

**Estructura empresarial e
política industrial**

2

María Bastida Domínguez

Santiago Lago Peñas

Alberto Vaquero García

Capítulo 2. ESTRUCTURA EMPRESARIAL E POLÍTICA INDUSTRIAL

2.1. Introducción

O primeiro capítulo analiza o contexto macroeconómico galego. Este adopta un enfoque microeconómico, para centrarse na análise estrutural e conxuntural do tecido produtivo de Galicia e no desenvolvemento das políticas industriais que propoñen as diferentes Administracións públicas.

Para iso, analízase en primeiro lugar a evolución das empresas galegas, sobre a base dos datos que contén o Directorio Central de Empresas (DIRCE) do Instituto Nacional de Estatística (INE) completados nalgún caso co s datos proporcionados polas bases do Instituto Galego de Estatística (IGE). Isto permite obter unha radiografía da xeografía empresarial galega, sobre a base comparativa de distintos ámbitos poboacionais (provincial, autonómico e estatal). Neste contexto, estúdase o tamaño das empresas, a súa distribución provincial, evolución, clasificación ou o número de persoas que empregan. A continuación, o foco ponse na análise cunha perspectiva societaria, analizando os datos incluídos no Rexistro Mercantil e completándoos cunha revisión da estrutura do capital social subscrito e ampliado polas sociedades mercantís.

Feito o anterior estudo, procédese coa análise sectorial a través da enquisas estruturais do INE, correspondentes a tres sectores básicos de actividade económica (industrial, comercial e de servizos). Ao fío destas enquisas, complétase a información co estudo conxuntural que permite o índice da cifra de negocios na industria e o índice de produción industrial. Todos estes datos analízanse sobre a base da comparanza da evolución e resultados de Galicia co resto das comunidades autónomas (CC.AA), co obxectivo de estimar o potencial sectorial de Galicia no conxunto do Estado.

En derradeiro lugar, analízase a evolución dos resultados estatísticos e os indicadores das enquisas de investigación científica e desenvolvemento tecnolóxico (I+D), de innovación tecnolóxica e alta tecnoloxía.

2.2. Estructura e dinámica empresarial galega

Este epígrafe comeza cunha análise estática e dinámica da estrutura empresarial de Galicia, estudando a evolución das empresas galegas atendendo a diferentes parámetros de clasificación como os sectores de actividade, o número de persoas asalariadas en cada unha ou a condición xurídica baixo a cal son constituídas as sociedades. Para iso utilízase a información subministrada polo DIRCE. Esta información combina, na elaboración das estatísticas de empresas, os datos da Seguridade Social cos procedentes das retencións do imposto sobre a renda das persoas físicas (IRPF), o imposto de actividades económicas (IAE) e os do Rexistro

Mercantil, someténdoo a unha serie de tratamentos de depuración, harmonización e integración co obxecto de obter maior fiabilidade. Os datos refírense á situación a día 1 de xaneiro de cada ano e non inclúen as empresas dos sectores agrario e pesqueiro nin os servizos administrativos das Administracións públicas; aínda que si as empresas públicas.

Debe salientarse que o DIRCE analiza dúas entidades diferentes, a empresa e a unidade local. A primeira fai referencia á unidade organizativa de produción de bens e servizos que exerce actividade nun ou varios lugares; mentres a segunda correspóndese cunha empresa (ou parte dela) situada nunha localización xeográfica concreta onde se exercen actividades económicas.

Comezamos ollando cara ao número de empresas activas que figuran no DIRCE a 1 de xaneiro de 2018 por CC.AA. e no conxunto do Estado, clasificadas en función do sector económico. Segundo estes datos, a 1 de xaneiro de 2018 en España rexistrábanse 3.337.646 empresas, 55.300 máis que as que figuraban como activas a 1 de xaneiro de 2017, o que supón un incremento do 1,76%. A participación relativa das empresas de cada sector no conxunto total de empresas apenas varía en relación co ano anterior, predominando claramente o sector servizos (81,45%) sobre as empresas do sector da construción (2,41%) e industrial (6,19%). Este último sector é, precisamente, o que amosa un comportamento máis dinámico no ano 2018, cun incremento do número de empresas rexistradas próximo ao 4%. Esta suba mellora o aumento rexistrado nas empresas do sector da construción (2,38%) e dos servizos (2,25%). Pola súa banda, as empresas do sector comercio rexistran unha leve contracción (-0,75%).

Cadro 2.1a

Empresas activas, por sector económico e comunidade autónoma. 2018

	Total	Industria	Construcción	Comercio	Resto de servizos
A Ríoxa	23.197	2.389	2.868	5.277	12.663
Andalucía	509.137	29.225	54.700	134.444	290.768
Aragón	91.493	6.893	12.228	19.072	53.300
Asturias	68.688	3.652	8.344	14.844	41.848
Baleares	96.638	4.877	16.502	16.442	58.817
C. Valenciana	356.480	25.510	43.427	85.417	202.126
Canarias	146.126	5.687	15.938	33.196	91.305
Cantabria	38.522	2.080	5.484	8.105	22.853
Castela- A Mancha	127.643	12.310	19.141	32.710	63.482
Castela e León	161.986	11.976	23.627	38.059	88.324
Cataluña	618.366	37.605	74.420	126.161	380.180
Ceuta e Melilla	8.583	181	667	3.750	3.985
Estremadura	66.879	5.049	8.611	19.072	34.147
Galicia	200.801	12.970	29.686	48.081	110.064
Madrid	538.917	23.519	58.926	95.751	360.721
Murcia	95.544	7.387	12.691	25.415	50.051
Navarra	44.289	3.985	6.090	9.619	24.595
País Vasco	144.357	11.416	19.173	32.459	81.309
España	3.337.646	206.711	412.523	747.874	1.970.538

Fonte: INE, DIRCE.

Como vén acontecendo nos últimos anos, Cataluña (18,53%), Madrid (16,15%), Andalucía (15,25%) e a Comunidade Valenciana (10,68%) son as comunidades autónomas que rexistran un maior número de empresas, achegando no seu conxunto o 60,61% do total de empresas rexistradas en España. No ano 2017 esta aportación era do 60,53%, o que supón un lixeiro incremento na participación global desas comunidades do 0,08%. Galicia, con 200.801 empresas rexistradas en 2018, mantense na quinta posición cunha aportación do 6,02% ao total de empresas do Estado. Destas empresas, as localizadas no sector industrial supoñen un 6,46%, o 14,78% atópanse no sector da construción e os servizos (en conxunto) aglutinan o 78,76%. Tendo en conta os datos antes comentados da distribución de empresas no total do Estado, as empresas industriais e de construción en Galicia están por riba da media estatal, a costa da menor participación relativa das empresas de servizos (case tres puntos porcentuais menos que a media do Estado).

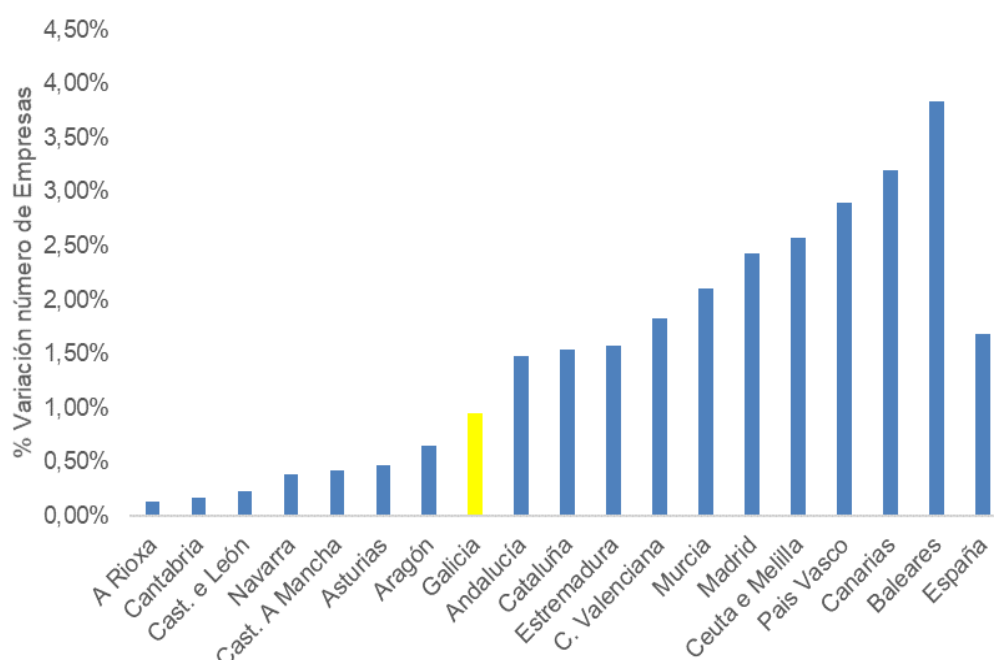
No ano 2018, o número de empresas creceu en todas as CC.AA., particularmente no relacionado coas empresas industriais. Pola contra, as do sector comercio diminuíron, con excepción do País Vasco (1,56% máis), Canarias (1,04%) e Murcia (0,04%). En

Galicia rexístrase un descenso do 1,03% das empresas neste sector, ao tempo que aumentan no resto dos sectores. En particular, a diferenza de períodos anteriores, rexístrase unha mellora do 3,56% das empresas do sector industrial, no marco de comportamento do conxunto do Estado. En cómputo global, o 3,40% das 55.300 novas empresas rexistradas en 2018 atópanse na comunidade galega. A porcentaxe de representación sectorial é superior nas empresas industriais e de “resto de servizos” (5,64% e 4,13% das novas empresas de cada sector, respectivamente), e inferior nas empresas de construción (1,43%). O 8,85% da redución de empresas rexistrada no sector comercial prodúcese en Galicia.

O gráfico 2.1 amosa as variacións relativas no número de empresas no período 2017-2018 por CC.AA., onde Baleares, Canarias e o País Vasco figuran á cabeza.

Gráfico 2.1

Variación relativa do número de empresas rexistradas por CC.AA. 2017-2018

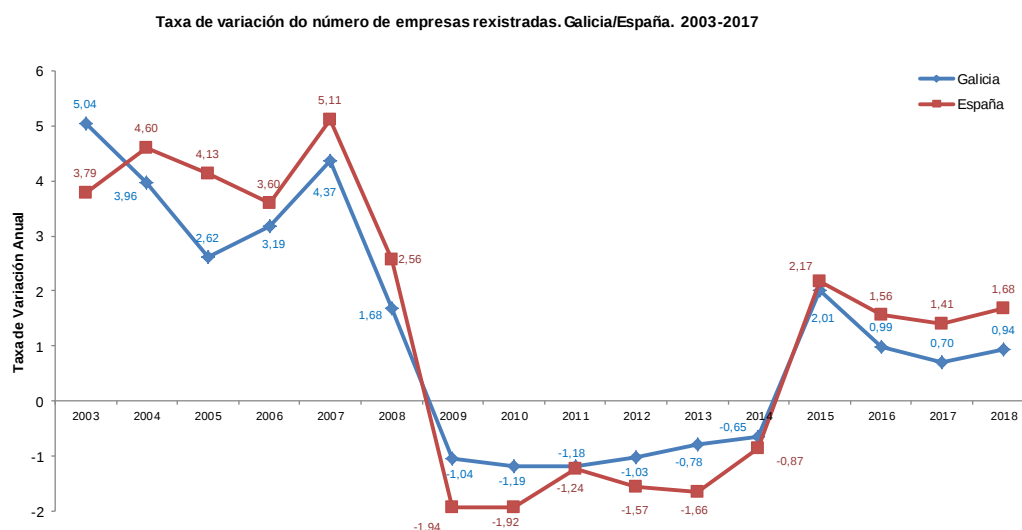
Elaboración propia con datos do DIRCE (INE)

O incremento producido en Galicia (0,94%) non chega á media do Estado (3%), o que deixa a nosa comunidade como a oitava de menor crecemento no que se refire a esta variable. Isto supón una lixeira mellora relativa en relación co ano precedente, no que Galicia era a sétima comunidade con menor crecemento no número de sociedades activas de nova creación.

A análise da taxa de variación anual do número de empresas activas (gráfico 2.2) reflicte unha tendencia de comportamento similar en Galicia e España, no sentido de que os

ciclos de crecemento e decrecemento oscilan na mesma dirección en ambos contextos. Así, a variación do número de empresas mantense en valores positivos ata o ano 2008, cando torna por debaixo do 0%. Esta tendencia negativa persiste ata 2014, ano no que a taxa de variación anual pasa a ter valores positivos. Como se observa na gráfica, o ritmo de crecemento é notable entre 2014 e 2015 (2,17% e 2,01% en España e Galicia, respectivamente), e ralentízase lixeiramente entre ese ano e 2017. Non obstante, volve a aumentar en 2018, para situarse en torno ao 1,7% en España e preto dun 1% en Galicia. Pódese comprobar tamén que Galicia presenta un dinamismo lixeiramente inferior á media estatal. Así, dende o ano 2015 a fenda entre as taxas de variación anual do número de empresas vaise ensanchando. No pasado 2018 este valor era de 0,74 puntos porcentuais (0,03 máis que o ano precedente).

Gráfico 2.2

Elaboración propia con datos do INE.

O cadro 2.1b permite completar a información anterior, incluíndo ademais das empresas as unidades locais e as organizacións do sector primario. En concordancia co anteriormente comentado, e a pesar de que o ritmo de creación de empresas se mantén en valores positivos, perde certo dinamismo no ano 2017. En concreto, hai unha leve desaceleración en todos os sectores con excepción do industrial. Neste período, o rol motor que tradicionalmente desenvolvía o sector comercial pasa a situarse no industrial, que é o único que mantén o pulo crecente no último período dispoñible.

Cadro 2.1b

Empresas con actividade en Galicia segundo actividade principal (grupos CNAE 2009)

	Nº empresas			Nº empresas	
	2015	2016	2017	2015-2016	2016-2017
1 Agricultura e pesca	43.193	42.195	40.616	-2,31%	-3,74%
2 Industria, incluída a enerxía	14.844	14.749	14.766	-0,64%	0,12%
3 Construción	31.821	31.854	31.609	0,10%	-0,77%
4 Servizos	155.559	157.492	158.667	1,24%	0,75%
Total	245.417	246.290	245.658	0,36%	-0,26%

Fonte: IGE, eExplotación do directorio de empresas e unidades locais.

O cadro 2.2 permite ver a evolución do peso relativo das empresas de cada sector, tanto en Galicia coma en España, dende o ano 2007 ata a actualidade. O forte crecemento rexistrado polas empresas do sector industrial no 2018 fai que este sector aumente relativamente o seu protagonismo no tecido empresarial, como tamén ocorre (con menor intensidade) coas empresas do sector “resto de servizos”, que continúa a ser o de maior peso na estrutura de poboación empresarial tanto na comunidade galega coma no conxunto do Estado. Non obstante, a participación deste sector no conxunto de empresas de Galicia é catro puntos inferior que a media estatal. En ambos os dous casos, o sector servizos, en cómputo global, achega preto do 80% das empresas.

Cadro 2.2

Distribución das empresas. Por sectores económicos⁽¹⁾. Galicia/ España. 2007-2018

Sector	2007		2008		2009		2010		2011		2012	
	Galicia	España	Galicia	España	Galicia	España	Galicia	España	Galicia	España	Galicia	España
Industria	7,6	7,3	7,5	7,2	7,5	7,3	7,2	7,0	7,0	6,8	6,9	6,7
Construción	14,9	14,6	15,0	14,6	14,3	13,2	17,1	15,5	16,6	15,0	16,3	14,5
Comercio	29,0	25,3	27,3	24,6	27,2	24,8	26,4	24,2	26,0	24,1	25,9	24,2
Resto de servizos	49,5	52,7	50,2	53,5	51,0	54,8	49,3	53,3	50,4	54,2	50,9	54,6
Sector	2013		2014		2015		2016		2017		2018	
	Galicia	España	Galicia	España	Galicia	España	Galicia	España	Galicia	España	Galicia	España
Industria	6,8	6,6	6,6	6,4	6,4	6,2	6,2	6,0	6,3	6,1	6,5	6,2
Construción	15,6	13,5	15,4	13,1	15,2	12,7	15,1	12,6	14,9	12,3	14,8	12,4
Comercio	26,0	24,3	25,8	24,6	25,4	24,0	24,8	23,4	24,4	23,0	23,9	22,4
Resto de servizos	51,7	55,6	52,2	56,2	52,9	57,1	53,8	58,0	54,4	58,7	54,8	59,0

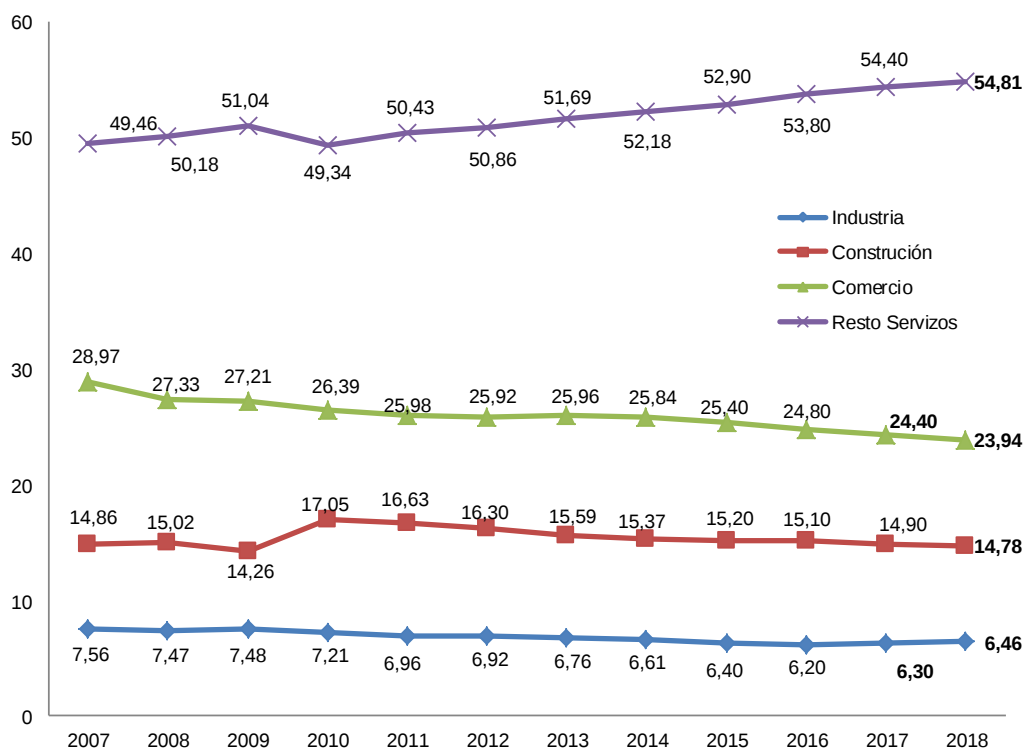
(1) En porcentaxe de cada sector sobre o total de empresas.

Fonte: IGE, Explotación do directorio de empresas e unidades locais.

Na liña do anteriormente comentado, o gráfico 2.3 reflicte que a participación relativa das empresas de cada sector non mudou apenas dende o ano 2007. Así mesmo, ponse en evidencia un incremento paulatino das empresas do sector servizos, mentres o comercio perde pulo e as empresas industriais e de construción debuxan un marco de comportamento máis estable.

Gráfico 2.3

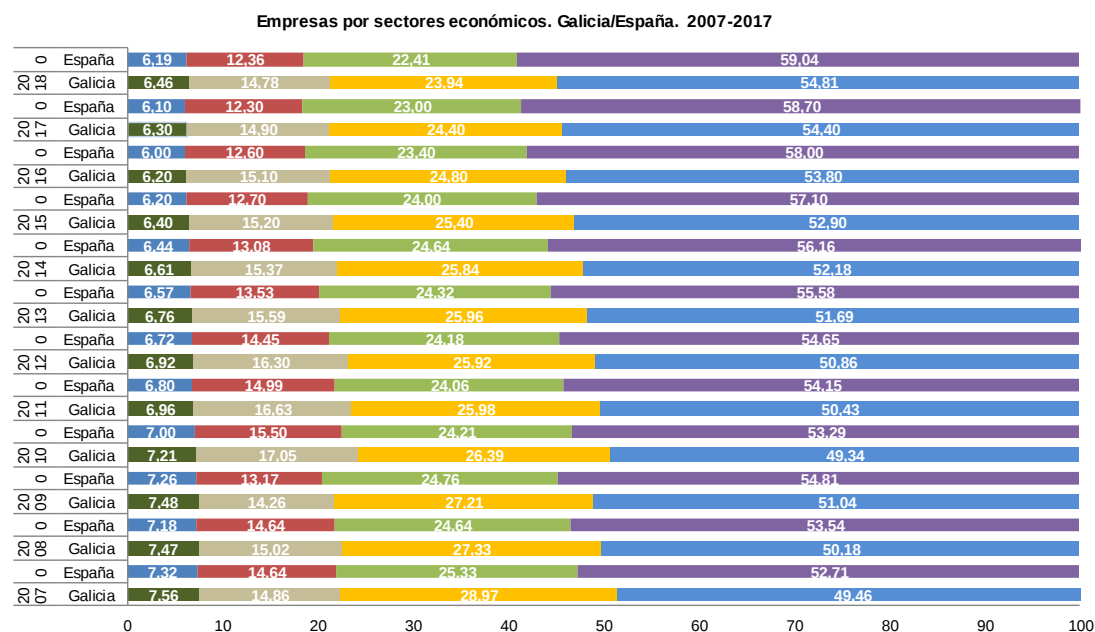
Peso relativo das empresas nos sectores económicos. Galicia. 2007-2018

Elaboración propia con datos do INE.

Precisamente, esta estabilidade no sector da construción marca un comportamento diferencial de Galicia con España (gráfico 2.4). Cando se sitúa o foco da análise na evolución dende o ano 2007, salienta o incremento relativo experimentado polas empresas do sector servizos (5,3 puntos en Galicia e 6,3 en contexto estatal), que é compensado polas perdas nos outros sectores empresariais. Con todo, a diminución relativa de empresas de comercio galegas é superior á experimentada na media xeral (5 puntos fronte a 2,9), mentres que a perda de empresas construtoras en España (2,3) é notablemente superior á producida no contexto galego (0,1). A variación experimentada no sector industrial é exactamente a mesma, de -1,1 puntos porcentuais.

Gráfico 2.4

A análise do papel relativo que teñen as empresas galegas no marco estatal, e a súa evolución temporal, preséntase no cadro 2.3a. Esta participación mantense bastante estable en torno ao 6%. A evolución en 2018 confirma a lixeira perda de representación iniciada no 2015.

Cadro 2.3a

Evolución do número total de empresas. Galicia/España. 2003-2018								
Ano	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Galicia	174.077	180.977	185.722	191.642	200.020	203.374	201.263	198.874
España	2.813.159	2.942.583	3.064.129	3.174.393	3.336.657	3.422.239	3.355.830	3.291.263
%	6,19	6,15	6,06	6,04	5,99	5,94	6,00	6,04
Ano	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Galicia	196.535	194.511	192.998	191.745	195.595	197.538	198.923	200.801
España	3.250.576	3.199.617	3.146.570	3.119.310	3.186.878	3.236.582	3.282.346	3.337.646
%	6,05	6,08	6,13	6,15	6,14	6,10	6,06	6,02

Elaboración propia con datos do DIRCE (INE)

Pese a esta tendencia, unha análise complementaria centrada na evolución da taxa de crecemento anual do número de empresas (cadro 2.3b) permite comprobar que esta perda de participación non se debe tanto á ralentización da creación de empresas na comunidade galega, coma á maior expansión na media estatal. Así, no período que vai de 2002 a 2018, o ritmo de evolución do número de empresas en valores medios en Galicia é unha décima inferior ao de España (1,21% e 1,31%, respectivamente). A crise

implicou unha contracción superior en España (1,60% anual fronte ao 1,04% en Galicia), mentres que na etapa de recuperación a creación de empresas avanza tamén no conxunto do Estado a un ritmo lixeiramente superior; concretamente medio punto porcentual.

Cadro 2.3b

TCA do número total de empresas

	2002-2009	2009-2013	2013-2018	2002-2018
Galicia	2,81	-1,04	0,80	1,21
España	3,10	-1,60	1,19	1,31

Elaboración propia con datos do DIRCE (INE)

O cadro 2.4a amplía o marco temporal e xeográfico de observación presentando a evolución das empresas en Galicia e máis no Estado dende 1995 e engadindo a distribución das empresas por provincias. A representación das empresas galegas no total estatal de empresas que figuran no DIRCE oscila entre un máximo do 6,4% (anos 1995, 1998 e 2000) e o mínimo do 5,94% do ano 2008. A partir deste ano hai unha leve recuperación, para volver a descender dende 2014 ata o actual 6,02%.

Con todo, en 2018 Galicia rexistra 53.411 empresas máis que en 1995, o que supón un crecemento do número de empresas do 36,24%. Esta cifra, non obstante, deixa a Galicia moi por debaixo do incremento medio de empresas rexistrado en España nese mesmo período (45,02%). Neste contexto, Pontevedra é a provincia que presenta maior dinamismo, cun crecemento medio (47,80%) no período 1995-2018 dous puntos superior á media estatal e preto de doce puntos superior á galega. A Coruña experimenta un cambio próximo á media galega (35,15%), mentres que Lugo e Ourense, cun aumento respectivo do 25,83% e 22,04% das súas empresas, quedan bastante afastadas da media. Como consecuencia desta relativa desaceleración, A Coruña e Pontevedra gañan representación de forma progresiva no conxunto de empresas de Galicia. En concreto, se no ano 1995 as provincias atlánticas achegaban o 73,70% das empresas galegas, en 2018 pasan a aglutinar o 76,07%.

Cadro 2.4a

Distribución das empresas por provincias. Galicia/España. 1995-2018

	Nº empresas						Peso relativo provincias/Galicia				Peso relativo
	A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra	Galicia	España	A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra	Galicia/España
1995	61.647	19.678	19.085	46.980	147.390	2.301.559	41,83	13,35	12,95	31,87	6,40%
1996	63.865	20.254	19.779	48.597	152.495	2.384.711	41,88	13,28	12,97	31,87	6,39%
1997	64.946	20.545	20.076	49.494	155.061	2.438.830	41,88	13,25	12,95	31,92	6,36%
1998	66.313	20.945	20.370	50.955	158.583	2.474.690	41,82	13,21	12,85	32,13	6,41%
1999	63.167	21.267	20.598	52.013	157.045	2.518.801	40,22	13,54	13,12	33,12	6,23%
2000	69.381	21.825	20.959	53.907	166.072	2.595.392	41,78	13,14	12,62	32,46	6,40%
2001	70.021	21.865	21.136	54.710	167.732	2.645.317	41,75	13,04	12,60	32,62	6,34%
2002	66.276	21.942	21.215	56.293	165.726	2.710.400	39,99	13,24	12,80	33,97	6,11%
2003	71.748	22.396	21.560	58.373	174.077	2.813.159	41,22	12,87	12,39	33,53	6,19%
2004	74.809	22.479	22.118	61.571	180.977	2.942.583	41,34	12,42	12,22	34,02	6,15%
2005	77.023	23.122	22.452	63.125	185.722	3.064.129	41,47	12,45	12,09	33,99	6,06%
2006	79.170	23.780	22.843	65.849	191.642	3.174.393	41,31	12,41	11,92	34,36	6,04%
2007	82.873	24.609	23.520	69.018	200.020	3.336.657	41,43	12,30	11,76	34,51	5,99%
2008	84.220	25.035	23.711	70.408	203.374	3.422.239	41,41	12,31	11,66	34,62	5,94%
2009	83.748	24.861	23.304	69.350	201.263	3.355.830	41,61	12,35	11,58	34,46	6,00%
2010	82.729	24.714	23.100	68.331	198.874	3.291.263	41,60	12,43	11,62	34,36	6,04%
2011	81.321	24.499	22.987	67.728	196.535	3.250.576	41,38	12,47	11,70	34,46	6,05%
2012	80.408	24.288	22.845	66.970	194.511	3.199.617	41,34	12,49	11,74	34,43	6,08%
2013	80.215	24.022	22.694	66.067	192.998	3.146.570	41,56	12,45	11,76	34,23	6,13%
2014	79.854	23.703	22.663	65.525	191.745	3.119.310	41,65	12,36	11,82	34,17	6,15%
2015	81.432	24.087	22.991	67.085	195.595	3.186.878	41,63	12,31	11,75	34,30	6,14%
2016	82.156	24.353	23.061	67.968	197.538	3.236.582	41,59	12,33	11,67	34,41	6,10%
2017	82.403	24.549	23.140	68.831	198.923	3.282.346	41,42	12,34	11,63	34,60	6,06%
2018	83.313	24.760	23.291	69.437	200.801	3.337.646	41,49	12,33	11,60	34,58	6,02%

Elaboración propia con datos do DIRCE (INE)

O cadro 2.4b ofrece unha visión máis próxima do acaecido coas empresas das diferentes provincias galegas no período de maior incidencia da crise económica e a etapa posterior. Entre 2009 e 2014, a evolución do número de empresas pasa a ser negativa en todas as provincias, na liña do acontecido en media galega e estatal.

Cadro 2.4b

Evolución interanual nº empresas. 2007-2018

Ano	Variación anual nº empresas					
	A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra	Galicia	España
2008	1,63	1,73	0,81	2,01	1,68	2,56
2009	-0,56	-0,70	-1,72	-1,50	-1,04	-1,94
2010	-1,22	-0,59	-0,88	-1,47	-1,19	-1,92
2011	-1,70	-0,87	-0,49	-0,88	-1,18	-1,24
2012	-1,12	-0,86	-0,62	-1,12	-1,03	-1,57
2013	-0,24	-1,10	-0,66	-1,35	-0,78	-1,66
2014	-0,45	-1,33	-0,14	-0,82	-0,65	-0,87
2015	1,98	1,62	1,45	2,38	2,01	2,17
2016	0,89	1,10	0,30	1,32	0,99	1,56
2017	0,30	0,80	0,34	1,27	0,70	1,41
2018	1,10	0,86	0,65	0,88	0,94	1,68

Elaboración propia con datos do DIRCE (INE)

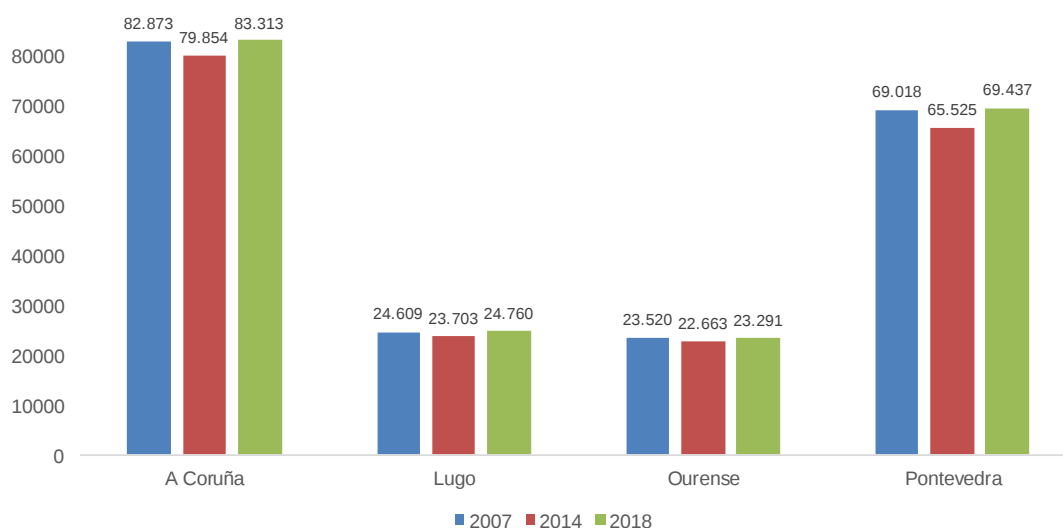
En cómputo global, a comunidade galega ve reducidas as súas empresas nun 4,14%, dous puntos máis que a media do Estado (6,51%). A partir de 2014 comeza a

recuperarse a creación de empresas, aínda que de xeito máis feble en Galicia: 4,72% fronte ao 7% de media estatal. A nivel provincial, Pontevedra e A Coruña recollen as maiores contraccións: case 8 de cada dez das 8.275 empresas que se reducen en Galicia entre 2007 e 2014 (un 78,69%) estaba localizada nestas provincias. Na etapa posterior a 2014 ambas provincias collen pulo: o 81,39% das empresas creadas en Galicia neste período están nesas provincias.

A comparación entre o número de empresas rexistradas en 2007 e 2018 permite comprobar que o saldo neto é positivo en Galicia (0,39% máis), superando a media de recuperación no conxunto no Estado (0,03%). A escala provincial, Pontevedra é a provincia que rexistra un mellor comportamento, con 419 empresas máis que en 2007 (0,61%). A continuación atópase a provincia de Lugo (151 empresas, 0,61% de incremento na década) e A Coruña (440 empresas máis, 0,53%). Non obstante, Ourense amosa un saldo negativo, con 229 empresas menos en 2018 que en 2014 (gráfico 2.5). Dos datos anteriores pode inferirse que A Coruña e Pontevedra reafirman o seu protagonismo no tecido de empresas galegas na década, posto que a súa participación na etapa de creación de empresas nestas provincias foi superior ao que tiveron na redución producida na primeira etapa considerada (2007-2014).

Gráfico 2.5

Número de empresas por provincias. 2007-2018

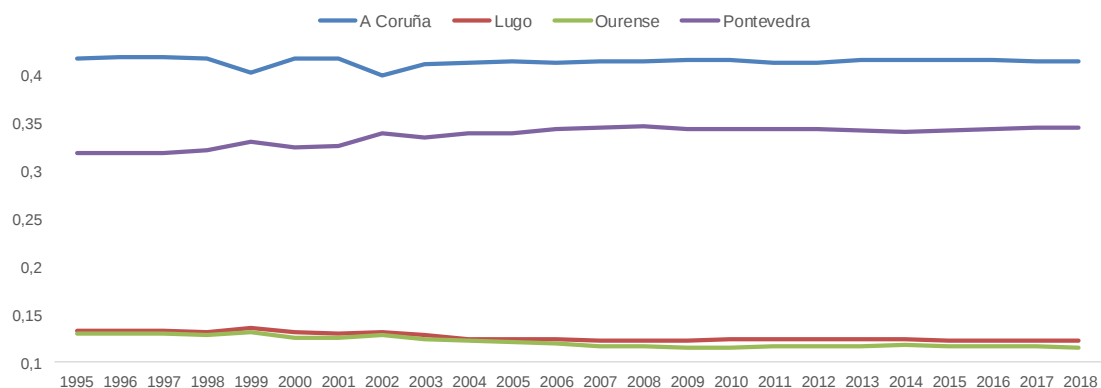

Elaboración propia con datos do DIRCE (INE)

O gráfico 2.6 representa a participación do número de empresas de cada provincia no total de empresas de Galicia: En todo o período de análise (1995-2018) as provincias atlánticas concentran a maior presenza das empresas galegas, cun 75% en conxunto.

Gráfico 2.6

%provincial no total de empresas en Galicia. 1995-2018

Elaboración propia con datos do DIRCE (INE)

A análise dos datos rexistrados no IGE sobre as empresas con actividade económica en Galicia (cadro 2.4c) no período 2014-2017 permite obter unha visión complementaria da evolución recente nas catro provincias galegas. O sector servizos é o que presenta un maior crecemento no número de empresas rexistradas (3,83%), presentando valores positivos en todas as provincias. No outro extremo, o sector primario presenta un notable decrecemento, perdendo máis de 3500 empresas nos últimos tres anos. Como se pode comprobar no cadro, este decrecemento é común ás catro provincias. O crecemento das empresas industriais na provincia de Pontevedra (79) non chega para compensar a perda de empresas no resto das provincias, polo que a taxa de variación global tamén é negativa. No sector da construción altermánanse os resultados crecentes de Lugo e Pontevedra cos decrecentes da Coruña e Ourense, sendo superiores os primeiros. As empresas do sector primario recollen valores negativos nos dous anos e para todas as provincias, así como as do sector industrial, con excepción da provincia de Pontevedra.

Estes datos permiten confirmar algunha das cuestións previamente apuntadas. Primeiro, a tendencia a polarización das provincias: A Coruña e Pontevedra presentan un saldo neto positivo, fronte aos valores decrecentes de Ourense e Lugo. Segundo, Pontevedra é a provincia con maior dinamismo. De feito, é a que rexistra unha menor redución de empresas nos últimos catro anos, todas elas no sector primario. Terceiro, o sector servizos é o que rexistra mellores datos en todas as provincias, aínda que nin en Ourense nin en Lugo permite absorber a destrución producida no resto dos sectores produtivos.

Cadro 2.4c

Empresas con actividade en Galicia segundo actividade principal (grupos CNAE 2009). 2014-2017

		A Coruña						Lugo					
		2014	2015	2016	2017	ABS	REL	2014	2015	2016	2017	ABS	REL
TOTAL EMPRESAS	Total	100.168	100.761	101.083	100.667	499	0,50%	37.597	37.551	37.337	36.904	-693	-1,84%
	Agricultura e pesca	16.759	16.274	15.934	15.382	-1.377	-8,22%	12.835	12.508	12.070	11.493	-1.342	-10,46%
	Industria, incluída a enerxía	5.865	5.792	5.717	5.700	-165	-2,81%	1.910	1.903	1.873	1.878	-32	-1,68%
	Construción	12.994	13.104	13.162	12.947	-47	-0,36%	4.095	4.129	4.124	4.141	46	1,12%
	Servizos	64.550	65.591	66.270	66.638	2.088	3,23%	18.757	19.011	19.270	19.392	635	3,39%
		Ourense						Pontevedra					
		2014	2015	2016	2017	ABS	REL	2014	2015	2016	2017	ABS	REL
TOTAL EMPRESAS	Total	27.009	27.205	27.106	26.996	-13	-0,05%	78.638	79.900	80.764	81.091	2.453	3,12%
	Agricultura e pesca	3.666	3.556	3.424	3.254	-412	-11,24%	10.919	10.855	10.767	10.487	-432	-3,96%
	Industria, incluída a enerxía	2.150	2.131	2.109	2.112	-38	-1,77%	4.997	5.018	5.050	5.076	79	1,58%
	Construción	4.293	4.256	4.243	4.226	-67	-1,56%	10.122	10.332	10.325	10.295	173	1,71%
	Servizos	16.900	17.262	17.330	17.404	504	2,98%	52.600	53.695	54.622	55.233	2.633	5,01%
		Galicia											
		2014	2015	2016	2017	ABS	REL						
VARIACIÓN 2014-2017	Total	243.412	245.417	246.290	245.658	2.246	0,92%						
	Agricultura e pesca	44.179	43.193	42.195	40.616	-3.563	-8,06%						
	Industria, incluída a enerxía	14.922	14.844	14.749	14.766	-156	-1,05%						
	Construción	31.504	31.821	31.854	31.609	105	0,33%						
	Servizos	152.807	155.559	157.492	158.667	5.860	3,83%						

Fonte: IGE, Explotación do directorio de empresas e unidades locais.

Finalmente, os datos tamén permiten constatar a relativa ralentización producida a partir do ano 2014.

Cadro 2.4d

Evolución nº empresas por provincia. 2014/2017

		Nº EMPRESAS				
		A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra	Galicia
	2014	100.168	37.597	27.009	78.638	243.412
	2015	100.761	37.551	27.205	79.900	245.417
	2016	101.083	37.337	27.106	80.764	246.290
	2017	100.667	36.904	26.996	81.091	245.658
		Variación absoluta				
14-15		593	-46	196	1262	2005
		322	-214	-99	864	873
16-15		-416	-433	-110	327	-632
		Variación relativa				
14-15		0,59%	-0,12%	0,73%	1,60%	0,82%
		0,32%	-0,57%	-0,36%	1,08%	0,36%
17-16		-0,41%	-1,16%	-0,41%	0,40%	-0,26%

Fonte: IGE, Explotación do directorio de empresas e unidades locais.

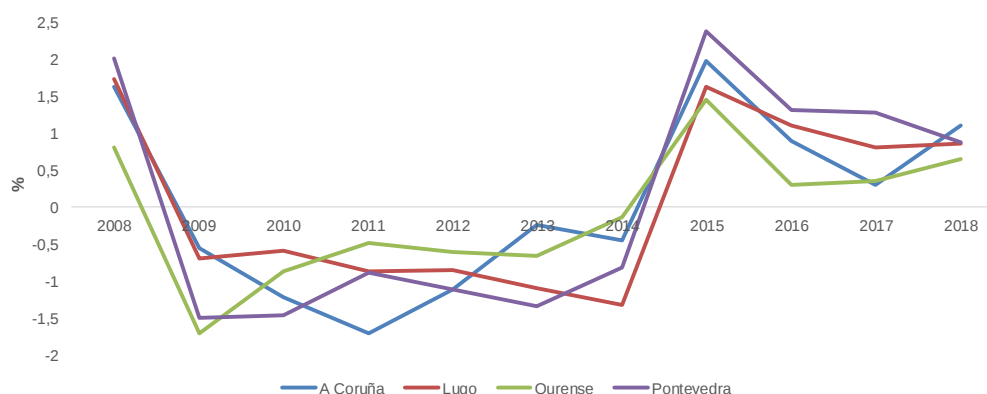
A partir dos datos do DIRCE, a análise da evolución interanual do número de empresas por provincia confirma o maior dinamismo da provincia de Pontevedra na análise conxunta. Con todo, o pulo experimentado pola Coruña no ano 2018 permite que esta provincia supere ao resto nese período, cunha variación do 1,10% no número de empresas rexistradas na provincia. Neste pasado ano, a provincia coruñesa presenta un crecemento de empresas superior á media galega (0,94%). A continuación figura

Pontevedra, que vai desacelerando dende o ano 2015 en maior proporción que o resto das provincias. En último lugar atópase Ourense, aínda que cunha lixeira recuperación no último período analizado (ata o 0,65%).

Da análise xeral dende o ano 1995 conclúese que as empresas da provincia de Pontevedra veñen aumentando a unha media do 1,71% anual, por riba do resultados para Galicia (1,36%) e o Estado (1,63%). A continuación, A Coruña iguala practicamente a media da comunidade galega (1,32% en media anual), mentres que Lugo (1,00%) e Ourense (0,87%) quedan afastados deste valor medio. O gráfico 2.7 permite observar o crecemento relativo anual do número de empresas no período 2005-2018 en cada provincia. Obsérvase unha caída importante entre 2009 e 2014 en todos os casos, con taxas de variación interanual negativas. A partir dese ano rexístranse valores positivos, pero con tendencia decrecente a partir de 2015. Na gráfica tamén se observa a mellora relativa da provincia da Coruña no último ano, así como unha recuperación de menor intensidade en Ourense.

Gráfico 2.7

Taxa de crecemento Interanual do nº de empresas por provincia. 2008-2018

Elaboración propia con datos do DIRCE (INE)

O cadro 2.5 reflicte a evolución do número de empresas inscritas no Rexistro Mercantil en Galicia e en España dende o ano 2015. Nese contexto, das 200.801 unidades produtivas rexistradas en 2018 –e con independencia da data en que comezan a súa actividade comercial- 114.001 están constituídas como persoa física (56,77%), unha proporción similar á do ano precedente (56,95%). A continuación, figuran as sociedades inscritas como persoa xurídica (86.800, 43,23% do total de empresas rexistradas), onde destacan con claridade as de responsabilidade limitada (66.288), que supoñen preto dun 76,37% das persoas xurídicas totais e un 33,01% do total de unidades produtivas rexistradas no pasado ano. Como se pode comprobar no cadro 2.5, esta radiografía coincide coa correspondente ao conxunto estatal, onde tamén predominan as entidades constituídas como persoa física (53,51% en 2018, tres

puntos inferior á media galega) e as sociedades de responsabilidade limitada como forma xurídica de preferencia (76,14% do total de persoas xurídicas rexistradas e 35,39% do total de empresas).

Cadro 2.5

Empresas segundo condición xurídica, por provincias. Galicia/España. 2015-2018

		Total empresas	Persoas físicas	Persoas xurídicas	Sociedades					Comunidades de bens	Asociacións e outros tipos	Organismos autónomos
					Anónimas	Respons. limitada	Colectivas	Comanditarias	Cooperativas			
ESPAÑA	2015	3.186.878	1.626.938	1.559.940	89.392	1.146.131	203	85	20.719	116.045	178.588	8.777
	2016	3.236.582	1.681.838	1.554.744	85.430	1.152.813	179	83	20.571	115.823	171.019	8.826
	2017	3.282.346	1.747.159	1.535.187	81.954	1.162.254	166	83	20.656	115.377	145.834	8.863
	2018	3.337.646	1.786.037	1.551.609	78.866	1.181.391	155	81	20.707	116.119	145.405	8.885
GALICIA	2015	195.595	106.741	88.854	3.222	65.508	9	4	930	6.385	12.370	426
	2016	197.538	109.345	88.193	3.089	65.431	8	5	920	6.512	11.810	418
	2017	198.923	113.295	85.628	2.937	65.217	7	5	918	6.601	9.529	414
	2018	200.801	114.001	86.800	2.884	66.288	6	5	912	6.708	9.590	407
A Coruña	2015	81.432	44.624	36.808	1.356	26.358	7	-	374	1.327	7.200	186
	2016	82.156	45.758	36.398	1.297	26.362	6	1	369	1.409	6.769	185
	2017	82.403	47.819	34.584	1.214	26.044	6	1	366	1.635	5.132	186
	2018	83.313	48.112	35.201	1.193	26.618	5	1	367	1.785	5.051	181
Lugo	2015	24.087	14.069	10.018	240	7.120	-	-	161	1.648	786	63
	2016	24.353	14.319	10.034	233	7.143	-	-	162	1.638	794	64
	2017	24.549	14.649	9.900	222	7.187	-	-	158	1.518	756	59
	2018	24.760	14.721	10.039	226	7.288	-	-	155	1.457	855	58
Ourense	2015	22.991	13.236	9.755	376	7.063	-	4	116	421	1.715	60
	2016	23.061	13.432	9.629	369	7.073	-	4	114	436	1.573	60
	2017	23.140	13.851	9.289	355	7.096	-	4	109	454	1.211	60
	2018	23.291	13.844	9.447	352	7.236	-	4	106	458	1.232	59
Pontevedra	2015	67.085	34.812	32.273	1.250	24.967	2	-	279	2.989	2.669	117
	2016	67.968	35.836	32.132	1.190	24.853	2	-	275	3.029	2.674	109
	2017	68.831	36.976	31.855	1.146	24.890	1	-	285	2.994	2.430	109
	2018	69.437	37.324	32.113	1.113	25.146	1	-	284	3.008	2.452	109

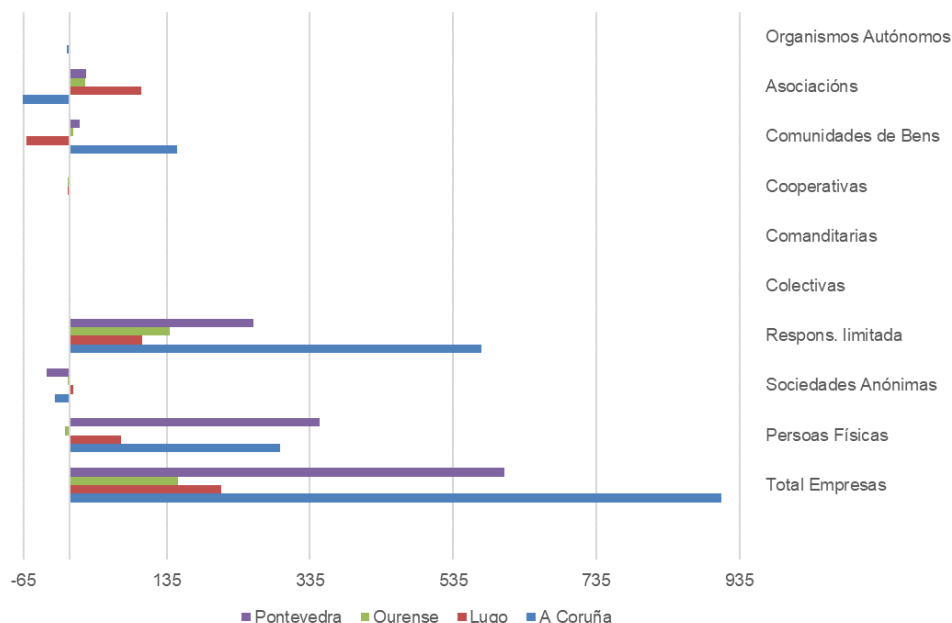
Fonte: Rexistro Mercantil.

A distribución provincial dos datos confirma a preferencia de inscricións baixo a fórmula de persoas físicas, encabezada por Lugo e Ourense (59,4% do total de rexistros en 2018 en ambas provincias). A clasificación de inscricións como persoa xurídica lídeaa Pontevedra (46,25% do total), seguida pola Coruña (42,25%). Tal e como se comentaba en contexto galego, a sociedade de responsabilidade limitada é a fórmula xurídica máis empregada, achegando máis do 70% do total de sociedades en 2018. Este valor oscila entre o mínimo de 72,60% na provincia de Lugo, e o máximo de Pontevedra, con 78,3% rexistrado baixo esta fórmula. A Coruña é a provincia onde se constitúen máis sociedades anónimas (1.193 en 2018), seguida de Pontevedra (1.113). En conxunto, estas provincias achegan 8 de cada 10 sociedades anónimas inscritas en 2018 en Galicia. No que se refire ás formas xurídicas menos relevantes, Ourense é a provincia onde se sitúan case en exclusividade as sociedades comanditarias, cunha media de 4 cada ano. A sociedade cooperativa presenta un peso porcentual inferior ao 0,50% en Galicia, sendo Lugo a provincia onde as cooperativas presentan unha maior representación en comparación coas empresas da provincia (2,02%). Non obstante, A Coruña aporta máis do 40% do total de cooperativas en Galicia.

No gráfico 2.8 recóllese a evolución das empresas galegas inscritas no Rexistro Mercantil entre 2017 e 2018.

Gráfico 2.8

Evolución do nº de sociedades en Galicia. 2017-2018

Elaboración propia con datos do Rexistro Mercantil.

Pode apreciarse un incremento neto do número de sociedades no total de Galicia, 1878 en total. Neste último ano, o incremento é superior nas persoas xurídicas consideradas en conxunto (1172). De feito, esta característica é común en todas as provincias agás Pontevedra, onde o número de persoas físicas (348) aumenta máis que as xurídicas (258). No ano 2018 redúcense as inscricións de sociedades anónimas, salvo na provincia de Lugo. A Coruña lidera a inscrición de sociedades de responsabilidade limitada (54% do total), ao igual que no relacionado coas empresas que escollen como modalidade as comunidades de bens.

O cadro seguinte (2.6) presenta a distribución das empresas e en función do número de persoas asalariadas dende 2016. Tal e como pode esperarse da prevalencia das empresas constituídas como persoa física, as empresas galegas caracterízanse pola súa reducida dimensión. Así, das 200.801 empresas existentes en Galicia a 1 de xaneiro de 2018 na base do DIRCE, 108.380 non tiñan persoal asalariado. Isto supón unha porcentaxe do 53,94%, case un punto e medio inferior á media estatal. Se temos en conta o número de empresas que teñen entre unha e dúas persoas traballando (59.204), preto dun 83,5% das empresas galegas teñen menos de dúas persoas traballando por conta allea (case un punto por riba das empresas españolas, 82,6%).

Cadro 2.6

Empresas segundo estrato de persoal asalariado. Provincias/Galicia/España. 2016-2018

		Sen persoal asalariado		Con persoal asalariado				
		Nº	%	Nº	De 1 a 2 (%)	Menos de 10 (%)	Menos de 50 (%)	Máis de 200 (%)
A Coruña	2016	45.671	55,59	36.485	64,43	91,62	98,51	0,32
	2017	46.038	55,87	36.365	63,95	91,48	98,51	0,34
	2018	45.970	55,18	37.343	64,03	91,41	98,53	0,35
Lugo	2016	12.781	52,48	11.572	65,12	93,48	99,32	0,09
	2017	13.021	53,04	11.528	65,66	93,42	99,32	0,10
	2018	13.088	52,86	11.672	65,26	93,09	99,26	0,09
Ourense	2016	12.404	53,79	10.657	66,85	93,39	99,06	0,16
	2017	12.549	54,23	10.591	66,51	93,00	99,07	0,15
	2018	12.505	53,69	10.786	66,56	92,98	99,10	0,14
Pontevedra	2016	35.837	52,73	32.131	63,73	91,76	98,81	0,18
	2017	36.526	53,07	32.305	63,08	91,47	98,74	0,20
	2018	36.817	53,02	32.620	62,83	91,23	98,68	0,19
Galicia	2016	106.693	54,01	90.845	64,56	92,12	98,78	0,22
	2017	108.134	54,36	90.789	64,16	91,90	98,76	0,24
	2018	108.380	53,97	92.421	64,06	91,74	98,74	0,23
España	2016	1.791.909	55,36	1.444.673	61,99	90,35	98,37	0,36
	2017	1.823.250	55,55	1.459.096	61,28	90,03	98,30	0,38
	2018	1.845.881	55,30	1.491.765	61,05	89,79	98,26	0,39

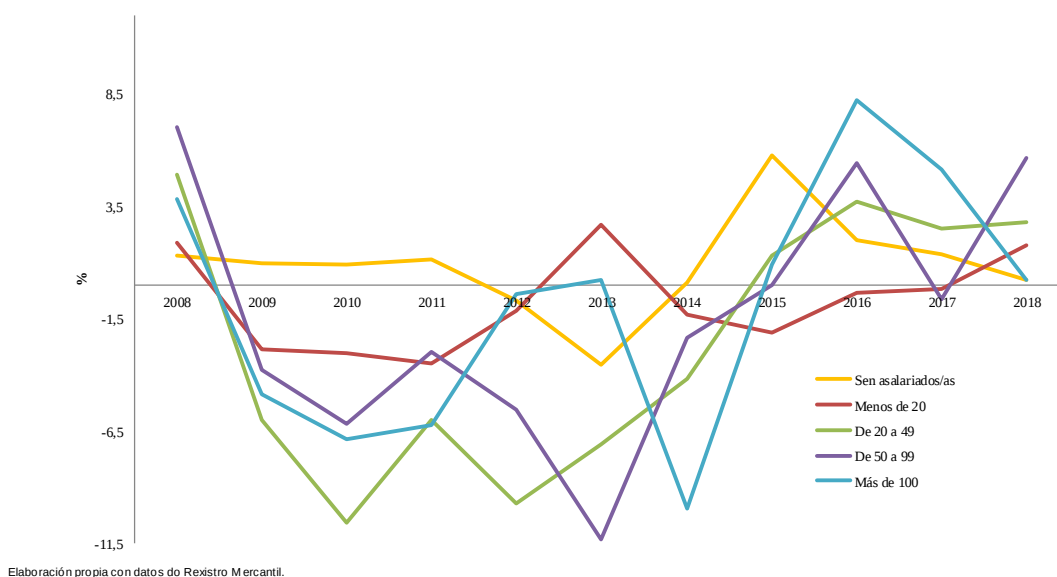
Fonte: Rexistro Mercantil.

A análise centrada no número de persoas asalariadas confirma esta pequena dimensión. Así, das que teñen persoal asalariado, algo máis do 64% teñen menos de dúas persoas traballando, preto do 92% menos de dez, e a práctica totalidade menos de 50 (98,75%). No ano 2018 unicamente 215 empresas en Galicia tiñan máis de 200 persoas traballando, o que non chega ao 1% do total de empresas na comunidade galega.

As empresas sen persoal asalariado son maioría nas catro provincias, lideradas pola Coruña en correspondencia á súa maior participación no tecido empresarial -e, en consecuencia, nas súas características principais. Cabe destacar, con todo, que a proporción destas empresas sen persoal por conta allea se reduce lixeiramente no último período. No relacionado coas empresas con persoal asalariado, tanto Lugo coma Ourense teñen unha presenza superior á media galega en canto á porcentaxe de empresas que non chegan a dez persoas asalariadas (43,89% e 43,06% do total de empresas, respectivamente, fronte á media rexistrada en Galicia, o 42,23%). Por outra banda, e en relación coas diferencias antes comentadas da distribución societaria nas provincias galegas, cabe destacar que A Coruña e Pontevedra concentran o 75,70% das 92.241 empresas galegas que teñen persoal asalariado. Ademais, A Coruña aporta o 60% das empresas de máis de 200 persoas asalariadas.

Gráfico 2.9

Variación relativa anual de empresas por estrato de persoal asalariado. Galicia. 2008-2017

Ollando cara as variacións interanuais, aboia o leve retroceso das empresas sen persoal asalariado, e que as empresas que máis medran son as que teñen menos de 20 ou entre 50 e 99 persoas traballando por conta allea. Pola contra, as de máis de 100 persoas asalariadas caen e as que teñen entre 20 e 49 presentan un comportamento de maior estabilidade. A este respecto, cabe destacar que entre 2017 e 2018 se reducen 7 empresas de entre 200 e 499 asalariados na provincia de Pontevedra.

A información extraída da explotación do directorio de empresas e unidades locais do IGE amosa esta estrutura empresarial para 2017 (cadro 2.7a). A diferenza dos datos anteriores, esta base inclúe o sector primario, que tamén se caracteriza pola presenza de empresas de pequena dimensión (menos de 2 persoas traballadoras). O maior número de empresas entre 3 e 50 persoas asalariadas está no comercio por xunto e polo miúdo, mentres que a industria manufactureira presenta a maior participación de empresas por riba dese número. Por outra banda, só o 8,15% das empresas do grupo “O” (Administración pública e defensa) teñen menos de 10 persoas asalariadas.

Cadro 2.7a

Empresas e unidades locais segundo estrato de persoal asalariado. Galicia. 2017

	Con persoal asalariado				
	De 0 a 2	Entre 3 e 9	Entre 10 e 49	Entre 50 e 249	250 ou máis
A AGRICULTURA, GANDARÍA, SILVICULTURA E PESCA	39.253	1.073	277	13	0
B INDUSTRIAS EXTRACTIVAS	179	59	42	5	0
C INDUSTRIA MANUFACTUREIRA	9.382	2.579	1.434	332	39
D FORNECIMENTO DE ENERXÍA ELÉCTRICA, GAS, VAPOR E AIRE ACONDICIONADO	374	33	8	5	0
E FORNECIMENTO DE AUGA, ACTIVIDADES DE SANEAMENTO, XESTIÓN DE RESIDUOS E DESCONTAMINACIÓN	196	44	40	13	2
F CONSTRUCCIÓN	28.420	2.487	641	60	1
G COMERCIO POR XUNTO E POLO MIÚDO; REPARACIÓN DE VEÍCULOS DE MOTOR E MOTOCICLETAS	44.623	6.386	1.421	101	17
H TRANSPORTE E ALMACENAMENTO	9.657	1.226	542	58	5
I HOSTALARÍA	15.900	4.331	666	28	3
K INFORMACIÓN E COMUNICACIÓN	2.269	261	107	27	6
L ACTIVIDADES FINANCEIRAS E DE SEGUROS	4.552	216	29	5	2
M ACTIVIDADES INMOBILIARIAS	6.324	200	18	1	0
N ACTIVIDADES PROFESIONAIS, CIENTÍFICAS E TÉCNICAS	20.520	1.582	345	34	4
O ACTIVIDADES ADMINISTRATIVAS E SERVIZOS AUXILIARES	5.289	594	268	59	17
P ADMINISTRACIÓN PÚBLICA E DEFENSA; SEGURIDADE SOCIAL OBRIGATORIA	11	23	199	158	26
Q EDUCACIÓN	5.509	686	351	73	7
R ACTIVIDADES SANITARIAS E DE SERVIZOS SOCIAIS	6.859	907	356	88	20
S ACTIVIDADES ARTÍSTICAS, RECREATIVAS E DE ENTRETENIMENTO	4.161	430	174	31	1
T OUTROS SERVIZOS	9.599	1.119	171	15	0
Total	213.077	24.236	7.089	1.106	150

Fonte: IGE, Explotación do directorio de empresas e unidades locais.

Por outra banda, a evolución das empresas e unidades locais entre 2016 e 2017 (cadro 2.7b) confirma o tímido avance das empresas con persoal asalariado, particularmente entre 3 e 9 persoas. Neste contexto, a hostalaría e as empresas da construción amosan o maior avance.

Cadro 2.7b

Empresas e unidades locais segundo estrato de persoal asalariado. Galicia. 2016-2017

	Con persoal asalariado				
	De 0 a 2	Entre 3 e 9	Entre 10 e 49	Entre 50 e 249	250 ou máis
A AGRICULTURA, GANDARÍA, SILVICULTURA E PESCA	-1.581	31	-29	0	0
B INDUSTRIAS EXTRACTIVAS	-2	2	-7	0	0
C INDUSTRIA MANUFACTUREIRA	-10	-11	13	13	5
D FORNECIMENTO DE ENERXÍA ELÉCTRICA, GAS, VAPOR E AIRE ACONDICIONADO	-1	5	-1	0	0
E FORNECIMENTO DE AUGA, ACTIVIDADES DE SANEAMENTO, XESTIÓN DE RESIDUOS E DESCONTAMINACIÓN	14	-4	0	1	0
F CONSTRUCCIÓN	-378	120	15	-2	0
G COMERCIO POR XUNTO E POLO MIÚDO; REPARACIÓN DE VEÍCULOS DE MOTOR E MOTOCICLETAS	-667	-26	47	2	2
H TRANSPORTE E ALMACENAMENTO	-70	6	46	-2	1
I HOSTALARÍA	-675	153	66	-5	1
K INFORMACIÓN E COMUNICACIÓN	35	9	8	0	1
L ACTIVIDADES FINANCEIRAS E DE SEGUROS	102	-2	-1	0	0
M ACTIVIDADES INMOBILIARIAS	408	9	0	0	0
N ACTIVIDADES PROFESIONAIS, CIENTÍFICAS E TÉCNICAS	453	34	13	5	0
O ACTIVIDADES ADMINISTRATIVAS E SERVIZOS AUXILIARES	314	13	-3	-6	2
P ADMINISTRACIÓN PÚBLICA E DEFENSA; SEGURIDADE SOCIAL OBRIGATORIA	-3	-11	2	12	0
Q EDUCACIÓN	319	2	16	6	0
R ACTIVIDADES SANITARIAS E DE SERVIZOS SOCIAIS	176	41	-15	8	-1
S ACTIVIDADES ARTÍSTICAS, RECREATIVAS E DE ENTRETENIMENTO	229	-3	18	2	0
T OUTROS SERVIZOS	62	29	12	2	-1
Total	-1.275	397	200	36	10

Fonte: IGE, Explotación do directorio de empresas e unidades locais.

O cadro 2.8 amosa a distribución porcentual das empresas con e sen persoal asalariado en España e Galicia dende 1999, incluíndo o detalle provincial para Galicia. A análise desta serie histórica revela algúns resultados destacables:

- Despois de tres anos consecutivos de incremento, en 2018 cae lixeiramente a porcentaxe de empresas galegas sen persoal asalariado. Como se constata no cadro, esta caída é común ás catro provincias, aínda que con menor intensidade en Pontevedra.
- En consecuencia, a porcentaxe de empresas con persoal asalariado en Galicia é, en 2018, algo máis dun punto superior á media do Estado. A análise da taxa de crecemento medio anual amosa que no conxunto da serie as empresas con persoal asalariado medran a un ritmo lixeiramente inferior en Galicia que na media estatal (1,38 e 1,55, respectivamente). A Coruña destaca polo valor desta taxa, superior á media galega e próxima á do Estado.
- Nos últimos catro anos todas as provincias con excepción da coruñesa presentan taxas decrecentes das empresas con persoal asalariado. A media de crecemento da Coruña (0,07) non chega para compensar o ritmo decrecente do resto das provincias.
- En 2018 todas as provincias galegas presentan crecementos do número de empresas con persoal asalariado superiores á media estatal.

Cadro 2.8

%Empresas con e sen persoal asalariado. Galicia e provincias, España. 1999-2018

	España		Galicia		A Coruña		Lugo		Ourense		Pontevedra	
	Persoal asalariado		Persoal asalariado		Persoal asalariado		Persoal asalariado		Persoal asalariado		Persoal asalariado	
	Con	Sen	Con	Sen	Con	Sen	Con	Sen	Con	Sen	Con	Sen
1999	44,89%	55,11%	46,02%	53,98%	44,94%	55,06%	45,15%	54,85%	42,87%	57,13%	48,94%	51,06%
2000	45,39%	54,61%	46,05%	53,95%	44,05%	55,95%	46,24%	53,76%	43,76%	56,24%	49,46%	50,54%
2001	46,74%	53,26%	47,72%	52,28%	45,61%	54,39%	48,35%	51,65%	45,46%	54,54%	51,03%	48,97%
2002	47,41%	52,59%	49,32%	50,68%	48,11%	51,89%	49,44%	50,56%	46,37%	53,63%	51,79%	48,21%
2003	48,10%	51,90%	49,61%	50,39%	47,58%	52,42%	50,17%	49,83%	47,33%	52,67%	52,72%	47,28%
2004	49,01%	50,99%	50,58%	49,42%	48,21%	51,79%	51,45%	48,55%	48,31%	51,69%	53,97%	46,03%
2005	48,63%	51,37%	50,62%	49,38%	48,20%	51,80%	51,41%	48,59%	48,79%	51,21%	53,95%	46,05%
2006	49,06%	50,94%	50,89%	49,11%	48,63%	51,37%	51,68%	48,32%	49,02%	50,98%	53,97%	46,03%
2007	48,87%	51,13%	50,58%	49,42%	48,28%	51,72%	51,53%	48,47%	48,86%	51,14%	53,59%	46,41%
2008	48,74%	51,26%	50,77%	49,23%	48,57%	51,43%	51,40%	48,60%	48,96%	51,04%	53,78%	46,22%
2009	47,33%	52,67%	49,78%	50,22%	47,45%	52,55%	50,46%	49,54%	48,09%	51,91%	52,91%	47,09%
2010	46,10%	53,90%	48,72%	51,28%	46,54%	53,46%	49,87%	50,13%	47,45%	52,55%	51,37%	48,63%
2011	44,77%	55,23%	47,52%	52,48%	44,86%	55,14%	49,12%	50,88%	47,16%	52,84%	50,26%	49,74%
2012	44,84%	55,16%	47,34%	52,66%	45,09%	54,91%	48,46%	51,54%	46,80%	53,20%	49,83%	50,17%
2013	46,56%	53,44%	48,83%	51,17%	47,00%	53,00%	50,17%	49,83%	48,07%	51,93%	50,82%	49,18%
2014	46,38%	53,62%	48,44%	51,56%	46,64%	53,36%	49,69%	50,31%	47,79%	52,21%	50,40%	49,60%
2015	44,96%	55,04%	46,52%	53,48%	44,88%	55,12%	47,96%	52,04%	46,37%	53,63%	48,05%	51,95%
2016	44,64%	55,36%	45,99%	54,01%	44,41%	55,59%	47,52%	52,48%	46,21%	53,79%	47,27%	52,73%
2017	44,45%	55,55%	45,64%	54,36%	44,13%	55,87%	46,96%	53,04%	45,77%	54,23%	46,93%	53,07%
2018	44,70%	55,30%	46,03%	53,97%	44,82%	55,18%	47,14%	52,86%	46,31%	53,69%	46,98%	53,02%
TCA 1999-2018	1,55	1,60	1,38	1,37	1,53	1,56	1,09	0,64	1,12	0,34	1,39	1,83
TCA 2014-2018	0,77	2,50	-0,12	2,32	0,07	1,92	-0,22	2,35	-0,10	1,39	-0,31	3,17

Elaboración propia con datos do DIRCE (INE)

O cadro 2.9 amosa a participación relativa que teñen as empresas galegas sobre as españolas, atendendo á segmentación en función dos estratos de persoal asalariado. Tendo en conta que a participación relativa da poboación galega sobre o total estatal é, no ano 2018, de 5,84%, obsérvase que tanto nas empresas de menos de 9 persoas contratadas por conta allea coma nas de máis de 5000 a aportación das empresas galegas é superior que a que lle correspondería pola súa presenza no total da poboación. A este respecto, salienta a mellora relativa producida no recente 2018 do peso das empresas de máis de 5000 persoas asalariadas.

Cadro 2.9

Número de empresas, por estrato de persoal asalariado. Galicia/España. 2016-2018

		Número de empresas, por estrato de persoal asalariado. Galicia-España: 2016-2018													
		Total	Sen	Con persoal asalariado											
2016		empresas	p. asalariado	1-2	3-5	6-9	10-19	20-49	50-99	100-199	200-499	500-999	1.000-4.999	5.000 ou máis	
	Galicia	197.538	106.693	58.647	18.347	6.690	3.844	2.212	620	282	137	25	34	7	
	España	3.236.582	1.791.909	895.574	292.403	117.293	75.022	40.895	12.020	6.243	3.489	951	674	109	
	% Galicia/España	6,1	6,0	6,5	6,3	5,7	5,1	5,4	5,2	4,5	3,9	2,6	5,0	6,4	
2017	Galicia	198.923	108.134	58.247	18.334	6.853	3.962	2.267	616	293	150	30	29	8	
	España	3.282.346	1.823.250	894.179	298.744	120.696	77.632	43.079	12.540	6.674	3.756	969	709	118	
	% Galicia/España	6,1	5,9	6,5	6,1	5,7	5,1	5,3	4,9	4,4	4,0	3,1	4,1	6,8	
2018	Galicia	200.801	108.380	59.204	18.577	7.008	4.139	2.331	651	296	143	36	27	9	
	España	3.337.646	1.845.881	910.686	303.574	125.173	80.860	45.485	13.116	7.033	3.925	1.044	750	119	
	% Galicia/España	6,02%	5,87%	6,50%	6,12%	5,60%	5,12%	5,12%	4,96%	4,21%	3,64%	3,45%	3,60%	7,56%	

Elaboración propia con datos do DIRCE (INE)

Pasamos a continuación a ampliar o foco da análise, amosando a serie histórica, dende o ano 1999, da porcentaxe de empresas en función do número de persoas contratadas por conta allea (cadro 2.10). Dentro dun marco xeral de estabilidade, pódese comprobar que a concentración só é superior en Galicia en comparación con España nas empresas de menor tamaño (64,1% fronte a 61%), aínda que esta porcentaxe se vén reducindo de xeito sostido dende 2014. Nun movemento contrario, a porcentaxe de empresas entre 3 e 5 persoas traballadoras aumenta dende 2014 (cun lixeiro retroceso en 2018), polo que tende a igualarse coa media do Estado. No resto de segmentos contemplados, as concentracións relativas son superiores no conxunto do Estado.

Cadro 2.10

Número de empresas por estrato de persoal asalariado⁽¹⁾. Galicia/España. 2000-2015

	Galicia						España					
	1-2	3-5	6-9	10-19	20-49	50 ou máis	1-2	3-5	6-9	10-19	20-49	50 ou máis
2000	59,5	21,1	8,7	6,1	3,4	1,2	56,6	20,9	9,2	7,2	4,2	1,9
2001	59,3	20,9	9,3	6,0	3,2	1,3	56,0	21,0	10,2	7,0	3,9	1,9
2002	59,0	21,1	9,3	6,0	3,3	1,3	55,8	21,1	10,2	7,0	3,9	1,7
2003	59,8	20,8	9,0	5,9	3,2	1,3	56,2	21,1	10,1	6,9	3,8	1,9
2004	59,9	21,1	8,9	5,8	3,1	1,2	56,7	21,1	9,9	6,8	3,7	1,8
2005	60,1	20,8	8,9	5,7	3,2	1,3	57,1	20,9	9,8	6,7	3,8	1,8
2006	60,0	20,9	8,9	5,7	3,2	1,3	56,6	21,1	9,9	6,8	3,8	1,8
2007	60,1	20,9	8,9	5,7	3,1	1,4	57,2	20,9	9,7	6,7	3,7	1,8
2008	60,0	20,8	8,9	5,7	3,2	1,4	57,5	20,7	9,6	6,6	3,7	1,8
2009	59,8	21,3	9,0	5,5	3,1	1,4	57,9	20,9	9,5	6,4	3,5	1,8
2010	60,6	21,1	8,9	5,1	2,9	1,3	58,9	21,0	9,4	5,8	3,2	1,7
2011	60,0	21,8	8,9	5,2	2,8	1,3	58,3	21,5	9,5	5,8	3,2	1,7
2012	62,4	20,3	8,6	4,8	2,6	1,3	60,5	20,1	9,2	5,5	3,0	1,7
2013	65,1	19,2	7,9	4,4	2,3	1,2	63,0	19,2	8,5	5,1	2,7	1,6
2014	66,1	19,3	7,0	4,1	2,3	1,2	63,7	19,7	7,7	4,9	2,6	1,5
2015	65,4	19,8	7,1	4,2	2,3	1,1	62,8	20,1	7,9	5,0	2,7	1,6
2016	64,6	20,2	7,4	4,2	2,4	1,2	62,0	20,2	8,1	5,2	2,8	1,6
2017	64,2	20,2	7,5	4,4	2,5	1,2	61,3	20,5	8,3	5,3	3,0	1,7
2018	64,1	20,1	7,6	4,5	2,5	1,3	61,0	20,3	8,4	5,4	3,0	1,7

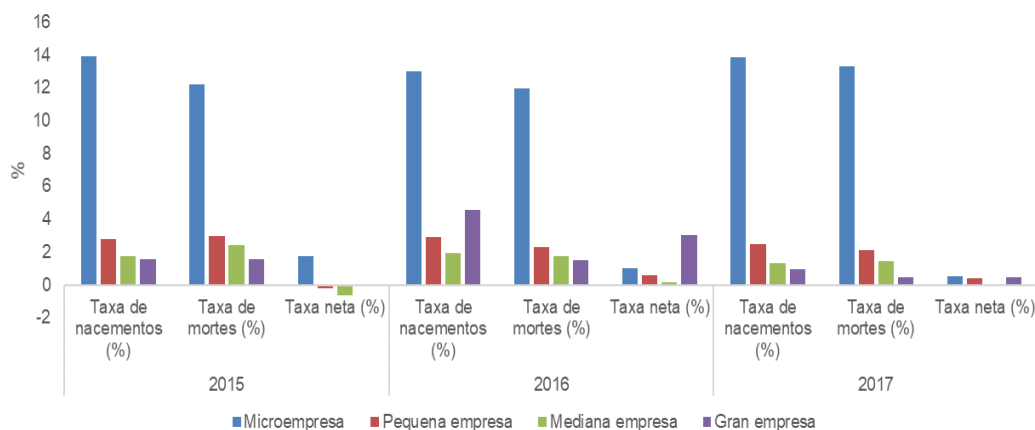
(1) Calculado sobre o total de empresas que teñen algún asalariado ou asalariada.

Elaboración propia con datos do DIRCE (INE)

Para rematar este apartado, ofrécese unha panorámica xeral da taxa de demografía empresarial en Galicia por tamaño de empresa. En concordancia co exposto nos epígrafes anteriores, a taxa de nacemento é notablemente superior nas microempresas que no resto das unidades produtivas, pero tamén a taxa de mortalidade. Tras un leve retroceso no ano 2016, ambos os valores aumentan en 2017. Con todo, a taxa neta de creación de empresas redúcese en 2017. Esta circunstancia, coincidente coa xa argumentada ralentización dos últimos períodos analizados, é común en todos os niveis de empresa. De feito, a taxa neta das medianas empresas no ano 2017 é negativa.

Gráfico 2.10

Gráfico 2.10. Taxa de demografía empresarial por tamaño de empresa. Galicia. 2015-2017

Fonte: IGE.

O seguinte apartado do informe baséase na explotación da estatística de sociedades mercantís do INE. Estes datos describen dende hai 80 anos a demografía das sociedades do Estado, incluíndo información detallada tanto do número de sociedades creadas e disoltas coma das operacións de modificación de capital. A información ofrécese con carácter mensual e desagregada por provincias e CC.AA. A información base tómake do Rexistro Mercantil Central, que centraliza toda a información provincial sobre sociedades e empresas e os actos mercantís determinados por Lei.

O cadro 2.11 amosa o número de sociedades creadas e disoltas no período dende 2014 a 2018. O ano 2018 continua a tendencia detectada a partir de 2016, concatenando un segundo período de diminución do número de sociedades creadas e disoltas tanto en contexto autonómico coma estatal.

Cadro 2.11

Sociedades mercantís creadas e disoltas. Galicia/España. 2014-2018

		Creadas	% variación anual	Disoltas	% variación anual
2014	Galicia	4.266	-0,21	1.528	-21,10
	España	94.152	0,80	21.850	-11,90
2015	Galicia	3.968	-6,99	1.512	-1,05
	España	94.644	0,52	20.758	-5,00
2016	Galicia	4.533	14,24	1.495	-1,12
	España	101.047	6,77	21.223	2,24
2017	Galicia	4.068	-10,26	1.431	-4,28
	España	94.370	-6,61	21.587	1,72
2018	Galicia	4.026	-1,03	1.438	0,49
	España	95.135	0,81	22.351	3,54

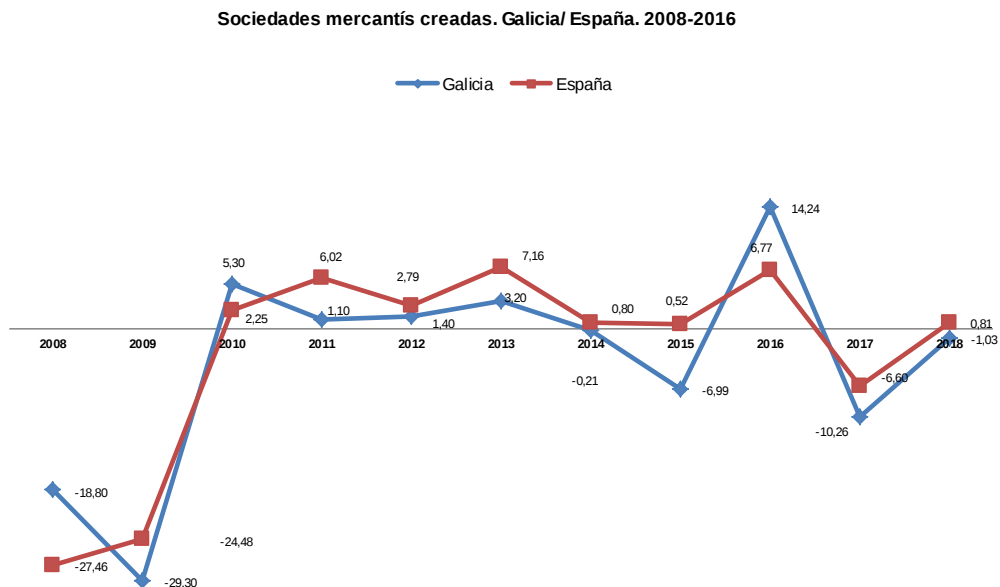
Os datos son provisionais dende abril de 2018.

Fonte: Instituto Nacional de Estadística (INE)

En 2018 creáronse en Galicia máis de 4000 sociedades, 42 menos que en 2017. En termos interanuais, o número de sociedades diminuíu un 1,03%. En España a evolución é positiva, cun incremento de 760 constitucións respecto do ano precedente (0,81% menos). As sociedades que foron disoltas en 2018 tamén rexistran variación interanual positiva, aínda que nun valor pouco apreciable (0,49%) e moi inferior á media estatal (3,54%). Isto supón romper a tendencia á baixa que se iniciara na nosa comunidade en 2018, aínda que debe notarse que os datos son provisionais dende abril de 2018.

O gráfico 2.11 amosa que dende 2016 as taxas interanuais de constitución de sociedades mercantís pasan a ser negativas tanto en Galicia como en España. Con todo, no ano 2018 hai unha lixeira recuperación, algo menos intensa en Galicia (que segue en taxa de variación interanual negativa) que en España.

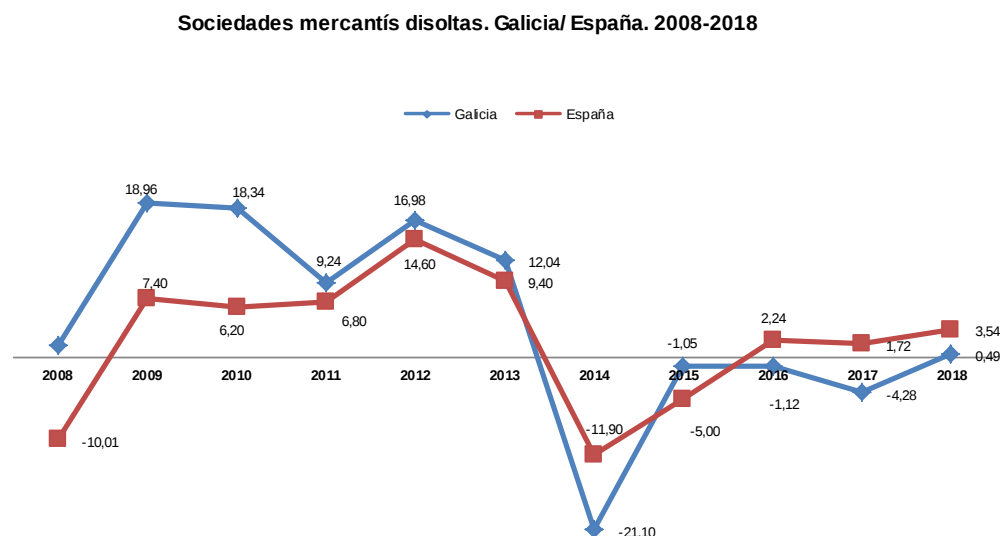
Gráfico 2.11

Fonte: Rexistro Mercantil.

A análise da evolución da taxa de variación da disolución de sociedades amosa un incremento en Galicia superior ao rexistrado en España. Os valores acadados en 2018 constatan que neste ano se rexistra unha maior taxa interanual de disolución de sociedades mercantís dende 2018, tanto en Galicia coma no conxunto do Estado.

Gráfico 2.12

Fonte: Rexistro Mercantil.

A evolución do número de sociedades mercantís, contemplada na súa globalidade dende o ano 2008 e distribuída por CC.AA. permite observar que só en tres delas (Andalucía, Madrid e Baleares) se rexistran taxas de crecemento, mentres que o resto presentan una diminución media anual do número de sociedades mercantís. Galicia, cun -4,64% de decrecemento medio do número de sociedades constituídas, é a terceira comunidade en ritmo de decrecemento na última década. Doutra banda, o número de sociedades disoltas véñse incrementando anualmente en todas as comunidades salvo en Cataluña e a Comunidade Valenciana. Murcia é a comunidade autónoma que presenta un maior crecemento de disolución de sociedades mercantís (12,47% en media anual). No conxunto do Estado en 2018 creáronse 9.201 sociedades menos e disolvéronse 6.135 sociedades das rexistradas nese ano. O ano 2018 confirma a tendencia á diminución na creación de sociedades mercantís en xeral.

Cadro 2.12

Taxa de crecemento anual sociedades mercantís constituídas e disoltas. 2008-2018

	TCA Sociedades (2008-2018)	
	Constituídas	Disoltas
Andalucía	0,12	2,16
Aragón	-1,72	0,81
Asturias	-2,89	2,13
Baleares	1,00	5,21
Canarias	-0,38	4,36
Cantabria	-1,20	2,41
Castela e León	-3,33	2,79
Castela-A Mancha	-5,34	7,21
Cataluña	-0,65	-0,81
C. Valenciana	-0,65	-0,33
Estremadura	-3,61	0,79
Galicia	-2,94	3,47
Madrid	0,67	6,43
Murcia	-2,20	12,47
Navarra	-5,05	3,76
País Vasco	-2,79	2,64
A Ríoxa	-3,31	4,80

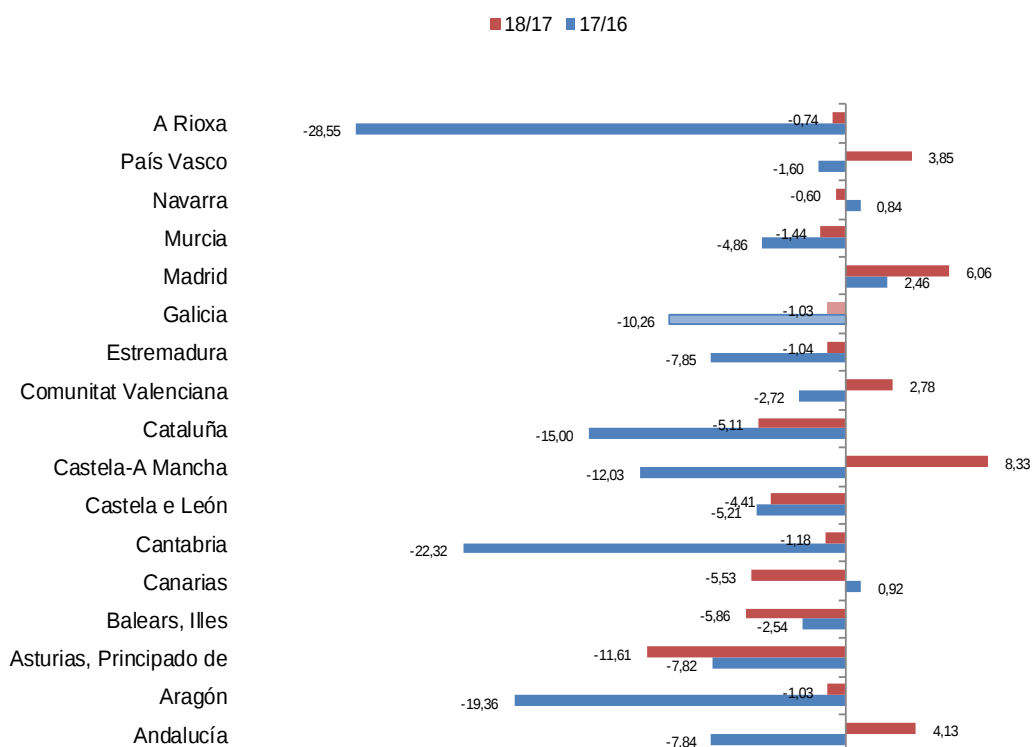
Fonte: Instituto Nacional de Estadística (INE)

Na análise da evolución entre 2017 e 2018 compróbase que a variación interanual de creación de sociedades mercantís é negativa na maioría das CC.AA., concatenando a tendencia rexistrada en 2017. Galicia é a cuarta comunidade en menor caída relativa, cuxo liderado ostenta Asturias, que rexistra un decrecemento do 11,61% na inscrición de sociedades mercantís. Ademais, cabe sinalar que este dato na comunidade galega

mellora sensiblemente o rexistrado en 2017 (-10,26%). En termos absolutos, a maior caída no rexistro de sociedades mercantís atópase en Cataluña, con 945 sociedades menos. No outro extremo, Madrid lidera a creación de sociedades mercantís, con 1237 sociedades máis que as constituídas en 2017.

Gráfico 2.13

Taxa de variación anual creación de sociedades. 2016-2018

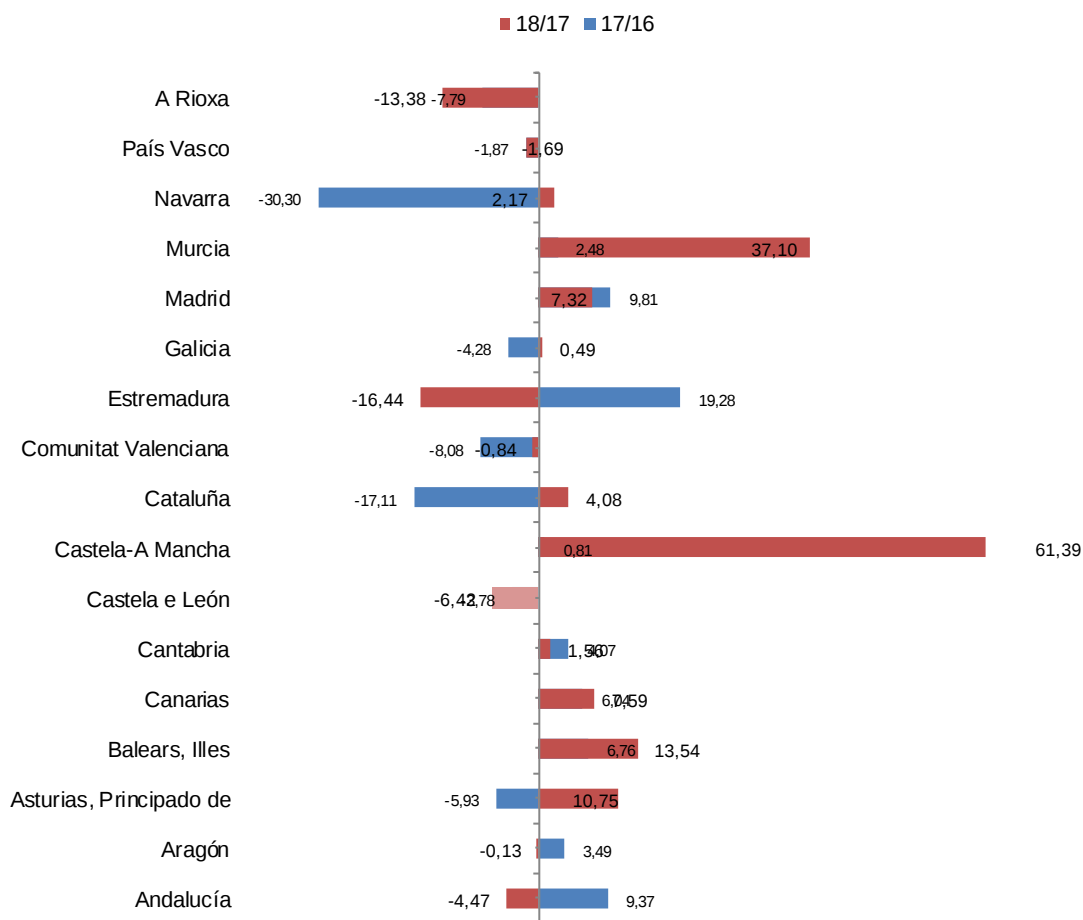

Fonte: Rexistro Mercantil.

No relacionado coas sociedades disoltas, salienta a redución experimentada pola Rioxa (13,38%) e Estremadura (16,44%), así como o incremento relativo das sociedades mercantís disoltas en Castela-A Mancha, superior ao 61%.

Gráfico 2.14

Taxa de variación anual disolución de sociedades. 2015-2017

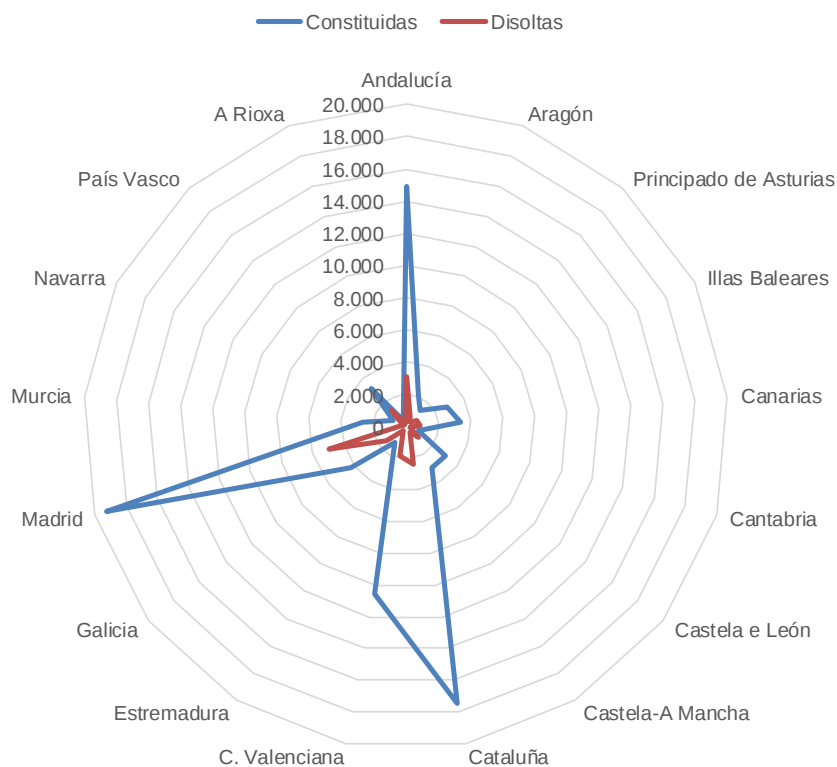

Fonte: Rexistro Mercantil.

Unha das características máis destacadas no que se refire ás sociedades mercantís é a alta concentración que presentan en determinadas CC.AA. O gráfico 2.14 amosa a media de creación e disolución de sociedades nos últimos dez anos, distribuídos por CC.AA. Pódese comprobar como Madrid, Cataluña, Comunidade Valenciana e Andalucía inclúen o maior número de sociedades en media anual, tanto no que se refire ás que se crean coma ás disoltas. Os resultados obtidos en 2018 manteñen a Galicia no quinto lugar en ambas as clasificacións.

Gráfico 2.15

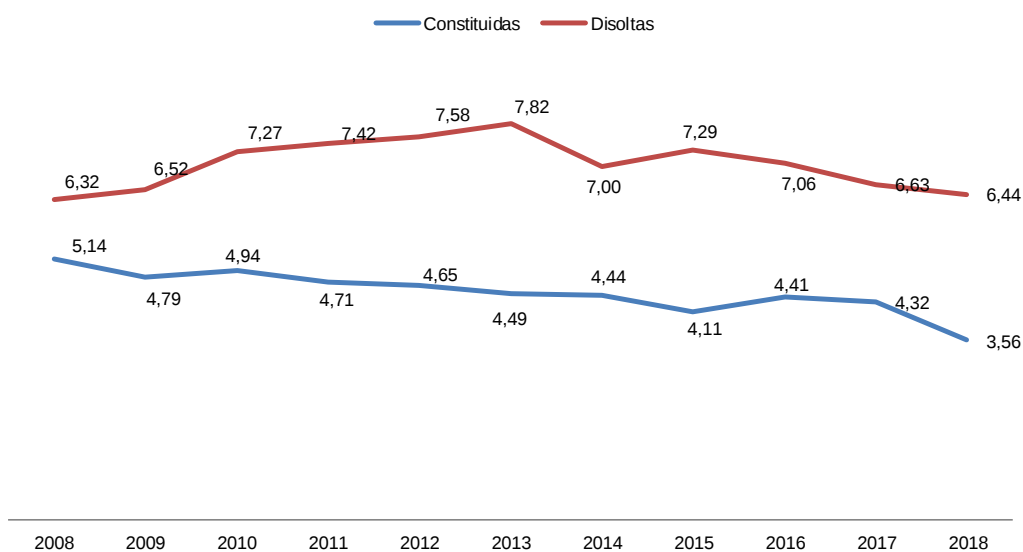
Promedio de creación e disolución de sociedades. 2007-2017

Galicia vai perdendo peso relativo no conxunto do Estado, tanto no que se refire ás sociedades disoltas –o que é positivo- coma nas constituídas.

Gráfico 2.16

% Sociedades galegas no total do Estado. 2008-2018

Fonte: Rexistro Mercantil.

No que se refire á forma xurídica que adoptaron as sociedades mercantís constituídas en Galicia en 2018, 4012 foron de responsabilidade limitada, máis do 99,65 do total, igualando a porcentaxe rexistrada no conxunto do Estado (99,52%). Cabe destacar que nalgunha comunidade (A Rioxa) tan só se constituíron sociedades deste tipo. A tipoloxía menos utilizada é a de sociedades comanditarias, comunidades de bens e sociedades cooperativas: tan só 21 das sociedades inscritas en 2018 entra nestas categorías. Ademais, 14 delas localízanse en Cataluña.

Dende o ano 2015, en termos xerais, detéctase que o importe do capital suscrito para a constitución das sociedades diminúe progresivamente. O cadro 2.13a resume estes datos, recollendo o número de sociedades mercantís constituídas en cada comunidade autónoma e o total en España, xunto co capital suscrito para a constitución desas sociedades neste período. En 2018, o capital suscrito para a constitución das sociedades galegas superou os 271 millóns de euros, unha diminución do 14,36% en relación co exercicio anterior.

Cadro 2.13a

Capital suscrito polas sociedades mercantís Galicia /España. 2015-2018

	Nº de sociedades				Capital total suscrito			
	2015	2016	2017	2018	2015	2016	2017	2018
España	94.644	101.047	94.377	95.135	7.355.949	6.292.376	5.262.217	5.200.729
Andalucía	15.893	16.689	15.379	16.016	688.381	716.249	644.395	712.132
Aragón	2.002	2.526	2.037	2.016	76.679	168.490	90.340	84.826
Asturias	1.332	1.458	1.342	1.188	47.346	71.182	61.770	61.191
Baleares	3.108	3.589	3.497	3.293	344.965	498.911	168.543	239.546
Canarias	3.577	3.815	3.843	3.637	93.740	204.789	186.389	92.047
Cantabria	805	981	762	753	20.578	20.253	16.607	48.399
Castela e León	2.847	3.014	2.857	2.731	86.384	196.911	147.180	141.780
Castela-A Mancha	2.732	2.976	2.618	2.836	85.899	72.233	67.129	157.702
Cataluña	18.894	21.769	18.510	17.559	840.417	950.541	1.025.090	735.931
C. Valenciana	10.991	11.148	10.845	11.146	578.110	753.292	752.571	803.694
Estremadura	1.165	1.248	1.150	1.138	122.197	74.082	64.105	51.938
Galicia	3.968	4.533	4.066	4.026	368.693	204.576	317.054	271.505
Madrid	19.947	19.924	20.431	21.652	3.608.403	1.895.965	1.256.410	1.172.551
Murcia	2.796	2.776	2.641	2.603	173.613	183.137	119.999	99.688
Navarra	820	831	838	833	26.809	23.901	60.704	226.701
País Vasco	3.137	3.008	2.960	3.074	142.917	208.154	248.472	257.126
A Rioxa		571	408	405	49.228	46.905	33.231	40.036

Elaboración propia a partir de datos do INE.

Pola contra, o capital medio subscrito entre 2017 e 2018 aumenta en España, pero non en Galicia, onde se reduce en preto do 4%, de 70,15 e 67,45 euros. Aínda así, o importe medio da subscrición en Galicia é 16 euros superior á media estatal. Unha análise máis detallada revela que esa circunstancia se relaciona principalmente co importe medio das subscricións en sociedades de responsabilidade limitada, que en Galicia é de 67,44 euros fronte aos 51,84 euros de media estatal en 2018. De feito, tan só catro comunidades (Valencia, País Vasco, A Rioxa e Navarra) superan esta cantidade.

O cadro 2.13b abunda nesta información, recollendo as sociedades que ampliaron capital no período 2015-2018, así como o capital total ampliado.

Cadro 2.13b

**Sociedades mercantís que amplían capital.
Galicia/España. 2015-2018**

		Nº de sociedades	Capital total ampliado
2015	Galicia	1.520	893.100
	España	32.370	34.544.392
2016	Galicia	1.405	1.002.097
	España	31.507	32.908.240
2017	Galicia	1.321	721.357
	España	31.010	38.040.739
2018	Galicia	1.343	991.336
	España	31.235	26.421.988

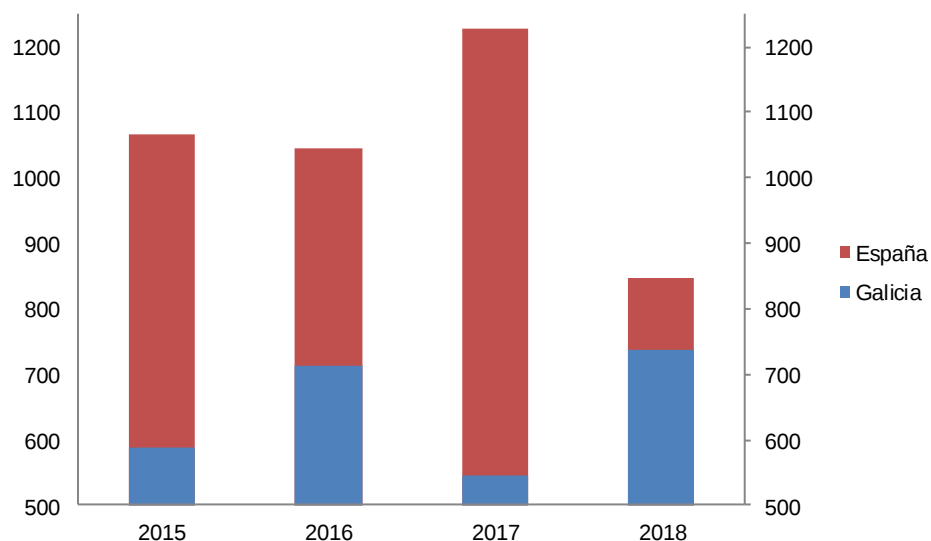
Elaboración propia a partir de datos do INE.

A diferenza de anos anteriores, o número de sociedades que amplían capital aumenta en Galicia en 22 en 2018. Esta cifra supón que a taxa de variación interanual galega duplica a española (1,67% e 0,73%, respectivamente). Igualmente, aumenta de forma notable o capital ampliado, que pasa a ser de 991.336 euros. Isto supón unha taxa de variación interanual de algo máis do 37%, mentres que en España se produce unha redución do 30,54%. As empresas galegas que amplían capital supoñen o 4,30% das empresas españolas, pero representan o 3,75% do capital total ampliado en 2018.

O capital medio ampliado polas sociedades en Galicia aumenta en máis de 234.000 euros dende 2018, mentres diminúe en España en algo máis de 380.000 euros. Isto orixina que as diferencias entre o importe medio de capital ampliado en Galicia e España vaian diminuindo.

Gráfico 2.17

% Capital ampliado medio Galicia/España. 2015-2018

Elaboración propia con datos do DIRCE (INE)

A diferencia do acontecido en anos anteriores, en 2018 o número de sociedades mercantís disoltas en Galicia aumenta en relación co ano precedente. Isto supón rachar coa tendencia iniciada en 2014, ano en que as disolucións de entidades comezan a diminuír. O mesmo ocorre en contexto español, onde a taxa de variación interanual (3,65%) é notablemente superior a galega (0,63%).

Cadro 2.14

Sociedades mercantís disoltas. Galicia/España. 2014-2018

		Sociedades disoltas			
		Total	Voluntaria	Por fusión	Otras
2014	Galicia	1.528	1.132	86	310
	España	21.850	14.869	1.857	5.124
2015	Galicia	1.512	1.166	104	242
	España	20.758	14.602	1.931	4.225
2016	Galicia	1.495	1.206	87	202
	España	21.223	15.578	2.346	3.299
2017	Galicia	1.429	1.163	89	177
	España	21.563	16.620	2.265	2.678
2018	Galicia	1.438	1.180	82	176
	España	22.351	17.093	2.463	2.795

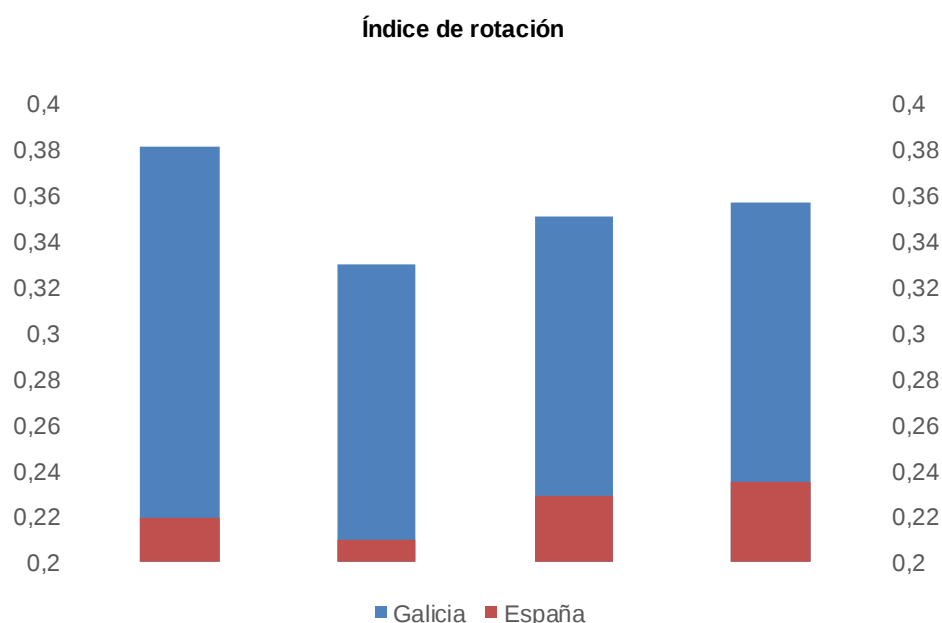
Os datos son provisionais dende abril de 2018.

Fonte: INE.

En concreto, en 2018 disolvéronse 9 sociedades máis que en 2017. O peso relativo das sociedades mercantís galegas disoltas no conxunto das españolas vai decrecendo progresivamente, dende o 6,99% do 2014 ata o 6,43% actual. En canto ao tipo de disolución, o 76,48% das sociedades disoltas en España en 2018 fixérono de xeito voluntario. O 11,02% disolvéronse por fusión, mentres o 12,51% alegaron outras causas. En Galicia, pola súa banda, a porcentaxe de disolución voluntaria é superior (82,06%), a costa da redución das disolucións por fusión (5,70%), algo máis de 5 puntos inferior á media estatal. A distribución causal no resto das CC.AA. é similar, salvo os casos de Navarra e Castela-A Mancha, onde os procesos de fusión están detrás do 53,5% e o 25% das disolucións de sociedades en 2018.

Como dato de particular interese, o índice de rotación permite contrastar a evolución das sociedades disoltas e constituídas. En concreto, o valor deste índice indica o número de sociedades constituídas por cada cen sociedades disoltas. Como se pode comprobar no gráfico seguinte, este valor é en Galicia superior ao da media estatal nos últimos catro anos. En concreto, en Galicia en 2018 constituíronse 36 sociedades por cada cen disoltas, mentres que en España este valor é de 23 sociedades por cada 100 disoltas. Isto supón unha leve mellora na nosa comunidade en relación co ano precedente, onde o índice de rotación era de 35.

Gráfico 2.18

Elaboración propia con datos do DIRCE (INE)

Pasamos agora a analizar a información proporcionada pola Estatística do procedemento concursal, que combina información recollida vía cuestionario dos

Xulgados do Mercantil e dos Xulgados de 1ª Instancia, como tamén dos Xulgados de 1ª Instancia e Instrución con competencia mercantil. A estatística proporciona datos trimestrais sobre o número de debedores concursados por existencia de proposta anticipada de convenio e do seu contido (quita, espera, quita e espera ou outra proposición).

O número de debedores concursados en Galicia vén diminuindo progresivamente dende 2013. A redución en 2018 (53 debedores, unha variación interanual de -19,80%) supón que o número de debedores concursados se sitúa en valores próximos aos rexistrados en 2013. Galicia é a segunda comunidade onde máis se reducen os debedores concursados en 2018, tan só superada por Cantabria (42,65%, aínda que en valores absolutos son 29,30 menos que na comunidade galega). A Coruña e Lugo, con reducións do 26,45% e 23,44%, melloran a media galega; Pontevedra iguala e Ourense presenta un valor atípico, por canto ve como os seus debedores aumentan nun 27,27% (6 máis que o ano precedente). Ademais, tamén cabe salientar que Galicia experimenta unha redución da media de debedores concursados do 15,41 anual dende 2013, sendo a sexta comunidade autónoma onde máis se reduce esa cifra.

Cadro 2.15

Debedores concursados. Galicia / España. 2008-2018

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Galicia	185	345	340	452	559	552	473	331	308	298	239
España	2.902	5.922	5.962	6.863	9.071	9.937	7.280	5.746	5.253	5.753	5.799

Os datos son provisionais dende abril de 2018.
Fonte: INE, Estatística do procedemento concursal.

O cadro 2.16 ofrece unha radiografía dos procedementos concursais en Galicia dende 2012 segundo diferentes tipoloxías de clasificación. Estes datos constatan que máis do 90% dos procedementos son concursos voluntarios. En concreto, en 2018 o 95,70% teñen esa categoría en Galicia, cinco puntos superior á media española (93,82%). A isto debe engadirse que este tipo de procedementos se reducen en maior contía que os obrigatorios dende 2015. Ademais, obsérvase certa estabilidade nos concursos que atanguen a persoas sen actividade empresarial, despois do incremento notable entre 2015 e 2016. Finalmente, a maioría dos procedementos en empresas son en sociedades de responsabilidade limitada, seguidas a moita distancia das sociedades anónimas e as empresas de persoa física. En 2018 redúcense notablemente os procedementos ordinarios.

Cadro 2.16

Debedores concursados. Desagregación en distintas variables. Galicia. 2012-2018

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Por natureza xurídica							
- Personais físicas sen actividade empresarial	58	18	25	27	43	48	47
- Empresas	481	521	435	304	265	231	192
- Personais físicas	15	9	14	25	15	8	18
- Sociedades anónimas	65	65	53	27	24	16	13
- Sociedades limitadas	396	435	353	246	207	197	156
- Outras	7	12	15	6	19	10	5
Por tipo de concurso							
- Por vontade	509	502	417	307	287	269	222
- Necesario	30	37	43	24	21	29	10
Por clase de procedemento							
- Ordinario	65	89	49	56	25	39	11

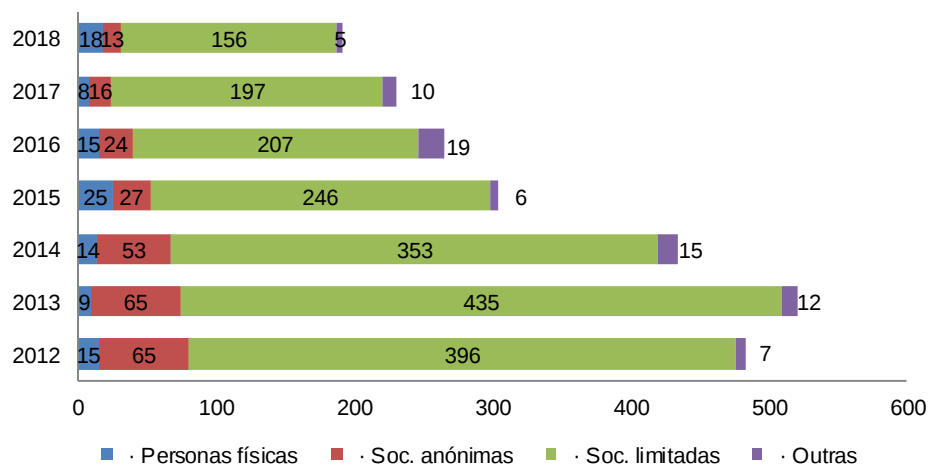
Datos provisionais dende o segundo trimestre de 2018.

Fonte: INE, Estatística do procedemento concursal.

O gráfico 2.19 reflicte a progresiva redución do número de concursos relativos a empresas, e o claro protagonismo dos relativos ás sociedades limitadas entre eles.

Gráfico 2.19

Tipoloxía de sociedades en concurso de acredores. Galicia. 2012-2018

Elaboración propia con datos do INE.

Unha análise máis polo miúdo das empresas sometidas a concurso de acredores en Galicia constata que a radiografía xeral non mudou en demasía nos últimos anos. No contexto de diminución que parte do ano 2013, a maioría dos procedementos concursais teñen lugar en empresas de menos de 10 persoas asalariadas. En consecuencia, esas empresas son as que máis ven reducido o número de procedementos concursais. De feito, no ano 2018 estes aumentan en empresas de entre 10 e 40 persoas asalariadas, e

entre as que teñen máis de 100. Por outra banda, segundo o volume de negocio as empresas máis afectadas son as que teñen unha facturación inferior a dous millóns de euros anuais. En 2018 todas as empresas, con independencia da cifra de facturación, reducen o número de procedementos concursais.

Cadro 2.17

Empresas concursadas por tramos de persoal asalariado, volume de negocio e actividade económica principal. Galicia. 2012-2018

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Total empresas	481	521	435	304	265	231	192
Por tramos de persoal asalariado							
· 0	44	56	49	45	38	42	33
· 1-9	218	240	239	159	145	126	100
· 10-49	152	173	87	65	53	38	42
· 50-99	27	17	15	7	3	6	3
· Máis de 100	8	18	11	4	5	0	4
· Sen clasificar	32	17	34	24	21	19	10
Por volume de negocio ^(*)							
· Menos de 2	326	345	302	223	208	170	142
· 2-5	65	73	29	21	9	16	10
· 5-10	29	42	19	6	3	8	7
· Máis de 10	29	25	18	3	6	5	4
· Sen clasificar	32	36	67	51	39	32	29
Por actividade económica principal							
· Agricultura e pesca	2	4	12	7	3	5	1
· Industria	113	108	76	39	37	38	33
· Enerxía	2	4	1	1	1	0	0
· Construción	148	120	113	75	49	56	42
· Servizos	185	231	197	158	154	113	106
· Sen clasificar	31	54	34	24	21	19	10

(*) En millón de euros.

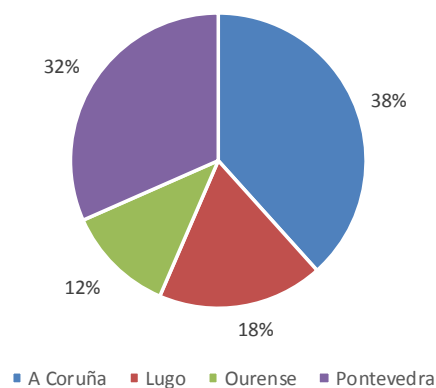
Datos provisionais dende o segundo trimestre de 2018.

Fonte: INE, Estatística do procedemento concursal.

A localización xeográfica destas empresas correspóndese coa participación de cada provincia no conxunto de sociedades. En consecuencia, Pontevedra e A Coruña aportan 7 de cada 10 empresas en concurso.

Gráfico 2.20

Sociedades en concurso de acredores por provincias. Galicia. 2019

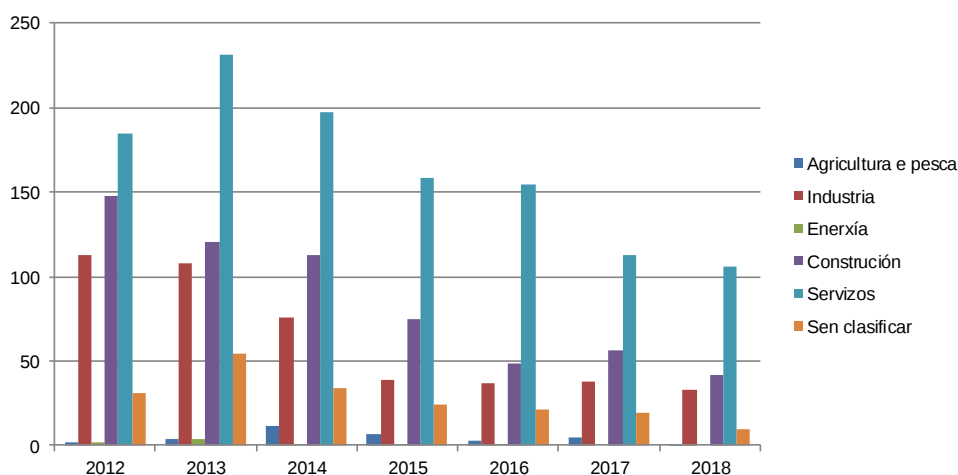

Elaboración propia con datos do INE.

Finalmente, a maior incidencia entre os sectores produtivos correspóndese cos servizos, que concentran máis do 55% dos procedementos concursais en Galicia en 2018. O sector da construción segue a clasificación, cun 21,88%, e a maior distancia as empresas industriais (17,19%). O gráfico 2.21 reflicte esa característica, permitindo constatar tamén a progresiva caída de empresas de servizos nos procedementos concursais dende o ano 2013. A diferenza do acaecido en 2017, o ano 2018 rexistra de novo unha caída de procedementos concursais no sector da construción.

Gráfico 2.21

Sociedades en concurso de acredores por sector. Galicia. 2012-2017

Elaboración propia con datos do INE.

Como dato complementario, o cadro 2.18 presenta a análise dos procesos concursais en función da idade das sociedades. A maior incidencia corresponde a empresas de máis de 20 anos de antigüidade. Non obstante, estas sociedades viron reducido o número de procedementos concursais nun 29% dende 2015.

Cadro 2.18

Nº procedementos concursais por idade das sociedades. Galicia. 2015-2018

	2015	2016	2017	2018
De 0 a 4 anos	41	26	31	29
De 5 a 8 anos	40	57	26	32
De 9 a 12 anos	70	56	34	36
De 13 a 16 anos	47	31	39	24
De 17 a 19 anos	25	22	24	13
20 o máis anos	76	66	66	54
Sen Clasificar	5	7	11	5

(*) En millón de euros.

Datos provisionais dende o segundo trimestre de 2018.

Fonte: INE, Estatística do procedimiento concursal.

2.3. Análise de enquisas industriais

Completamos a análise do tecido produtivo galego cunha visión segmentada, prestando atención aos datos particularizados de cada sector principal de actividade

(industrial, comercio e servizos). Para iso, utilizaremos os datos das enquisas estruturais que elabora o INE.

2.3.1. Estatística estrutural de empresas do sector industrial

Esta estatística, recollida polo Regulamento 295/2008 do Parlamento e do Consello da UE, ten como obxectivo coñecer as características estruturais e económicas das empresas do sector industrial como tamaño, datos económicos (ingresos e gastos), estrutura de emprego e investimento. Inclúe as industrias extractivas e manufacturas, as actividades de fornecemento de enerxía e auga e saneamento.

Os últimos datos dispoñibles proporcionados polo INE son un avance de 2017, elaborados cos datos do sector industrial de 2016. Segundo estes datos, a cifra de negocios acadou algo máis de 616.918 millóns de euros en 2017, xerando un valor engadido de 141.342 millóns de euros. Isto leva de seu unha mellora de 44.973 millóns de euros en relación co ano precedente, unha variación interanual superior ao 7,8%. Nese marco, Galicia achegou o 6,45% da cifra total de negocios, un 6,29% do persoal ocupado do sector e o 6,40% do investimento en activos materiais. En definitiva, a comunidade galega mellora a súa aportación ao sector industrial en relación co ano precedente en todos os parámetros analizados agás persoal ocupado. Neste apartado, pese a incrementar o número en 717 efectivos, perde 0,15 puntos de representación en relación co ano precedente (de 6,44 do total do sector a 6,29%).

Cadro 2.19

Cifra de negocios no sector industrial por comunidades autónomas. 2017

	Cifra de negocios		Persoal ocupado		Inversión en activos materiais	
	Millóns de €	% sobre total	Media anual	% sobre total	Millóns de €	% sobre total
Andalucía	74.259.027	12,04	217.950	10,20	2.409.825	10,14
Aragón	28.297.159	4,59	90.911	4,25	1.121.230	4,72
Asturias	13.581.496	2,20	49.277	2,31	477.440	2,01
Baleares	4.583.854	0,74	24.968	1,17	193.398	0,81
Canarias	6.682.003	1,08	35.556	1,66	310.477	1,31
Cantabria	8.689.088	1,41	31.494	1,47	271.412	1,14
Castela e León	38.751.996	6,28	128.154	6,00	2.086.439	8,78
Castela-A Mancha	25.476.056	4,13	94.196	4,41	1.024.442	4,31
Cataluña	138.677.621	22,48	466.368	21,82	4.807.090	20,22
C. Valenciana	65.407.486	10,60	262.529	12,28	2.523.818	10,61
Extremadura	8.207.667	1,33	27.816	1,30	263.228	1,11
Galicia	39.821.335	6,45	134.346	6,29	1.521.990	6,40
Madrid	61.153.993	9,91	216.369	10,12	2.804.752	11,80
Murcia	21.198.878	3,44	72.508	3,39	687.280	2,89
Navarra	19.223.572	3,12	68.987	3,23	1.009.287	4,24
País Vasco	56.934.093	9,23	188.713	8,83	1.942.796	8,17
A Ríoxa	5.725.291	0,93	25.588	1,20	306.634	1,29
Ceuta	138.378	0,02	944	0,04	7.165	0,03
Meillía	109.324	0,02	409	0,02	7.803	0,03
Total	616.918.317	100,00	2.137.083	100,00	23.776.506	100,00

Elaboración propia con datos do INE, Enquisa estrutural de empresas do sector industrial.

En 2016, a comunidade galega situábase en sétimo lugar tanto en valor absoluto coma relativo na súa achega ao sector industrial, agás no relacionado co persoal ocupado, onde ocupaba o sexto lugar. A mellora producida en 2017 motiva que avance un posto, sendo a sexta comunidade que máis aporta ao volume de negocios e o investimento en activos materiais. A perda de participación no que se refire ao persoal ocupado non significa que perda o lugar acadado no ano 2016, mantendo o sexto posto. De feito, a comunidade galega mellora en 3.754 millóns de euros a cifra de negocios, emprega a 717 persoas máis no sector e incrementa en 394.085 millóns o investimento en activos materiais. Neste último parámetro, a comunidade galega é a que presenta unha maior taxa de variación interanual de investimento en activos materiais (34,94%).

O cadro 2.20 mostra que as porcentaxes de participación de cada comunidade na cifra de negocios total estatal son bastante estables na última década.

Cadro 2.20

Distribución porcentual da cifra de negocios. Por comunidades autónomas. 2009-2017

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Andalucía	10,6	11,2	11,8	12,7	12,5	12,2	11,3	11,4	12,2
Aragón	4,4	4,7	4,6	4,2	4,4	4,3	4,5	4,5	4,6
Asturias	2,5	2,5	2,3	2,4	2,4	2,4	2,3	2,2	2,2
Baleares	0,8	0,8	0,4	0,7	0,6	0,7	0,7	0,7	0,8
Canarias	1,5	1,4	1,1	1,6	1,4	1,2	1,1	1,0	1,1
Cantabria	1,4	1,4	1,5	1,4	1,3	1,4	1,4	1,4	1,4
Castela e León	6,5	6,3	6,7	6,4	6,3	6,2	6,4	6,6	6,3
Castela-A Mancha	4,7	4,4	4,7	5,0	4,8	4,4	4,0	3,9	4,2
Cataluña	23,5	24,0	23,6	22,2	22,4	22,3	22,7	22,8	22,5
C. Valenciana	9,6	9,8	10,3	9,4	9,7	10,1	10,6	10,6	10,6
Extremadura	1,1	1,1	0,9	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,3
Galicia	6,7	6,3	6,5	6,0	6,5	6,3	6,3	6,3	6,5
Madrid	10,9	9,3	7,6	10,5	9,8	9,7	10,3	10,4	9,9
Murcia	2,7	2,9	3,0	3,5	3,7	3,8	3,5	3,3	3,4
Navarra	3,0	3,2	3,6	2,8	2,9	3,0	3,2	3,3	3,1
País Vasco	9,0	9,6	10,3	9,1	9,1	10,0	9,6	9,2	9,2
A Ríoxa	1,0	1,1	1,1	1,0	1,0	0,9	0,9	1,0	0,9
España	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Fonte: INE, Enquisa industrial de empresas e Estatística estrutural de empresas do sector industrial.

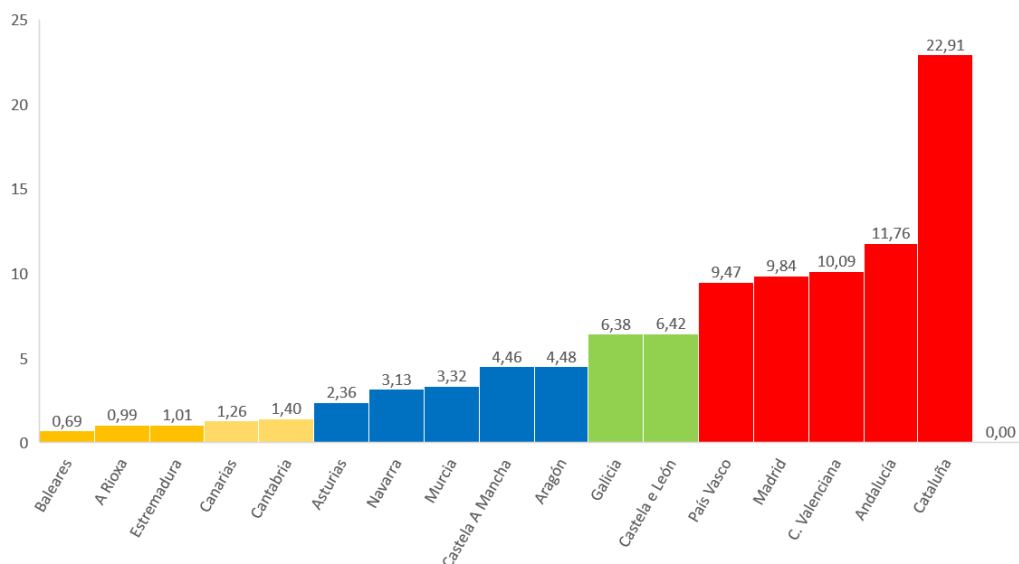
A partir de 2016 inclúese un cambio de metodoloxía.

Na evolución da media acadada por cada comunidade autónoma nese período obsérvase a existencia de distintos grupos de comunidades (gráfico 2.22). Ao fronte, e de forma destacada, figura Cataluña, con valores sempre superiores ao 20%. A continuación figuran as CC.AA. que aportan entre o 9% e o 12% da cifra total de negocios: Andalucía, Comunidade Valenciana e Madrid e o País Vasco. En terceiro lugar aparece o grupo de comunidades que representa entre o 5 e o 9%, no que se atopan Galicia e Castela e León. O grupo máis numeroso está conformado por aquelas comunidades que supoñen entre o 1 e o 5% da cifra de negocios total estatal,

nomeadamente Aragón, Castela-A Mancha, Murcia, Navarra, Asturias, Cantabria, Canarias e Estremadura. Pechan a lista as comunidades con aportación inferior ao 1%, Baleares e A Ríoxa.

Gráfico 2.22

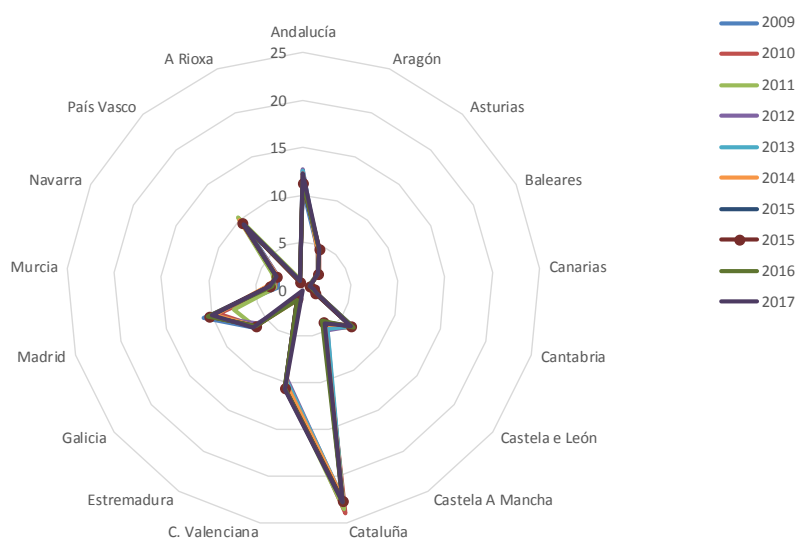
Participación de cada comunidade autónoma na cifra de negocios do sector industrial. 2009-2017

O gráfico 2.23 acredita que estas cinco comunidades figuran moi por diante do resto na súa participación na cifra de negocios estatal dende 2009 e achegan conxuntamente dous de cada tres euros (un 65% de media dende 2009) da cifra de negocios do sector industrial en España.

Gráfico 2.23

Participación na cifra de negocios sector industrial por CC.AA. 2009-2017

Fonte: INE, Enquisa industrial de empresas e Estatística estrutural de empresas do sector industrial.

O cadro 2.21 completa a información anterior incluíndo a porcentaxe de representación da comunidade galega no total de persoas ocupadas no sector industrial nos últimos anos. Como se comentou con anterioridade, os cambios acaecidos no último ano baixan relativamente a participación galega nas persoas ocupadas no sector, continuando cun devalar decrecente iniciado en 2013.

Cadro 2.21

Evolución da porcentaxe de Galicia no Estado nas principais variables da industria. 2001-2017

	Persoas ocupadas	Cifra de negocios
2001	6,0	5,8
2002	6,2	6,2
2003	6,2	6,1
2004	6,1	6,0
2005	6,3	6,0
2006	6,5	6,2
2007	6,7	6,6
2008	6,9	6,7
2009	6,9	6,7
2010	6,8	6,7
2011	6,9	6,7
2012	6,7	6,0
2013	6,8	6,5
2014	6,6	6,3
2015	6,4	6,3
2016	6,4	6,3
2017	6,3	6,5

Elaboración propia.

Fonte: INE, Enquisa industrial de empresas e Estatística estrutural de empresas do sector industrial.

A partir de 2016 inclúese un cambio de metodoloxía.

2.3.2. Estatística estrutural de empresas do sector comercio

En correspondencia co comentado no apartado anterior, tamén a partir de 2015 no marco do Proxecto de integración das enquisas económicas estruturais aparece esta Estatística estrutural para o sector comercio, que inclúe datos non comparables con períodos anteriores. Neste caso, os últimos datos dispoñibles a nivel autonómico datan de 2017.

Ofrecemos, en primeiro lugar, os principais indicadores estruturais do sector para o ano de referencia.

Cadro 2.22

Cifra de negocios no sector comercial por comunidades autónomas. 2017

	España	Andalucía	Aragón	Asturias	Baleares	Canarias	Cantabria	Castela e León	Castela-A Mancha
Locais (núm.)	909.281	164.963	23.753	18.626	21.548	41.927	10.294	45.357	38.212
Cifra negocios	766.153.171	93.065.988	18.592.572	10.428.869	14.714.394	27.580.735	6.566.608	31.023.070	22.005.332
Soldos e salarios	53.302.088	6.606.856	1.475.343	950.081	1.231.699	2.146.308	542.902	1.950.151	1.478.654
Investimento en activos materiais	11.237.279	1.536.947	285.071	154.122	282.049	670.789	96.641	475.606	357.275
Persoal ocupado	3.148.232	498.908	87.308	63.763	77.018	154.221	35.479	136.885	108.960
	Cataluña	Valencia	Extremadura	Galicia	Madrid	Murcia	Navarra	País Vasco	A Ríoxa
Locais (núm.)	154.090	104.530	22.405	58.774	112.975	29.666	11.517	40.146	6.328
Cifra negocios	147.777.738	72.204.799	10.616.103	44.935.759	188.493.927	23.612.263	9.792.188	39.004.562	3.722.648
Soldos e salarios	11.631.933	5.779.908	683.113	2.621.961	11.048.543	1.572.459	642.313	2.552.340	283.998
Investimento en activos materiais	2.123.803	1.096.885	194.589	665.709	2.204.507	465.196	134.932	385.141	74.857
Persoal ocupado	570.841	375.567	60.360	174.485	484.055	116.650	38.366	138.012	18.386

Elaboración propia con datos de INE, Enquisa estrutural de empresas do sector comercial.

O sector comercial acada unha facturación de 84.095 millóns de euros máis que en 2016, o que supón unha mellora relativa do 12,33%. A principal variación prodúcese no investimento en activos materiais, que aumenta un 23,08% en relación cos datos do período precedente. Neste sector, as CC.AA. que figuran en cabeza nas diferentes variables do sector comercial coinciden parcialmente coas sinaladas para o sector industrial: Madrid, Cataluña, Andalucía e Valencia ocupan os primeiros postos tanto na participación total da cifra de negocios, coma no resto das variables alternando o liderado. En 2017, Galicia achega o 6,46% dos locais comerciais, contribúe cun 5,87% á cifra de negocios, soporta o 4,92% dos soldos e salarios do sector, emprega ao 5,54% do persoal empregado e realiza o 5,92% dos investimentos materiais no sector comercial. Os datos do 2017 manteñen a comunidade galega na quinta posición en todas as variables agás no investimento de activos materiais, onde pasa a ser a sexta en favor de Canarias. Non obstante, a evolución recente amosa unha perda relativa de participación na cifra de negocios, que descende dende o 6,34% do ano 2016; na cifra de soldos e salarios (que era do 5,15%) e tamén na ocupación (5,87% en 2016).

O cadro 2.23 recolle as variacións en cada factor das distintas CC.AA. entre 2016 e 2017. Todas as variacións son positivas. Ao igual que no caso das empresas industriais, destaca a mellora nos investimentos materiais na comunidade galega, superior ao conxunto de comunidades e á media estatal. Igualmente, tamén é superior á media do Estado a mellora no número de locais.

Cadro 2.23

Variación interanual no sector comercial por comunidades autónomas. 2016-2017

	España	Andalucía	Aragón	Asturias	Baleares	Canarias	Cantabria	Castela e León	Castela-A Mancha
Locais (núm.)	6,07%	10,14%	1,10%	3,17%	10,84%	11,61%	12,12%	0,30%	5,62%
Cifra negocios	12,33%	10,01%	2,22%	6,39%	20,67%	17,46%	13,92%	4,47%	11,99%
Soldos e salarios	6,25%	6,40%	10,86%	4,86%	16,67%	9,09%	14,97%	5,45%	9,87%
Investimento en activos materiais	23,08%	36,09%	8,30%	0,95%	27,82%	22,42%	23,02%	19,94%	32,75%
Persoal ocupado	6,54%	6,58%	6,58%	4,29%	12,10%	11,47%	12,15%	4,33%	8,00%
	Cataluña	Valencia	Extremadura	Galicia	Madrid	Murcia	Navarra	P Vasco	A Ríoxa
Locais (núm.)	3,72%	8,49%	7,43%	6,30%	1,41%	9,76%	5,28%	4,61%	4,70%
Cifra negocios	12,24%	17,12%	13,58%	3,98%	11,56%	13,72%	9,33%	34,92%	10,87%
Soldos e salarios	7,02%	9,11%	8,46%	1,44%	2,48%	9,16%	3,74%	5,06%	3,54%
Investimento en activos materiais	19,86%	17,73%	13,54%	38,55%	15,67%	54,70%	22,53%	16,46%	35,95%
Persoal ocupado	5,40%	10,00%	7,40%	0,61%	3,78%	11,52%	7,59%	8,47%	1,90%

Elaboración propia con datos de INE, Estatística estrutural de empresas do sector comercial.

No cadro 2.24 preséntase a desagregación da produción comercializada galega en 2017. De igual forma que en anos anteriores, a maior aportación correspóndese co comercio ao por maior, con preto dun 30% da cifra de negocios total, mentres que o comercio polo miúdo acada o 16,27%. Estes grupos lideran tamén o resto das variables.

Cadro 2.24

Valor da produción comercializada, por grandes agrupacións. Galicia. 2017

	Número de locais	Cifra de negocios	Inversión en activos materiais	Persoal ocupado
45 Venda e reparación de vehículos de motor e motocicletas	5.873	3.297.276	43.435	19.055
421 Venda de vehículos de motor	1.069	1.989.608	22.610	5.852
452 Mantemento e reparación de vehículos de motor	3.777	651.336	11.269	9.290
453 Comercio de repostos e accesorios de vehículos de motor	805	605.445	9.162	3.466
454 Venda, mantemento e reparación de motocicletas e os seus repostos e accesorios	221	50.887	394	448
46 Comercio por xunto e intermediarios do comercio, excepto de vehículos de motor e motocicletas	15.907	25.528.057	255.548	52.238
461 Intermediarios do comercio	3.328	194.864	9.107	4.684
462 Comercio por xunto de materias primas agrarias e de animais vivos	969	841.167	6.505	2.552
463 Comercio por xunto de produtos alimenticios, bebidas e tabaco	3.827	8.013.165	83.463	16.798
464 Comercio por xunto de artigos de uso doméstico	2.464	10.051.483	90.359	9.314
465 Comercio por xunto de equipos para as tecnoloxías da información e das comunicacións	397	357.691	4.088	1.778
466 Comercio por xunto de outra maquinaria, equipos e subministracións	1.624	1.278.114	22.492	6.675
467 Outro comercio por xunto especializado	3.104	4.736.399	39.146	10.122
469 Comercio por xunto non especializado	194	55.174	388	314
47 Comercio polo miúdo, excepto de vehículos de motor e motocicletas	34.378	13.903.616	192.856	101.465
471 Comercio polo miúdo en establecementos non especializados	3.915	5.243.070	82.921	31.030
472 Comercio polo miúdo de produtos alimenticios, bebidas e tabaco en establecementos especializados	5.954	1.100.414	5.040	12.549
473 Comercio polo miúdo de combustible para a automoción en establecementos especializados	651	989.088	14.920	3.522
474 Comercio por xunto de equipos para as tecnoloxías da información e das comunicacións en establecementos especializados	998	293.186	3.754	2.971
475 Comercio por xunto de outros artigos de uso doméstico en establecementos especializados	5.524	1.227.662	12.403	12.004
476 Comercio por xunto de artigos culturais e recreativos en establecementos especializados	2.163	410.302	3.373	4.459
477 Comercio por xunto de outros artigos en establecementos especializados	11.643	3.210.148	62.856	29.331
478 Comercio por xunto en postos de venda e en "mercadillos"	2.739	150.604	3.017	3.692
479 Comercio por xunto non realizado nin en establecementos, nin en postos de venda nin en "mercadillos"	792	1.279.143	4.574	1.908

Elaboración propia con datos do INE, Estatística estrutural de empresas do sector comercial.

Nestes grupos de maior presenza salientan as aportacións dos artigos de uso doméstico, produtos alimenticios, bebidas e tabaco; mentres que no grupo de comercio polo miúdo se detecta unha menor concentración, salientando o papel principal dos produtos especializados e os non especializados.

2.3.3. Estatística estrutural de empresas do sector servizos

Neste apartado recóllense os resultados principais da terceira das enquisas estruturais, a relacionada co sector servizos. Esta enquisa inclúe actividades variadas, sendo as principais ramas recollidas transporte e almacenamento, hostalaría, información e comunicacións, actividades científico-técnicas, administrativas, de entretemento, reparacións e outras actividades englobadas no sector terciario ou de servizos. Os últimos datos dispoñibles a nivel autonómico son de 2017.

Existe de novo unha alta concentración de actividade nun número limitado de CC.AA. En concreto, Cataluña, Madrid, Andalucía e Comunidade Valenciana ocupan as primeiras posicións calquera que sexa o parámetro analizado. Cataluña lidera a clasificación no que se refire a número de locais de servizos, mentres que no resto das variables cede este posto en favor de Madrid. Galicia, en función desta enquisa, acada a mellor posición no conxunto do Estado en canto ao seu número de locais comerciais, aportando un 5,43% dos totais en España. En segundo lugar, a cifra de persoal ocupado sitúaa nunha aportación do 4,62%. A participación no resto de parámetros ronda o 3,5%. No que atinxe á cifra de negocios, supón unha achega do 3,54% do total estatal. Os resultados alcanzados en 2017 manteñen a Galicia como quinta comunidade en locais comerciais, sétima en persoal ocupado e investimento en activos materiais e oitava en participación na cifra de negocios total e soldos e salarios.

Cadro 2.25

Cifra de negocios no sector servizos por comunidades autónomas. 2017

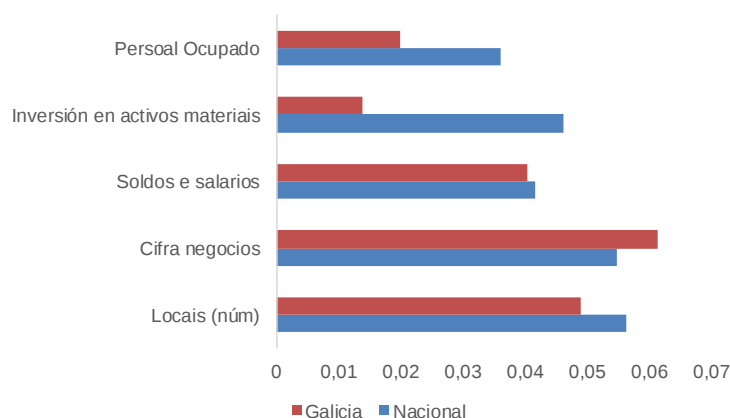
	España	Andalucía	Aragón	Asturias	Baleares	Canarias	Cantabria	Castela e León	Castela-A Mancha
Locais (núm.)	1.431.093	214.724	36.170	28.712	47.439	68.886	15.524	61.892	43.146
Cifra negocios	460.601.957	40.632.223	8.774.804	5.742.512	21.669.194	20.902.185	3.242.485	11.981.711	8.263.554
Soldos e salarios	99.723.603	10.212.875	2.190.398	1.467.439	3.495.256	4.561.625	834.587	3.058.861	1.902.831
Investimento en activos materiais	31.591.775	2.696.670	593.744	291.407	1.429.455	2.003.247	187.958	1.010.846	521.415
Persoal ocupado	5.623.910	751.054	138.139	101.692	190.333	299.811	58.593	220.582	144.163
	Cataluña	Valencia	Extremadura	Galicia	Madrid	Murcia	Navarra	P Vasco	A Rioxa
Locais (núm.)	282.149	146.067	23.517	77.649	263.663	34.076	17.536	57.951	9.049
Cifra negocios	90.280.295	32.577.737	3.292.400	16.299.020	162.294.764	7.855.156	4.258.694	20.298.898	1.577.673
Soldos e salarios	20.687.705	7.502.118	832.856	3.713.792	30.575.255	1.823.507	1.106.260	5.195.910	389.013
Investimento en activos materiais	6.078.188	2.428.638	378.005	1.081.409	10.906.941	498.829	220.735	1.133.903	109.749
Persoal ocupado	1.088.878	515.273	72.822	259.649	1.277.932	138.712	63.086	261.088	29.509

Elaboración propia con datos do INE, Estatística estrutural de empresas do sector servizos.

O resultado de 2017 comporta unha mellora significativa en relación co ano precedente, como ocorre no resto de CC.AA. en termos xerais. En conxunto, o sector mellora os seus resultados en máis de 3.500 millóns de euros, unha variación do 5,5%. Galicia mellora esta cifra, cun incremento do 6,15% da súa cifra de negocios. Non obstante, este é o único parámetro onde a comunidade galega supera a media estatal. Como se pode comprobar no gráfico seguinte, no resto de variables analizadas a variación interanual é inferior á rexistrada no conxunto do Estado.

Gráfico 2.24

Variacións sector servizos España/Galicia. 2016-2017

Fonte: INE, "Encuesta industrial de empresas" e Estatística Estrutural de Empresas do sector servizos.

O cadro 2.26 permite comprobar a mellora de resultados na cifra de negocios nas respectivas CC.AA., coa excepción de Castela-A Mancha, que reflicte un leve empeoramento. Constátase tamén que a aportación relativa de cada comunidade se mantén en termos estables, como tamén a alta concentración de actividade nas catro comunidades líder. En concreto, Cataluña, Madrid, Andalucía e Comunidade Valenciana aportan o 62,35% da cifra de negocios en 2016 e un 63,35% en 2017. No que se refire a persoal ocupado, aportan un 64% do total do persoal ocupado no sector.

Cadro 2.26

Variación na cifra de negocios dos servizos. Por CC.AA. 2016-2017

	2016		2017	
	Cifra negocios	%	Cifra negocios	%
España	436.663.240		460.601.957	
Andalucía	38.738.754	8,87%	40.632.223	8,82%
Aragón	8.539.304	1,96%	8.774.804	1,91%
Asturias	5.512.086	1,26%	5.742.512	1,25%
Baleares	19.344.440	4,43%	21.669.194	4,70%
Canarias	19.376.825	4,44%	20.902.185	4,54%
Cantabria	3.049.101	0,70%	3.242.485	0,70%
Castela e León	10.906.131	2,50%	11.981.711	2,60%
Castela-A Mancha	10.877.176	2,49%	8.263.554	1,79%
Cataluña	86.865.731	19,89%	90.280.295	19,60%
Valencia	30.875.669	7,07%	32.577.737	7,07%
Extremadura	3.263.608	0,75%	3.292.400	0,71%
Galicia	15.355.242	3,52%	16.299.020	3,54%
Madrid	153.641.209	35,19%	162.294.764	35,24%
Murcia	7.617.149	1,74%	7.855.156	1,71%
Navarra	4.251.961	0,97%	4.258.694	0,92%
País Vasco	19.789.377	4,53%	20.298.898	4,41%
A Ríoxa	1.546.981	0,35%	1.577.673	0,34%

Elaboración propia con datos do INE, Estatística estrutural de empresas do sector servizos.

Cadro 2.27

Persoal ocupado en servizos por CC.AA. 2016-2017

	2016		2017	
	Persoal ocupado	%	Persoal ocupado	%
España	5.427.741		5.623.910	
Andalucía	716.882	13,21%	751.054	13,84%
Aragón	135.384	2,49%	138.139	2,55%
Asturias	100.945	1,86%	101.692	1,87%
Baleares	180.244	3,32%	190.333	3,51%
Canarias	282.084	5,20%	299.811	5,52%
Cantabria	57.391	1,06%	58.593	1,08%
Castela e León	209.201	3,85%	220.582	4,06%
Castela-A Mancha	213.155	3,93%	144.163	2,66%
Cataluña	1.044.402	19,24%	1.088.878	20,06%
Valencia	487.227	8,98%	515.273	9,49%
Estremadura	70.515	1,30%	72.822	1,34%
Galicia	254.554	4,69%	259.649	4,78%
Madrid	1.241.049	22,86%	1.277.932	23,54%
Murcia	132.092	2,43%	138.712	2,56%
Navarra	65.545	1,21%	63.086	1,16%
País Vasco	260.908	4,81%	261.088	4,81%
A Ríoxa	29.270	0,54%	29.509	0,54%

Elaboración propia con datos do INE, Estatística estrutural de empresas do sector servizos.

Unha análise máis polo miúdo do sector revela que o subsector de transporte e almacenamento é o que ten maior participación no conxunto dos servizos en 2017. É o que ten maior representación en todos os parámetros considerados, con excepción de número de locais e na poboación ocupada, onde a maior importancia reside nas actividades profesionais científicas e técnicas e na hostalaría. En España a distribución é similar, aínda que tamén no que atinxe a soldos e salarios a participación é superior nas actividades profesionais.

Cadro 2.28

Cifra de negocios no sector servizos. Grupos principais. 2017

		Total	Transporte e almacenamento	Hostalaría	Información e comunicacións	Actividades inmobiliarias	Profesionais científicas e técnicas	Administrativas e de servizos auxiliares
España	Número de locais	1.400.481	215.806	325.192	74.433	185.488	411.795	187.767
	Cifra de negocios	458.029.706	109.074.815	72.357.813	84.176.153	28.830.814	88.409.700	75.180.411
	Soldos e salarios	99.182.381	19.382.871	17.561.058	15.622.304	3.610.332	22.041.707	20.964.109
	Investimento en activos materiais	31.518.096	8.600.206	3.585.277	4.722.728	7.931.562	2.435.974	4.242.349
	Persoal ocupado	5.570.238	879.927	1.464.895	468.303	261.457	1.050.302	1.445.354
Galicia	Número de locais	75.467	12.923	21.308	3.005	7.491	21.495	9.245
	Cifra de negocios	16.152.737	5.267.999	2.905.292	2.379.436	724.944	2.671.593	2.203.473
	Soldos e salarios	3.691.723	897.647	636.572	468.538	75.818	800.374	812.774
	Investimento en activos materiais	1.079.901	349.571	57.880	142.618	261.116	74.902	193.814
	Persoal ocupado	256.661	48.739	69.770	17.068	9.003	50.354	61.727

Fonte: INE, Enquisa estrutural do sector servizos.

Na comparanza entre a participación relativa de cada subsector apréciase que o peso do transporte e almacenamento e da hostalaría é relativamente inferior en Galicia (nove e dous puntos porcentuais menos, respectivamente, na cifra de negocios), e superior no resto de subsectores. Tamén cabe salientar que esa menor participación relativa no sector de transporte é común a todos os parámetros da análise.

Pola importancia relativa do sector en Galicia, a continuación realízase unha achega ao comportamento do sector turístico galego utilizando os datos contidos no IGE. Para a elaboración destes indicadores pártese dunha serie de enquisas mensuais que realiza o Instituto Nacional de Estatística (INE): a Enquisa de ocupación hoteleira; a Enquisa de ocupación en cámpings; a Enquisa de ocupación en apartamentos turísticos e a Enquisa de ocupación en aloxamentos de turismo rural. Destas enquisas extráese o obxecto de estudo, os establecementos turísticos de Galicia (hoteles, cámpings, apartamentos turísticos e aloxamentos de turismo rural).

Comezamos a análise comprobando o número de establecementos hoteleiros e de turismo rural rexistrados en Galicia, segundo datos estimados do IGE. No ano 2017 en Galicia hai un total de 1.969 establecementos hoteleiros, e máis de 67.000 prazas dispoñibles. Isto supón unha diminución en relación cos existentes en 2016, 38 establecementos e 507 prazas menos. A maior parte destes establecementos son hoteles de diferente categoría, que achegan o 76% dos locais e o 91,14% das prazas. Como se observa na táboa, o turismo rural segue unha tendencia decrecente dende 2012. En concreto, no bienio 2016-2017 a variación interanual dos establecementos de turismo rural é moi superior á rexistrada nos establecementos hoteleiros (-1% e -4,65%, respectivamente).

Cadro 2.29

Establecementos hoteleiros e de turismo rural estimados. 2012-2017

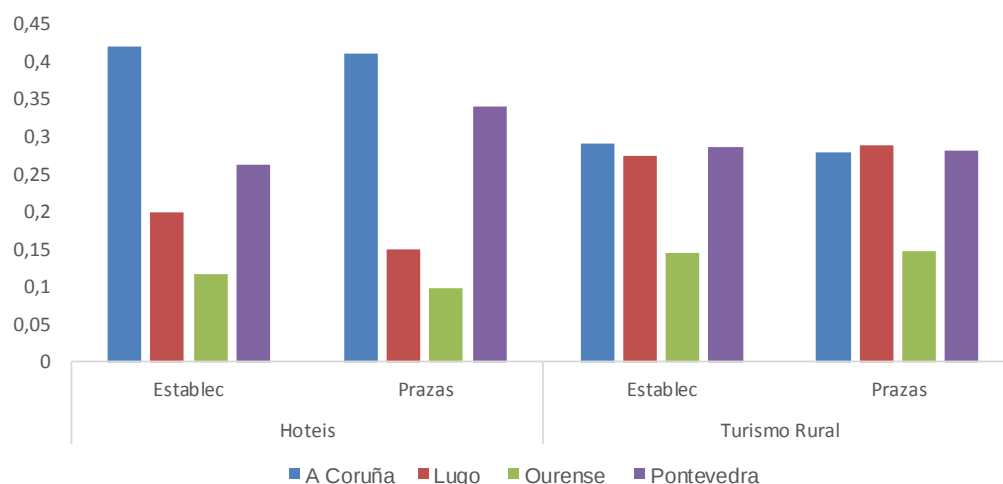
		Establecementos hoteleiros		Establec. de turismo rural	
		Establecementos	Prazas	Establecementos	Prazas
GALICIA	2012	1.548	63.155	536	6.678
	2013	1.523	61.818	520	6.493
	2014	1.529	62.173	511	6.358
	2015	1.497	61.454	497	6.238
	2016	1.512	61.616	495	6.257
	2017	1.497	61.398	472	5.968
A CORUÑA	2012	630	25.613	151	1.851
	2013	620	24.935	152	1.880
	2014	636	25.258	150	1.806
	2015	630	25.179	147	1.806
	2016	627	25.220	145	1.777
	2017	629	25.284	138	1.673
LUGO	2012	295	9.158	134	1.716
	2013	304	9.340	131	1.654
	2014	306	9.739	131	1.665
	2015	300	9.580	123	1.603
	2016	294	9.193	132	1.736
	2017	300	9.136	130	1.731
OURENSE	2012	191	6.180	78	990
	2013	196	6.272	74	960
	2014	184	6.009	74	960
	2015	181	6.030	70	927
	2016	187	6.251	69	899
	2017	174	6.043	69	879
PONTEVEDRA	2012	432	22.204	172	2.121
	2013	402	21.271	163	1.998
	2014	402	21.166	156	1.927
	2015	387	20.665	156	1.903
	2016	404	20.953	149	1.846
	2017	394	20.935	135	1.685

Fonte: INE, Enquisa de ocupación hoteleira e Enquisa de ocupación de aloxamentos de turismo rural.

Os establecementos están altamente concentrados nas provincias da Coruña e Pontevedra, que achegan o 65% destes e o 54% das prazas totais. Non obstante, a participación relativa é diferente se analizamos por separado os establecementos hoteleiros e os de turismo rural. Así, se ben os establecementos hoteleiros responden a ese perfil xeral, a situación no turismo rural presenta máis equilibrio. A provincia de Ourense é a que conta con menor número de establecementos e prazas en ambos os subsectores.

Gráfico 2.25

Turismo en Galicia (prazas e establecementos). 2016-2018

Fonte: IGE.

O comportamento decrecente da oferta previamente comentado é común nas catro provincias galegas en 2017. No sector hoteleiro, A Coruña e Lugo aumentan lixeiramente o número de establecementos, aínda que no caso da provincia lucense diminúe o número de prazas ofertadas. No que atinxe ao turismo rural, tan só Ourense mantén o número de establecementos, e a oferta de prazas descende nas catro provincias galegas. O cadro seguinte reflicte os principais destinos turísticos, e a súa evolución nos últimos sete anos.

Cadro 2.30

Destinos turísticos en Galicia. 2011-2018

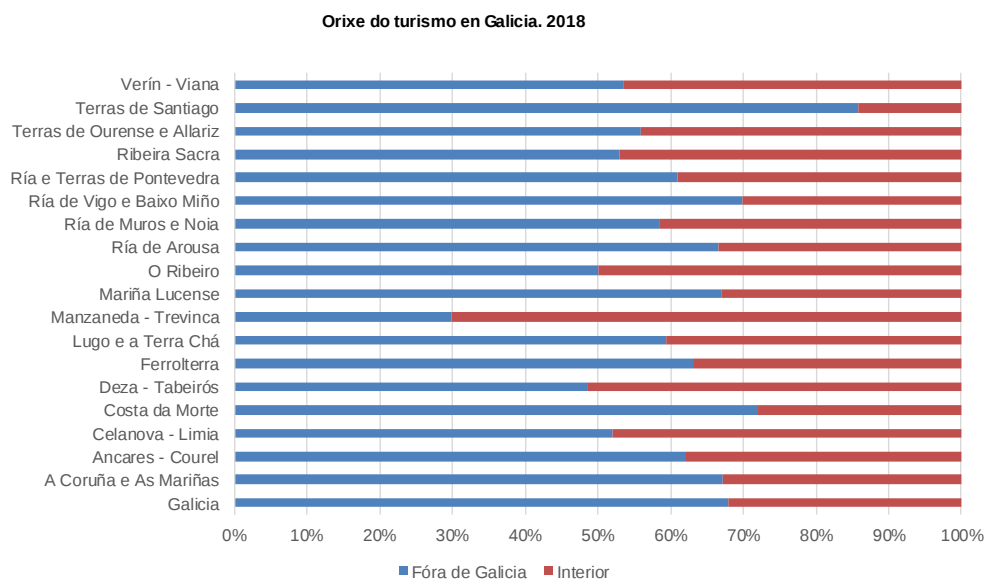
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
A Coruña e As Mariñas	1.148.095	1.084.510	1.140.541	1.124.959	1.180.999	1.226.618	1.348.705	1.340.859
Ancares - Courel	86.819	67.981	59.525	82.668	99.616	73.295	95.166	71.678
Celanova - Limia	61.699	45.709	58.190	55.398	58.279	63.261	60.316	65.526
Costa da Morte	190.844	247.193	204.780	315.746	318.506	333.874	385.843	296.404
Deza - Tabeirós	131.266	106.075	94.434	69.494	87.019	102.693	132.757	117.031
Ferrolterra	381.377	349.593	360.569	358.860	389.915	409.176	416.648	425.621
Lugo e a Terra Chá	493.454	447.883	485.130	482.825	519.388	566.865	567.721	547.021
Manzaneda - Trevinca	57.218	52.655	49.426	65.098	66.736	82.447	70.345	71.100
Mariña Lucense	290.278	277.153	298.590	310.305	354.905	381.855	405.094	408.741
O Ribeiro	111.063	77.304	72.348	83.274	103.370	121.524	126.634	118.732
Ría de Arousa	1.697.138	1.540.807	1.529.381	1.635.697	1.793.622	1.971.593	2.189.999	2.044.343
Ría de Muros e Noia	96.409	86.568	94.269	96.176	97.623	123.520	117.926	130.517
Ría de Vigo e Baixo Miño	1.143.118	1.033.361	1.009.989	1.045.233	1.164.987	1.438.765	1.517.408	1.540.007
Ría e Terras de Pontevedra	604.362	575.655	556.740	498.968	528.427	563.100	621.892	620.670
Ribeira Sacra	222.830	196.836	217.547	266.734	293.233	331.259	330.943	316.447
Terras de Ourense e Allariz	277.141	272.518	261.769	271.527	296.440	324.404	328.980	324.699
Terras de Santiago	1.501.797	1.431.453	1.485.335	1.658.823	1.794.456	1.888.868	1.881.072	1.727.993
Verín - Viana	43.763	53.447	70.567	64.772	58.059	61.596	71.087	66.261

Elaboración IGE a partir de datos INE, Enquisa de ocupación hoteleira e Enquisa de ocupación de aloxamentos de turismo rural.

Agás a comarca de Deza-Tabeirós e Os Ancares-Courel, todos os destinos melloran a súa capacidade de atracción dende o ano 2011. Ao fronte desta mellora figura a

comarca de Verín, cun incremento do 51,41% do número de visitantes nestes anos (6,10 de media anual) e a Ribeira Sacra, cun aumento do 42,01%. Non obstante, se nos centramos nos dous destinos máis populares (a Ría de Arousa e Terras de Santiago) detéctase unha importante caída no bienio 2017-2018, que ascende a case 300.000 visitantes. En 2018, ademais, a meirande parte destes visitantes vén de fóra de Galicia, agás na comarca de Manzaneda-Trevinca, onde o turismo é fundamentalmente interior.

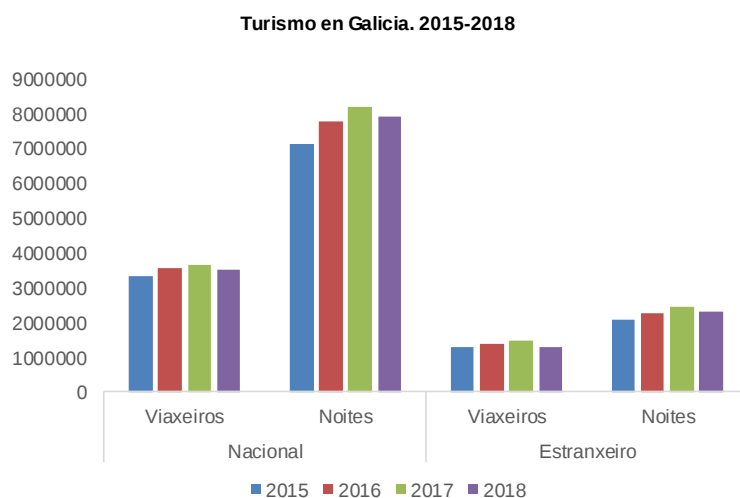
Gráfico 2.26

Fonte: IGE.

En 2018 obsérvase unha lixeira diminución do número total de persoas viaxeiras e noites de estancia, rompendo a senda crecente dos últimos tres anos. Esta perda é máis notoria nas persoas procedentes do estranxeiro, que descenden relativamente un 11,65% fronte ao 4,41% de descenso do turismo estatal.

Gráfico 2.27

Fonte: IGE.

A caída é común a todos os tipos de aloxamentos, sendo a máis notoria a relacionada co turismo procedente do estranxeiro en apartamentos turísticos (-19,50% no total de persoas e -26,17% no número de noites).

Cadro 2.31

Viaxeiros/as e noites en establecementos por procedencia

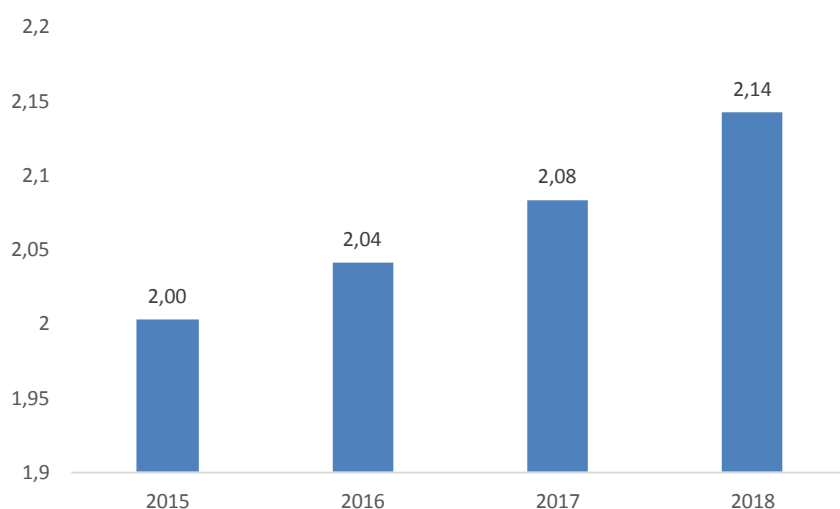
		España		Estranxeiro	
		Viaxeiros/as	Noites	Viaxeiros/as	Noites
2015	Hoteles	2.928.461	5.868.297	1.157.728	1.816.405
	Campamentos turísticos	172.560	702.039	58.810	132.484
	Apartamentos turísticos	70.343	279.616	15.081	44.509
	Turismo rural	147.478	289.095	45.850	73.140
2016	Hoteles	3.104.208	6.321.254	1.221.242	1.930.627
	Campamentos turísticos	196.913	794.999	75.597	168.640
	Apartamentos turísticos	101.119	367.540	24.445	66.387
	Turismo rural	153.520	317.509	60.145	110.033
2017	Hoteles	3.196.479	6.703.144	1.299.176	2.104.782
	Campamentos Turísticos	191.432	767.609	73.262	162.951
	Apartamentos turísticos	109.091	389.047	34.684	91.966
	Turismo rural	159.163	340.059	57.355	108.981
2018	Hoteles	3.047.975	6.481.965	1.130.659	1.980.844
	Campamentos turísticos	188.259	778.157	72.574	170.338
	Apartamentos turísticos	103.785	362.837	27.920	67.901
	Turismo rural	154.990	311.052	62.695	105.337

INE, Enquisa de ocupación hoteleira. Enquisa de ocupación en aloxamentos de turismo rural.

Pola contra, o número de noites por persoa aumenta dende 2015, aínda que moi lixeiramente.

Gráfico 2.28

Estancia media. 2015-2018

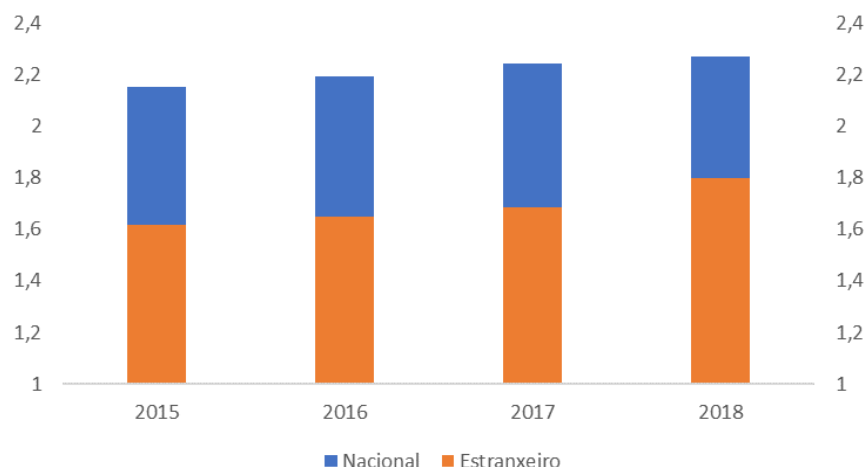

Fonte: IGE.

Esta mellora da estadía media ten a súa orixe principal no incremento da estancia do turista estatal.

Gráfico 2.29

Estancia media por orixe da persoa. 2015-2018

Fonte: IGE.

2.3.4. Indicadores conxunturais: Índice de cifra de negocios, da produción e de prezos

O índice da cifra de negocios na industria (ICN) é un indicador conxuntural que ten como obxectivo a medición da evolución mensual da demanda das ramas industriais, excluindo a construción. A información de base é unha enquisa mensual de máis de 12.000 establecementos industriais distribuídos por todo o territorio estatal.

O cadro 2.32 amosa a evolución por CC.AA. dende 2016. A comunidade galega mostra unha mellora continua dende este ano ata o 2018. De feito, nos últimos dous anos queda por encima da media no conxunto do Estado, acadando un mellor resultado sobre esta en 2018. Este comportamento sitúa a comunidade galega no grupo das que presentan maior índice: no ano 2016 ocupaba o posto 9 entre as CC.AA., pero a partir dese ano mantense no terceiro lugar.

Cadro 2.32

Índice de negocios na industria. Por comunidades autónomas. 2016-2018

	Índice			Variación		
	2016	2017	2018	2016-2017	2017-2018	2016-2018
Andalucía	97,9	108,4	113,1	10,72%	4,38%	15,58%
Aragón	100,9	108,1	112,9	7,13%	4,50%	11,96%
Asturias	95,8	108,1	115,3	12,81%	6,69%	20,35%
Baleares	103,7	106,3	103,5	2,53%	-2,66%	-0,20%
Canarias	97,7	103,1	101,4	5,54%	-1,67%	3,78%
Cantabria	96,2	107,2	112,7	11,34%	5,20%	17,13%
Castela e León	108,2	109,4	109,1	1,03%	-0,21%	0,82%
Castela-A Mancha	98,2	105,9	112,2	7,89%	5,90%	14,25%
Cataluña	101,1	108,0	111,6	6,76%	3,35%	10,34%
C. Valenciana	100,5	106,9	112,2	6,36%	4,93%	11,60%
Extremadura	102,2	113,3	121,0	10,83%	6,81%	18,39%
Galicia	100,3	111,5	119,0	11,22%	6,67%	18,65%
Madrid	100,6	105,2	107,8	4,57%	2,48%	7,17%
Murcia	98,6	117,3	132,4	18,99%	12,82%	34,24%
Navarra	99,9	102,8	113,9	2,91%	10,80%	14,03%
País Vasco	100,4	109,8	116,2	9,37%	5,85%	15,77%
A Rioxa	98,0	101,2	100,5	3,30%	-0,64%	2,64%
España	100,5	108,2	113,2	7,60%	4,62%	12,57%

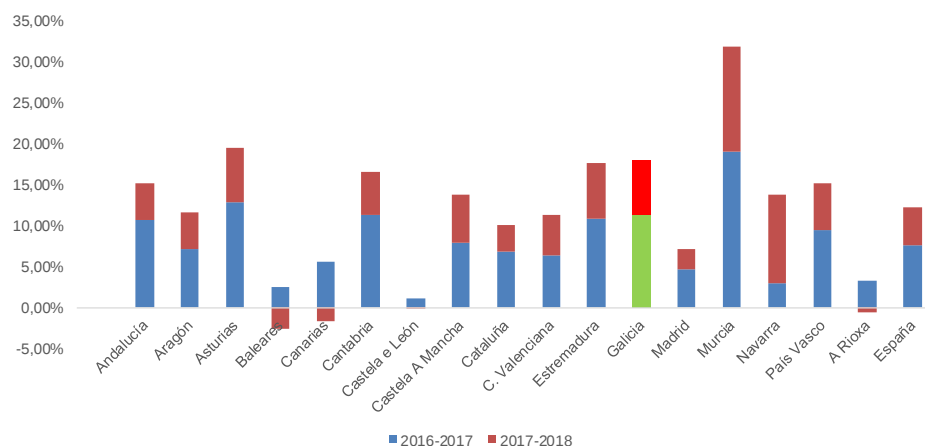
En porcentaxe anual (media anual).

Fonte: INE, Índice de cifra de negocios na industria.

O gráfico 2.30 reflicte as variacións interanuais do índice, desagregadas por CC.AA. En todos os casos, as variacións do ano 2018 (sobre 2017) son menores que as producidas no bienio 2017-2016. Este dato, que podería proporcionar a idea da desaceleración xa comentada neste informe, debe ser tomado con cautela, por canto o ano que se toma como base na serie actual é 2015 e pode introducir certa disfunción nos datos. Feita esta prevención, a comunidade galega sitúase no marco das que teñen un mellor comportamento, cunha mellora en relación con 2016 próxima ao 19%.

Gráfico 2.30

Variación do ICN por comunidades autónomas. 2016-2018

Fonte: INE, Enquisa industrial de empresas e Estatística estrutural de empresas do sector servizos.

Pola súa banda, o índice de produción industrial (IPI) é tamén un indicador conxuntural, que mide a evolución mensual da actividade produtiva das ramas industriais (sen incluír a construción). Mide a evolución conxunta da cantidade e calidade, eliminando a influencia dos prezos. Para iso, realiza unha enquisa a 11.500 establecementos industriais e inclúe máis de 1.100 produtos.

O cadro 2.33 recolle o valor deste indicador para as CC.AA. entre 2016 e 2018, así como as variacións interanuais. O valor do índice en Galicia é catro puntos superior á media estatal, acadando neste ano o segundo posto entre as CC.AA. (só por detrás de Cantabria). Isto supón unha mellora significativa en relación co dato de 2017, onde a comunidade galega ocupaba o noveno posto e quedaba lixeiramente por debaixo da media estatal.

Cadro 2.33

**Variación do Índice xeral de produción industrial^(*).
Por comunidades autónomas. 2016-2018**

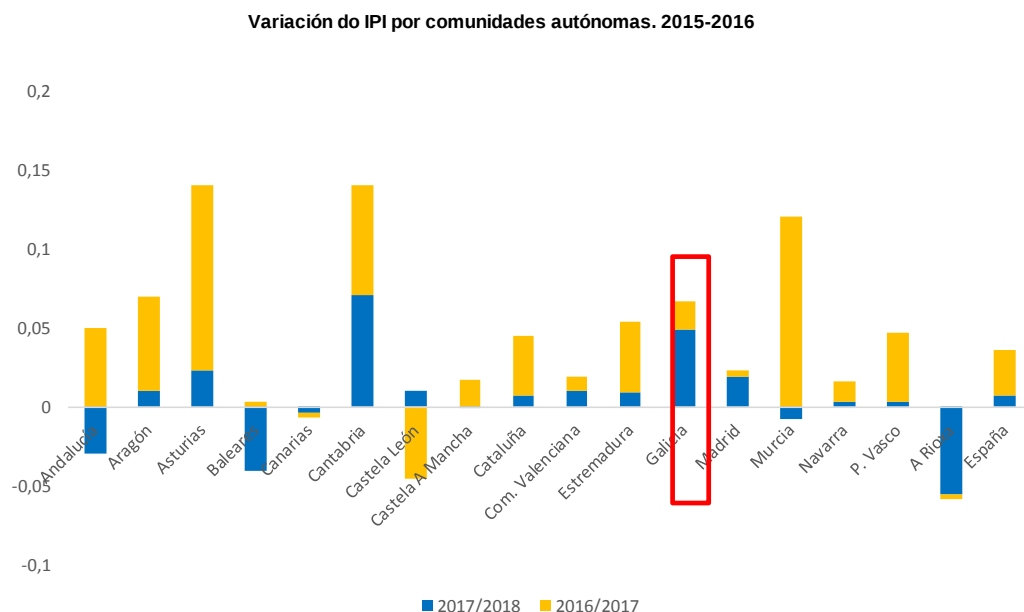
	Variación anual			Media anual		
	2016/2017	2017/2018	2016/2018	2016	2017	2018
Andalucía	5,00%	-2,92%	1,94%	99,8	104,8	101,7
Aragón	5,99%	1,04%	7,09%	99,3	105,2	106,3
Asturias	11,73%	2,35%	14,35%	94,0	105,0	107,5
Baleares	0,38%	-4,07%	-3,71%	100,9	101,3	97,1
Canarias	-0,26%	-0,37%	-0,63%	98,7	98,4	98,0
Cantabria	6,94%	7,14%	14,58%	100,7	107,7	115,4
Castela e León	-4,49%	1,04%	-3,50%	102,2	97,6	98,6
Castela-A Mancha	1,77%	-0,08%	1,69%	99,1	100,9	100,8
Cataluña	3,72%	0,79%	4,53%	103,1	106,9	107,7
C. Valenciana	0,91%	1,00%	1,92%	103,1	104,0	105,0
Extremadura	4,46%	0,95%	5,45%	98,1	102,5	103,5
Galicia	1,79%	4,90%	6,78%	102,3	104,1	109,2
Madrid	0,40%	1,95%	2,36%	104,0	104,5	106,5
Murcia	12,14%	-0,71%	11,35%	97,1	108,9	108,1
Navarra	1,22%	0,37%	1,60%	101,8	103,1	103,5
País Vasco	4,37%	0,35%	4,74%	101,1	105,6	105,9
A Ríoxa	-0,35%	-5,50%	-5,83%	95,6	95,3	90,0
España	2,85%	0,75%	3,62%	101,6	104,5	105,2

(*) En media anual.

Fonte: INE, Índice de produción industrial (IPI).

O gráfico 2.31 permite comprobar que a variación global da posición de Galicia dende 2016 se explica, fundamentalmente, pola mellora producida no recente 2018.

Gráfico 2.31

Fonte: Elaboración propia con datos do INE, índice de produción industrial (IPI)

Para rematar este epígrafe, ofrécese unha análise máis detallada da estrutura do IPI de 2016 a 2018 para Galicia e a media do Estado. O valor do índice na comunidade galega é superior á media estatal en todos os anos considerados e, en particular, no relacionado co índice de produción industrial dos bens de consumo duradeiro. Non obstante, este é o grupo que experimenta unha maior caída en 2018. Por outra banda, presenta un valor inferior no caso dos bens de equipo.

Cadro 2.34

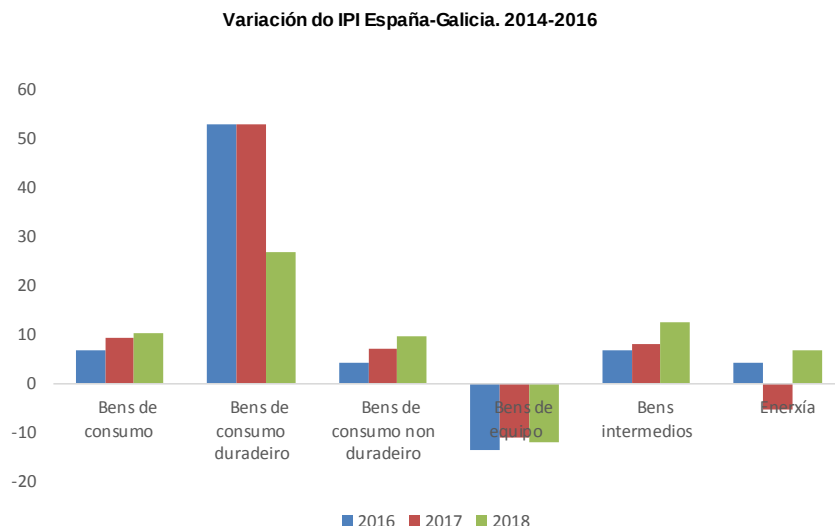
Estrutura IPI. Galicia/España. 2016-2018

	2016		2017		2018	
	España	Galicia	España	Galicia	España	Galicia
Bens de consumo	101,4	108,0	102,1	111,3	102,0	112,3
Bens de consumo duradeiro	101,4	154,2	106,6	159,5	104,6	131,3
Bens de consumo non duradeiro	101,4	105,5	101,8	108,7	101,8	111,3
Bens de equipo	103,6	89,9	107,4	96,4	110,3	98,2
Bens intermedios	101,9	108,5	106,8	114,6	108,6	121,0
Energía	99,3	103,5	101,1	95,5	99,4	106,2

Fonte: INE, Índice de produción industrial (IPI)

O gráfico 2.32 amosa a diferenza de puntuación entre o valor do índice en Galicia e España nos tres anos analizados. Ademais do protagonismo do índice de bens de consumo duradeiro en Galicia, obsérvase que as diferenzas entre os índices desagregados tenden a aumentar, salvo precisamente neste segmento.

Gráfico 2.32

Fonte: Elaboración propia con datos do INE, índice de produción industrial (IPI)

2.5. Investigación científica, desenvolvemento tecnolóxico e innovación (I+D+I)

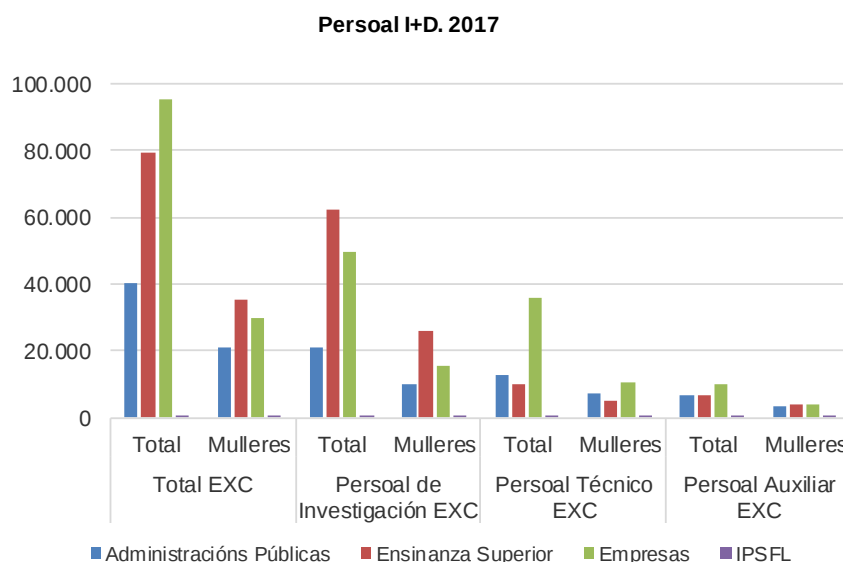
Nesta parte do informe analízase a evolución do gasto en investigación científica, tanto dende unha perspectiva xeral (estatal) como centrada en Galicia e comparada. Para iso, tómanse como referencia os datos da Estatística sobre as actividades en investigación científica e desenvolvemento tecnolóxico (I+D), que ten como obxectivo principal a medición dos recursos económicos e humanos destinados a investigación por todos os sectores económicos (empresas, administracións, ensino superior e institucións privadas sen ánimo de lucro). A enquisa, que se realiza con carácter anual, faise entre 45.000 empresas, máis de 500 centros de Administración pública, máis de 80 universidades e 121 institucións sen fins de lucro. Os últimos datos dispoñibles son de 2017.

O gasto interno en investigación e desenvolvemento (I+D) en España en 2017 superou os 14.051 millóns de euros, un incremento superior en preto de 800.000 euros ao do ano precedente (5,99%). As empresas representaron o principal sector de execución, seguidas polos centros de ensino superior (27,11%), e as Administracións públicas, que aportan o 17,8% do gasto total en I+D. O resto, un 0,2%, corresponde as institucións privadas sen fins de lucro (IPSFL).

As actividades de I+D empregaron un total de 215.713 persoas en equivalencia a xornada completa, un incremento do 4,8% respecto do ano anterior. Destas persoas, o 40% son mulleres. A meirande parte destas persoas traballa en empresas (44,33%), seguido polo persoal dos centros de ensino superior (36,76%), e o empregado en Administracións públicas (18,67%). O persoal de I+D nas IPSFL non chega ao 1%.

O colectivo de maior importancia é o persoal investigador, que acada 133.195 persoas (en equivalencia a xornada completa). Del, preto do 39% son mulleres. A maior porcentaxe de mulleres atópase nas IPFSL (53%) e nas Administracións públicas (52%). Pola súa banda, o 44% dos centros de ensino superior e o 31% do persoal investigador nas empresas son mulleres.

Gráfico 2.33

Fonte: INE, Estadística sobre actividades de I+D

O cadro seguinte amosa a distribución do gasto en I+D en 2017, desagregado por CC.AA. Engádese o persoal en equivalencia a xornada completa nestas actividades.

Cadro 2.35a

Gastos internos e persoal en I+D. Por comunidades autónomas. 2017

	Gastos internos			Persoal en equivalencia a xornada completa		
	Total (Miles de euros)	%	Taxa de variación 2017-2016	Total	%	Taxa de variación 2017-2016
Andalucía	1.421.997	10,1	4,6	24.438,8	11,3	5,7
Aragón	312.636	2,2	0,8	5.745,8	2,7	2,5
Asturias	182.371	1,3	13,0	3.264,2	1,5	4,4
Baleares	113.142	0,8	19,6	2.203,7	1,0	9,9
Canarias	220.264	1,6	10,9	3.360,3	1,6	4,9
Cantabria	109.005	0,8	2,9	1.723,3	0,8	-6,1
Castela e León	683.055	4,9	12,6	9.478,2	4,4	6,8
Castela-A Mancha	228.433	1,6	5,6	3.132,0	1,5	-0,6
Cataluña	3.273.410	23,3	5,5	48.551,3	22,5	4,2
C. Valenciana	1.080.464	7,7	4,1	19.127,0	8,9	2,1
Estremadura	114.014	0,8	7,5	2.041,3	0,9	8,2
Galicia	570.946	4,1	13,3	10.266,0	4,8	9,6
Madrid	3.692.625	26,3	5,4	51.616,5	23,9	6,0
Murcia	280.089	2,0	4,1	6.002,4	2,8	3,3
Navarra	342.525	2,4	11,0	4.830,0	2,2	5,3
País Vasco	1.349.881	9,6	3,6	18.465,2	8,6	3,6
A Ríoxa	74.150	0,5	10,1	1.404,1	0,7	1,5
España	14.051.633	100,0	6,0	215.713,1	100,0	4,8

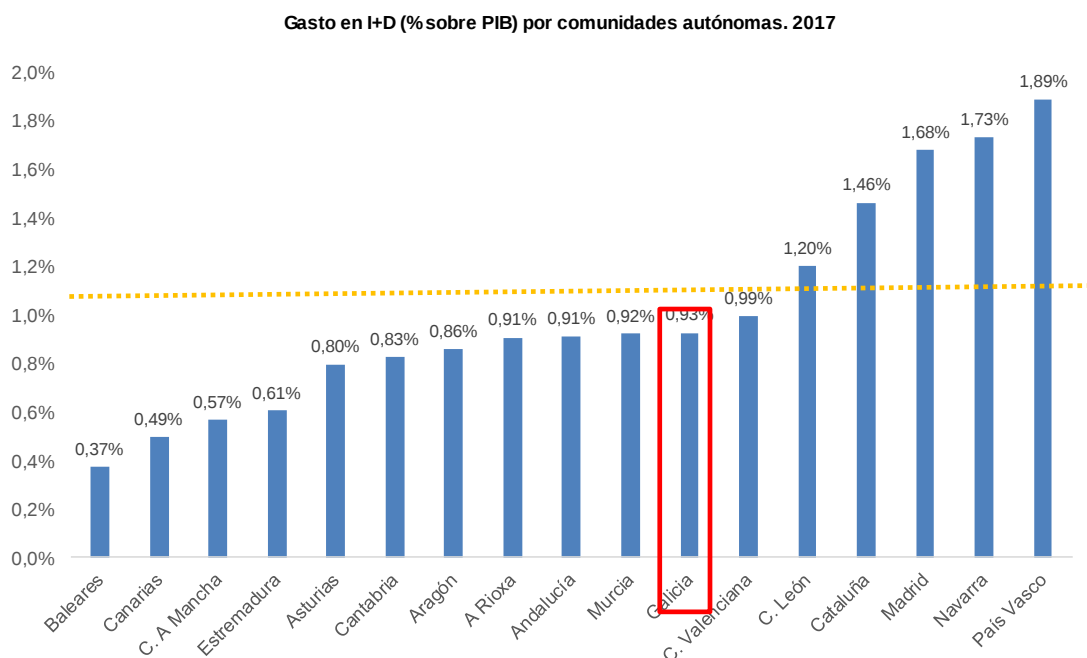
Fonte: INE, Estadística sobre actividades de I+D.

Galicia dedicou case 571.000 euros a I+D en 2017, un 0,90% do seu PIB neste ano. Isto supón un investimento lixeiramente superior ao realizado en 2016, que foi dun 0,87% do PIB dese ano. Este incremento do 13,3% do gasto duplica a media do Estado (6%), e sitúa a comunidade galega, xunto con Baleares (19,6%) e Asturias (13,0%) no marco das CC.AA. de maior incremento no gasto de I+D. Pola contra, Aragón (0,8%), Cantabria (2,9%) e o País Vasco (3,9%) son as comunidades que rexistran menor dotación incremental. Igualmente, Galicia é a segunda comunidade onde máis aumenta o persoal empregado en actividades de I+D, cunha mellora do 9,6% do persoal ocupado só inferior á rexistrada en Baleares (9,9%).

Madrid (26,3%) e Cataluña (23,3%) son as comunidades cunha maior participación no gasto en I+D total en España, mentres que Galicia ocupa o sétimo lugar, cunha aportación do 4,1% ao gasto total en I+D. No relacionado co do persoal implicado nestas actividades, a comunidade galega ocupa o quinto lugar cun 4,8%.

Galicia é a sétima comunidade autónoma en gasto en I+D en proporción ao seu PIB (0,93%), aínda que por debaixo da media do Estado (1,20%). Como se observa no gráfico 2.34, tan só catro comunidades quedan por encima desa media, liderando o País Vasco, cun 1,89% do seu PIB.

Gráfico 2.34

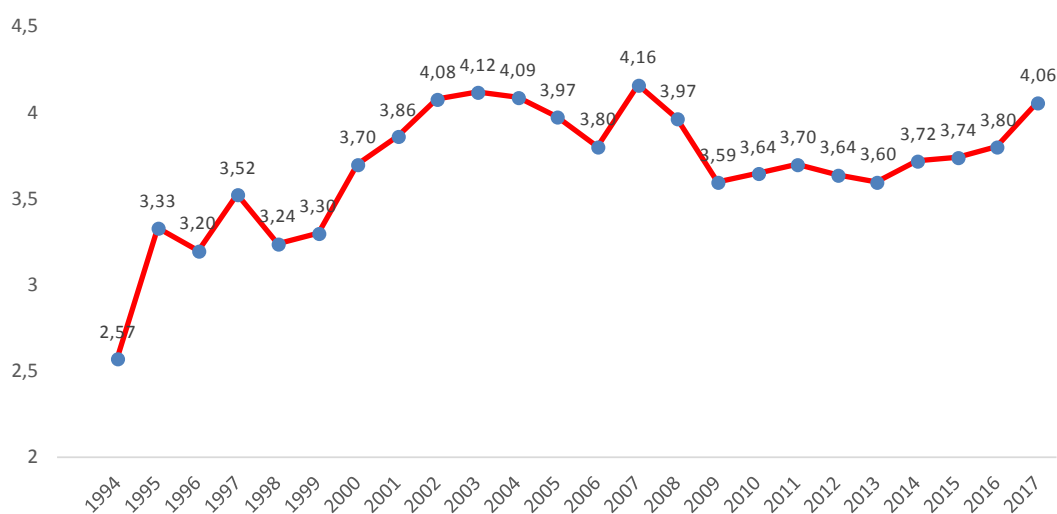
Fonte: INE, Estadística sobre actividades de I+D.

No gráfico 2.35 a porcentaxe do gasto en I+D en Galicia en relación co de España en 2017 reflicte a crecente iniciada entre 2012 e 2013. Como se observa, dende 1998 hai un período expansivo que, con pequenas oscilacións, sitúa a Galicia na máxima

participación no global de gasto estatal, situada en 2003. Dende aquela, as porcentaxes decaen lixeiramente, para tomar pulo outra vez en 2006 e acadar o máximo da serie en 2007 (4,16%). A etapa de crise económica motiva una caída abrupta, situándose con pequenas variacións no 3,60%, aproximadamente. A partir de 2013, como se dixo anteriormente, recupérase a senda crecente. A participación rexistrada en 2017 sitúa a comunidade galega na súa maior participación dende hai unha década.

Gráfico 2.35

Galicia. Gasto en I+D (% sobre PIB). 1994- 2017

Fonte: INE, Estadística sobre actividades de I+D.

O cadro seguinte permite ver a distribución do gasto en I+D por sector de execución, desagregado por CC.AA. O sector empresarial é o que acada máis fondos, tanto en Galicia (50,30%) coma na media estatal (54,92%). Dos 67.058 millóns de euros adicionais que Galicia destina en 2017 a I+D, o 71,77% corresponde a incremento de execución do gasto en empresas. Isto supón un esforzo no sector empresarial notablemente superior ao realizado no ano precedente, no que o 46,24% do incremento do gasto anual se relacionaba cun incremento de fondos para o sector empresarial. Por outra banda, neste ano destaca especialmente o incremento do gasto de execución nas institucións de ensino superior, moi por enriba do realizado en 2016 (22,35% dos fondos adicionais de 2017 fronte ao 5,73% do mesmo valor en 2016). Este perfil encaixa co debuxado polas comunidades que máis invisten en I+D en proporción do seu PIB (Madrid, Navarra, Cataluña e, moi especialmente, o País Vasco).

Cadro 2.35b

Gastos internos totais en I+D. Por comunidades autónomas e sector de execución. 2017

	Total	% sobre PIB	Empresas	Admón. pública	Ensino superior	IPSFL ⁽¹⁾
Andalucía	1.421.997	0,91	528.554	274.307	616.956	2.181
Aragón	312.636	0,86	174.904	65.902	71.748	81
Asturias	182.371	0,80	98.292	25.776	58.207	96
Baleares	113.142	0,37	28.888	35.275	48.733	246
Canarias	220.264	0,49	33.853	75.316	110.963	132
Cantabria	109.005	0,83	39.515	21.140	46.143	2.207
Castela e León	683.055	1,20	438.559	47.890	196.351	255
Castela-A Mancha	228.433	0,57	131.907	28.010	68.291	225
Cataluña	3.273.410	1,46	1.916.087	619.818	723.023	14.482
C. Valenciana	1.080.464	0,99	472.444	126.286	481.365	369
Extremadura	114.014	0,61	25.264	24.471	(...)	(...)
Galicia	570.946	0,93	287.214	85.383	196.123	2.227
Madrid	3.692.625	1,68	2.124.818	886.319	675.486	6.003
Murcia	280.089	0,92	127.648	34.863	(...)	(...)
Navarra	342.525	1,73	238.238	29.747	(...)	(...)
País Vasco	1.349.881	1,89	1.012.868	98.592	237.088	1.334
A Ríoxa	74.150	0,91	38.334	15.929	19.852	34
España	14.051.633	1,20	7.717.438	2.495.023	3.808.958	30.213

(1) Institucións privadas sen ánimo de lucro.

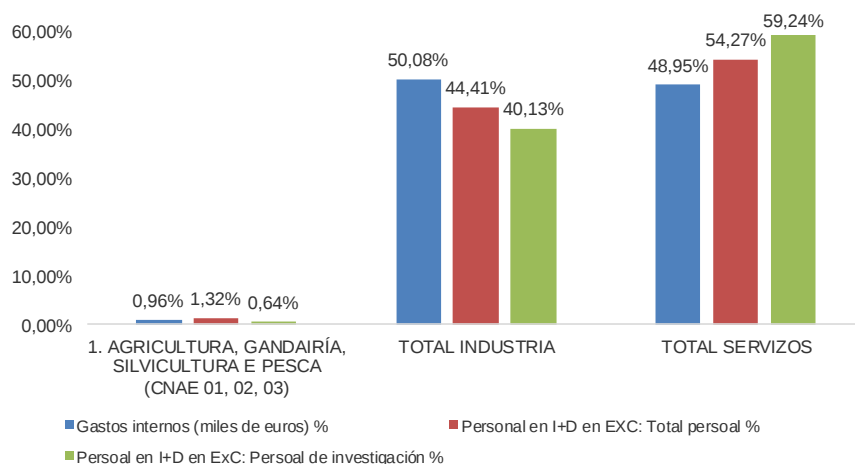
(..) Dato protexido por segredo estatístico.

Fonte: INE, Estatística sobre actividades en I+D.

Resulta significativo comprobar que nas comunidades que fan un maior esforzo en I+D (País Vasco, Madrid, Navarra e Cataluña) o sector privado é o responsable da meirande parte da actividade, o que pon de releve a necesidade de dispoñer dun tecido produtivo con forte actividade de I+D. Debe notarse, ademais, que son comunidades cunha fonda tradición industrial. O sector servizos acada algo menos do gasto en I+D, pero emprega a máis persoal nestas actividades e, en particular, unha parte notablemente superior para sustentar a súa actividade.

Gráfico 2.36

Gasto en I+D por sectores industriais. España, 2017

Fonte: INE, Estatística sobre actividades de I+D

O cadro 2.36 permite analizar estes gastos polo miúdo. Aínda que as cantidades destinadas pola industria son bastante equilibradas, destaca especialmente o gasto na industria farmacéutica, na de vehículos de motor e noutro material de transporte. No relacionado cos servizos, a maior partida de gasto correspóndese coas actividades profesionais, científicas e técnicas. En segundo lugar, aínda que coa metade de dotación, aparecen os servizos de información e comunicacións.

Cadro 2.36

Gastos totais en I+D (por sector). España. 2017

	Gastos internos (miles de euros)		Persoal en I+D en EXC: total personal		Persoal en I+D en EXC: persoal investigador	
	Total	%	Total	%	Total	%
TOTAL EMPRESAS	7.125.973	100	90.129	100	47.222	100
1. AGRICULTURA, GANDARÍA, SILVICULTURA E PESCA (CNAE 01, 02, 03)	68.691	0,96%	1.186	1,32%	301	0,64%
TOTAL INDUSTRIA	3.568.875	50,08%	40.026	44,41%	18.948	40,13%
2. Industrias extractivas e do petróleo (CNAE 05, 06, 07, 08, 09, 19)	75.321	1,06%	562	0,62%	271	0,57%
3. Alimentación, bebidas e tabaco (CNAE 10, 11, 12)	205.986	2,89%	2.794	3,10%	1.191	2,52%
4. Textil, confección, coiro e calzado (CNAE 13, 14, 15)	104.617	1,47%	1.177	1,31%	356	0,75%
5. Madeira, papel e artes gráficas (CNAE 16, 17, 18)	40.496	0,57%	659	0,73%	259	0,55%
6. Química (CNAE 20)	239.067	3,35%	3.657	4,06%	1.732	3,67%
7. Farmacia (CNAE 21)	631.333	8,86%	4.956	5,50%	2.473	5,24%
8. Caucho e plásticos (CNAE 22)	102.734	1,44%	1.257	1,39%	390	0,83%
9. Produtos minerais non metálicos diversos (CNAE 23)	47.494	0,67%	683	0,76%	300	0,64%
10. Metalurxia (CNAE 24)	43.437	0,61%	484	0,54%	251	0,53%
11. Manufacturas metálicas (CNAE 25)	113.099	1,59%	1.605	1,78%	641	1,36%
12. Produtos informáticos, electrónicos e ópticos (CNAE 26)	169.508	2,38%	2.924	3,24%	1.643	3,48%
13. Material e equipo eléctrico (CNAE 27)	218.611	3,07%	2.910	3,23%	1.493	3,16%
14. Outra maquinaria e equipo (CNAE 28)	228.875	3,21%	3.247	3,60%	1.437	3,04%
15. Vehículos de motor (CNAE 29)	439.983	6,17%	4.716	5,23%	2.101	4,45%
16. Outro material de transporte (CNAE 30)	567.982	7,97%	4.129	4,58%	2.245	4,75%
17. Mobles (CNAE 31)	14.953	0,21%	291	0,32%	125	0,26%
18. Outras actividades de fabricación (CNAE 32)	61.585	0,86%	861	0,96%	366	0,78%
19. Reparación e instalación de maquinaria e equipo (CNAE 33)	13.418	0,19%	210	0,23%	123	0,26%
20. Enerxía e agua (CNAE 35, 36)	131.206	1,84%	1.237	1,37%	757	1,60%
21. Saneamento, xestión de residuos e descontaminación (CNAE 37, 38, 39)	23.539	0,33%	233	0,26%	121	0,26%
22. Construción (CNAE 41, 42, 43)	95.632	1,34%	1.434	1,59%	673	1,43%
TOTAL SERVICIOS	3.488.408	48,95%	48.917	54,27%	27.973	59,24%
23. Comercio (CNAE 45, 46, 47)	251.221	3,53%	3.212	3,56%	1.655	3,51%
24. Transportes e almacenamento (CNAE 49, 50, 51, 52, 53)	57.191	0,80%	788	0,87%	230	0,49%
25. Hostalaría (CNAE 55, 56)	2.792	0,04%	53	0,06%	32	0,07%
26. Información e comunicacións (CNAE 58, 59, 60, 61, 62, 63)	836.058	11,73%	14.565	16,16%	6.924	14,66%
27. Actividades financeiras e de seguros (CNAE 64, 65, 66)	154.213	2,16%	1.351	1,50%	468	0,99%
28. Actividades inmobiliarias (CNAE 68)	5.316	0,07%	70	0,08%	19	0,04%
29. Actividades profesionais, científicas e técnicas (CNAE 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75)	2.044.353	28,69%	26.460	29,36%	17.237	36,50%
30. Actividades administrativas e servizos auxiliares (CNAE 77, 78, 79, 80, 81, 82)	36.919	0,52%	686	0,76%	245	0,52%
31. Actividades sanitarias e de servizos sociais (CNAE 86, 87, 88)	77.792	1,09%	1.334	1,48%	938	1,99%
32. Actividades artísticas, recreativas e de entretemento (CNAE 90, 91, 92, 93)	5.502	0,08%	106	0,12%	47	0,10%
33. Outros servizos (CNAE 85-854, 94, 95, 96)	17.050	0,24%	293	0,32%	179	0,38%

Fonte: INE, Estatística sobre actividades en I+D.

Dos datos anteriores derívase o cadro 2.37, que permite comparar a participación do gasto en I+D de cada sector no PIB das distintas CC.AA. No marco estatal, na liña co anteriormente comentado, obsérvase que a maior representación sobre o PIB a acada o sector empresarial, con preto dun 55%. A continuación figura o sector de ensino superior, cun 27,11% do gasto total. O gasto das Administracións públicas supuxo un

equivalente ao 17,76%, e o sector institucións privadas sen fins de lucro (IPSFL) achega o 0,22% restante. Estas porcentaxes supoñen unha leve reestruturación en relación co ano precedente.

A análise da comunidade galega revela que a porcentaxe empresarial é lixeiramente inferior á media estatal (50,30%), mentres que a das institucións de ensino superior representan sete puntos máis que a media estatal (34,35%). Tamén figura sobre a media o gasto das IPSGL (0,39% en Galicia), en detrimento do gasto das Administracións públicas, tres puntos por debaixo da media española.

Cadro 2.37

**Gastos en persoal actividades en I+D.
Por comunidades autónomas e sector de execución. 2017**

	Total	Empresas	Admón. pública	Ensino superior	IPSFL ⁽¹⁾	% Persoal s/gasto total
Andalucía	1.421.997	7.672	5.320	11.384	63	0,02
Aragón	312.636	2.434	1.202	2.106	3	0,02
Asturias	182.371	1.311	507	1.444	3	0,02
Baleares	113.142	377	500	1.320	7	0,02
Canarias	220.264	578	1.091	1.688	4	0,02
Cantabria	109.005	598	371	722	32	0,02
Castela e León	683.055	3.839	942	4.685	12	0,01
Castela-A Mancha	228.433	1.499	482	1.141	10	
Cataluña	3.273.410	23.363	10.100	14.915	174	0,01
C. Valenciana	1.080.464	7.486	2.241	9.393	7	0,02
Extremadura	114.014	525	488	(...)	(...)	
Galicia	570.946	4.619	1.484	4.132	32	0
Madrid	3.692.625	22.898	13.044	15.544	130	0,01
Murcia	280.089	2.136	544	(...)	(...)	
Navarra	342.525	2.619	448	(...)	(...)	
País Vasco	1.349.881	13.041	1.252	4.155	18	0,01
A Ríoxa	74.150	641	269	493	1	0,02
España	14.051.633	95.636	40.283	79.286	509	0,02

En miles de euros (agás a 2ª columna, que está en porcentaxe)

(1) Institucións privadas sen fins de lucro.

(...) Dato protexido por segredo estatístico.

Fonte: INE, Estatística sobre actividades en I+D.

A información do cadro anterior recolle o gasto destinado a financiar a persoal en actividades de I+D en 2017. Como pode observarse, é un gasto escaso sobre o gasto total de I+D nas diferentes comunidades e no conxunto do Estado. Galicia é a cuarta comunidade que máis gasto destina ao pago de persoal (das que teñen datos dispoñibles), cunha porcentaxe case 3 décimas superior á media estatal. O persoal en ensino superior acapara a meirande contía, case sen excepción. Ademais, contráese en 2017, aínda que nunha cantidade case inapreciable (1,55% en 2016 e 1,54% en

2017). As comunidades difiren no referente á partida que acapara a maior porcentaxe de gastos, entre aquelas onde este corresponde ás empresas (entre as que se atopa Galicia) e aquelas outras onde se trata de persoal en institucións de ensino superior. Particularmente rechamante é o caso de Cataluña, onde a porcentaxe de gasto de persoal nas empresas supera o 48% do total.

As Administracións públicas son maioritarias no emprego de mulleres en I+D. En todas as comunidades agás catro (Aragón, Canarias, Extremadura e Murcia), a porcentaxe de gasto destinado a financiar as actividades de I+D exercidas por mulleres é maioritaria nas respectivas Administracións públicas. Galicia, con preto dun 61% desta partida destinada a persoal feminino, lidera esta porcentaxe, superando en 7 puntos a media do Estado. Tamén supera a media estatal na porcentaxe de gasto en actividades desenvolvidas por mulleres en institucións de ensino superior e IPSFL. Non obstante, no caso do gasto para mulleres que traballan nestas actividades nas empresas queda por debaixo da media estatal (case 4 puntos), atopándose entre as comunidades con menor porcentaxe neste grupo.

Cadro 2.38

% Gasto mulleres. 2017

	Empresas	Admón. pública	Enseño superior	IPSFL ⁽¹⁾
Andalucía	29,55	49,44	43,71	20,06
Aragón	27,78	48,47	48,05	51,61
Asturias	31,19	51,28	41,82	21,21
Baleares	22,42	55,86	45,81	16,18
Canarias	29,33	38,84	43,43	44,44
Cantabria	30,30	59,34	46,16	38,01
Castela e León	29,30	53,79	48,45	74,19
Castela-A Mancha	34,58	46,93	42,22	65,35
Cataluña	33,33	53,47	47,63	53,48
C. Valenciana	29,86	56,82	44,37	51,35
Extremadura	27,77	47,08	(...)	(...)
Galicia	27,43	60,81	46,33	67,29
Madrid	32,91	51,04	38,69	67,41
Murcia	31,44	46,81	(...)	(...)
Navarra	28,53	50,71	(...)	(...)
País Vasco	30,00	56,31	50,28	63,64
A Ríoxa	27,42	56,08	48,16	0,00
España	31,27	51,95	44,45	53,11

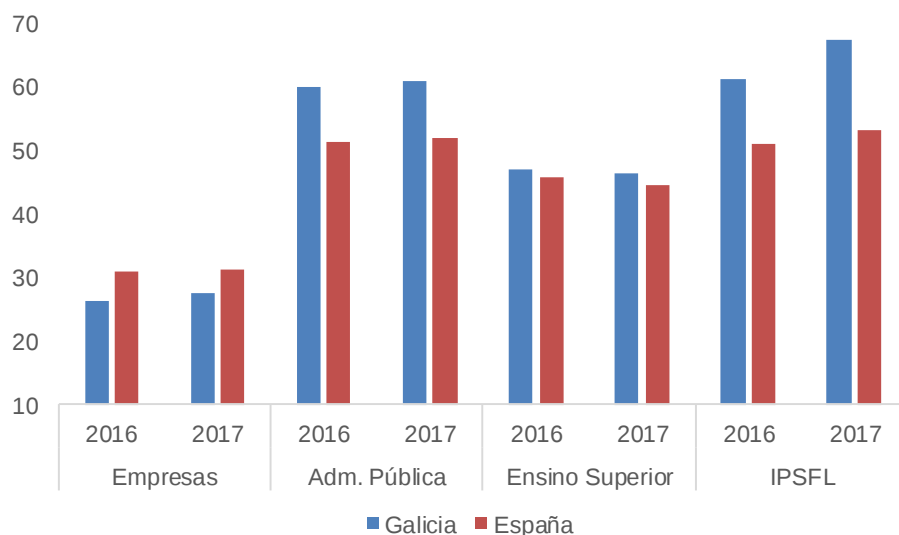
(...) Dato protexido por segredo estatístico.

Fonte: INE, Estatística sobre actividades en I+D.

Ao fío da representación feminina, obsérvase que en Galicia aumenta en todos os sectores relativamente máis do que o fai en España, salvo unha moi lixeira caída nos centros de ensino superior. En consecuencia, as diferenzas da representación da muller en actividades de I+D en Galicia sobre a media estatal van aumentando progresivamente.

Gráfico 2.37

%Gasto mulleres por sectores. Galicia/España. 2016-2017

Fonte: INE, Estatística sobre actividades de I+D.

O cadro 2.39 presenta a evolución do gasto por sectores dende 2010, en Galicia e España. En Galicia vese un incremento constante da porcentaxe de execución de gasto en empresas, que en España se mantén constante. Igualmente, en ambos os contextos redúcese progresivamente o gasto executado polas institucións de ensino superior, aínda que a caída é superior en Galicia. O “resto dos sectores” é o que presenta un comportamento máis estable, relativamente. Estes datos suxiren que as empresas galegas están adoptando un rol motor do gasto en I+D na comunidade, en detrimento das institucións de ensino superior.

Cadro 2.39

Porcentaxe de execución do gasto en I+ D por sectores. Galicia e España. 2010-2017

	Galicia					España				
	2010	2012	2014	2016	2017	2010	2012	2014	2016	2017
Empresas	45,07	46,00	47,61	47,45	50,30	51,65	52,98	52,92	53,74	51,70
Enseño superior	38,99	39,56	37,76	35,95	34,35	28,26	27,75	28,13	27,52	27,11
Resto dos sectores ⁽¹⁾	15,94	14,43	14,63	16,60	15,35	20,09	19,27	18,95	18,74	21,19

(1) Administración pública e institucións privadas sen fins de lucro.

Fonte: INE, Estatística de I+D.

No seguinte cadro podemos ver a evolución dende o ano 2000 ata a actualidade das porcentaxes do gasto en I+D respecto do PIB nas distintas CC.AA. Como norma xeral, detéctase unha tendencia crecente ata o 2010, en que as porcentaxes comezan a decrecer salvo en tres comunidades (Castela-A Mancha, Navarra e o País Vasco). A partir dese ano mantense decrecente, ata o bienio 2016-2017, onde se empeza a recuperar este gasto. En Galicia destaca o crecemento producido en 2007 (trece centésimas), que remata no seguinte ano onde acada a maior porcentaxe respecto ao PIB, o 1,04%. Igualmente, no último ano obsérvase tamén un leve descenso, que o sitúa no 0,94%.

Cadro 2.40

Evolución da porcentaxe de gastos respecto ao PIB a prezos de mercado. Por comunidades autónomas. 2000-2017

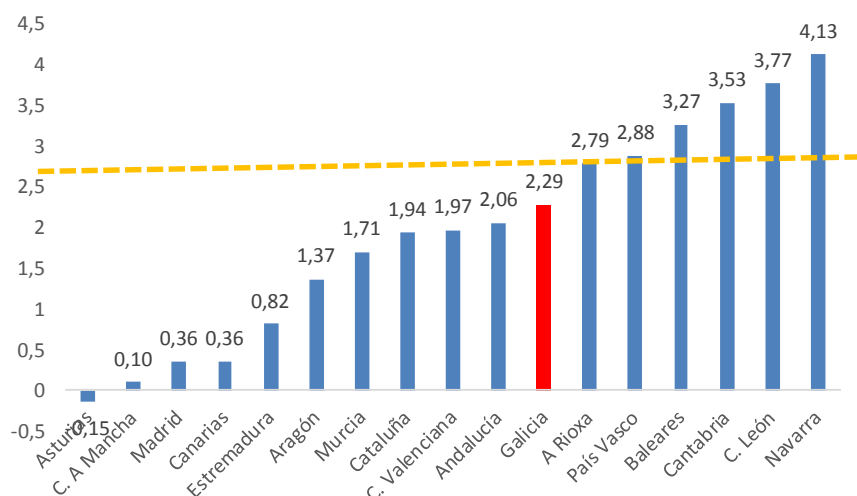
	2000	2001(*)	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009(**)	2010	2011	2012(***)	2013	2014	2015	2016	2017
Andalucía	0,65	0,60	0,60	0,85	0,76	0,84	0,89	1,02	1,03	1,11	1,22	1,16	1,05	1,04	1,06	1,03	0,92	0,92
Aragón	0,69	0,69	0,71	0,70	0,69	0,79	0,87	0,90	1,03	1,12	1,13	0,97	0,95	0,90	0,92	0,90	0,89	0,87
Asturias	0,82	0,69	0,62	0,67	0,65	0,70	0,88	0,93	0,97	1,01	1,06	0,97	0,90	0,86	0,83	0,75	0,74	0,80
Baleares	0,22	0,23	0,24	0,24	0,26	0,27	0,29	0,33	0,36	0,38	0,43	0,37	0,34	0,33	0,32	0,33	0,33	0,38
Canarias	0,47	0,54	0,58	0,52	0,58	0,58	0,65	0,64	0,63	0,60	0,63	0,60	0,52	0,50	0,49	0,49	0,47	0,50
Cantabria	0,46	0,57	0,53	0,45	0,44	0,45	0,79	0,88	1,01	1,17	1,24	1,11	1,02	0,91	0,85	0,85	0,84	0,83
C. León	0,64	0,82	0,80	0,86	0,93	0,89	0,97	1,10	1,27	1,15	1,11	1,04	1,14	0,99	1,02	1,00	1,10	1,20
C. A Mancha	0,56	0,34	0,43	0,42	0,41	0,41	0,47	0,60	0,72	0,63	0,69	0,70	0,60	0,53	0,54	0,55	0,57	0,57
Cataluña	1,06	1,10	1,19	1,27	1,33	1,35	1,42	1,48	1,62	1,70	1,66	1,60	1,51	1,50	1,49	1,52	1,46	1,47
C. Valenciana	0,71	0,74	0,77	0,83	0,89	0,98	0,95	0,95	1,05	1,11	1,08	1,05	1,03	1,02	1,04	1,00	0,99	0,99
Extremadura	0,54	0,59	0,59	0,52	0,41	0,68	0,72	0,74	0,86	0,90	0,88	0,85	0,75	0,76	0,70	0,67	0,60	0,62
Galicia	0,64	0,72	0,79	0,85	0,85	0,87	0,89	1,03	1,04	0,94	0,94	0,94	0,89	0,86	0,89	0,89	0,87	0,94
Madrid	1,58	1,67	1,76	1,69	1,64	1,81	1,96	1,92	2,02	2,05	2,06	2,00	1,73	1,75	1,70	1,71	1,66	1,68
Murcia	0,69	0,62	0,54	0,68	0,65	0,73	0,76	0,91	0,86	0,87	0,92	0,86	0,84	0,84	0,88	0,89	0,94	0,92
Navarra	0,87	1,16	1,05	1,34	1,80	1,68	1,91	1,88	1,94	2,19	2,04	2,12	1,95	1,79	1,76	1,62	1,62	1,73
País Vasco	1,16	1,36	1,29	1,39	1,51	1,48	1,58	1,87	1,98	2,13	2,03	2,15	2,23	2,09	2,04	1,91	1,89	1,88
A Ríoxa	0,57	0,62	0,54	0,63	0,66	0,66	1,04	1,16	1,01	1,08	1,06	1,02	0,89	0,79	0,93	0,90	0,84	0,91
España	0,91	0,95	0,99	1,05	1,06	1,12	1,20	1,27	1,35	1,39	1,40	1,36	1,27	1,24	1,24	1,22	1,19	1,20

Dende 2001(*) ata 2009 PIB pm base 2000.
Dende 2009 (**) ata 2012 PIB pm base 2008.
Dende 2012 (***) en adelante PIB pm base 2010.
Fonte: INE, Estadística de I+D.

Unha análise polo miúdo desta evolución permite obter resultados de interese. O gráfico seguinte presenta as taxas de crecemento medio anual das porcentaxes de gasto en I+D (en relación co PIB) nas diferentes CC.AA. Galicia é a sétima comunidade en crecemento, por enriba da media do conxunto de España (1,6%).

Gráfico 2.38

Evolución do gasto en I+D sobre PIB. 2010-2017

Fonte: INE, Estatística sobre actividades de I+D.

En España o gasto total porcentual en I+D vén aumentando a unha media do 1,64%. Navarra, Castela e León e Cantabria destacan no esforzo acumulado neste investimento, mentres que o ritmo de Castela-A Mancha e Madrid –que foi sinalada pola cantidade que destina ao seu I+D- é menor. Asturias é a única comunidade que dedica en 2016 unha cantidade menor do seu PIB que a que destinaba en 2000. Galicia, no total do período, presenta un crecemento medio acumulado superior á media.

O cadro 2.41 recolle a porcentaxe de gasto en I+D que se realiza nos diferentes países que integran a UE, así como outros países de Europa. A Estratexia Europa 2020 para un crecemento intelixente, sostible e integrador establece como obxectivo clave o aumento do investimento comunitario ata o 3% do PIB. A senda de crecemento iniciada en 2008 interrómpeuse coa chegada da crise, no bienio 2012-2013. A partir dese momento, o gasto en I+D estabilízase no 2,03% ata o ano 2017, onde experimenta unha lixeira mellora. Alemaña, Austria, Dinamarca, Finlandia e Suecia, con taxas medias superiores ao 2,8%, destacan no esforzo de investimento en I+D. Non obstante, cabe destacar que tan só dous países (Finlandia, cunha media do 3,3% no período analizado, e Suecia, do 3,3%) se achegan ao obxectivo marcado.

Cadro 2.41

Porcentaxe de gasto en I+D sobre o PIB. Países OCDE Europa: 2007-2017

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
EU (28 países)	1,84	1,93	1,93	1,97	2,01	2,02	2,03	2,03	2,03	2,06
Alemaña	2,60	2,72	2,71	2,80	2,87	2,82	2,87	2,92	2,94	3,02
Austria	2,57	2,60	2,73	2,67	2,91	2,95	3,07	3,05	3,09	3,16
Bélxica	1,92	1,99	2,05	2,16	2,27	2,33	2,39	2,47	2,49	2,58
Bulgaria	0,45	0,49	0,56	0,53	0,60	0,63	0,79	0,96	0,78	0,75
Chipre	0,39	0,44	0,45	0,46	0,44	0,48	0,51	0,48	0,50	0,56
Croacia	0,88	0,84	0,74	0,75	0,75	0,81	0,78	0,84	0,84	0,86
Dinamarca	2,77	3,06	2,92	2,94	2,98	2,97	2,91	2,96	2,87	3,05
Eslovaquia	0,46	0,47	0,62	0,66	0,80	0,82	0,88	1,18	0,79	0,88
Eslovenia	1,63	1,82	2,06	2,42	2,57	2,58	2,37	2,20	2,00	1,86
España	1,32	1,35	1,35	1,33	1,29	1,27	1,24	1,22	1,19	1,20
Estonia	1,26	1,40	1,58	2,31	2,12	1,72	1,45	1,49	1,28	1,29
Finlandia	3,55	3,75	3,73	3,64	3,42	3,29	3,17	2,90	2,75	2,76
Francia	2,06	2,21	2,18	2,19	2,23	2,24	2,23	2,22	2,25	2,19
Grecia	0,66	0,63	0,60	0,67	0,70	0,81	0,83	0,97	0,99	1,13
Hungría	0,98	1,13	1,14	1,19	1,26	1,39	1,35	1,36	1,21	1,35
Irlanda	1,39	1,61	1,59	1,55	1,56	1,56	1,50	1,20	1,18	1,05
Italia	1,16	1,22	1,22	1,21	1,27	1,31	1,34	1,34	1,29	1,35
Letonia	0,58	0,45	0,61	0,70	0,66	0,61	0,69	0,63	0,44	0,51
Lituania	0,79	0,83	0,78	0,90	0,89	0,95	1,03	1,04	0,74	0,89
Luxemburgo	1,62	1,68	1,50	1,46	1,27	1,30	1,26	1,27	1,24	1,26
Malta	0,53	0,52	0,61	0,67	0,83	0,77	0,72	0,77	0,61	0,54
Países Baixos	1,64	1,69	1,72	1,90	1,94	1,95	2,00	2,00	2,03	1,99
Polonia	0,60	0,66	0,72	0,75	0,88	0,87	0,94	1,00	...	1,03
Portugal	1,45	1,58	1,53	1,46	1,38	1,33	1,29	1,24	1,27	1,33
Reino Unido	1,63	1,69	1,67	1,67	1,60	1,65	1,67	1,67	1,69	1,66
República Checa	1,24	1,29	1,34	1,56	1,78	1,90	1,97	1,93	1,68	1,79
Rumanía	0,57	0,46	0,45	0,49	0,48	0,39	0,38	0,49	0,48	0,50
Suecia	3,50	3,45	3,22	3,25	3,28	3,31	3,15	3,27	3,25	3,40
Turquia	0,69	0,81	0,80	0,80	0,83	0,82	0,86	0,88	...	0,96
Islandia	2,52	2,64	:	2,48	:	1,76	2,00	2,17	2,08	2,10
Noruega	1,55	1,72	1,65	1,63	1,62	1,65	1,71	1,93	2,04	2,09
Rusia	0,98	1,17	1,06	1,02	1,05	1,06	1,07	1,10	...	...
Galicia	1,04	0,94	0,94	0,94	0,89	0,86	0,87	0,89	0,87	0,93
España	1,35	1,39	1,35	1,33	1,28	1,26	1,23	1,22	1,19	1,20

Fonte: IGE e Eurostat.

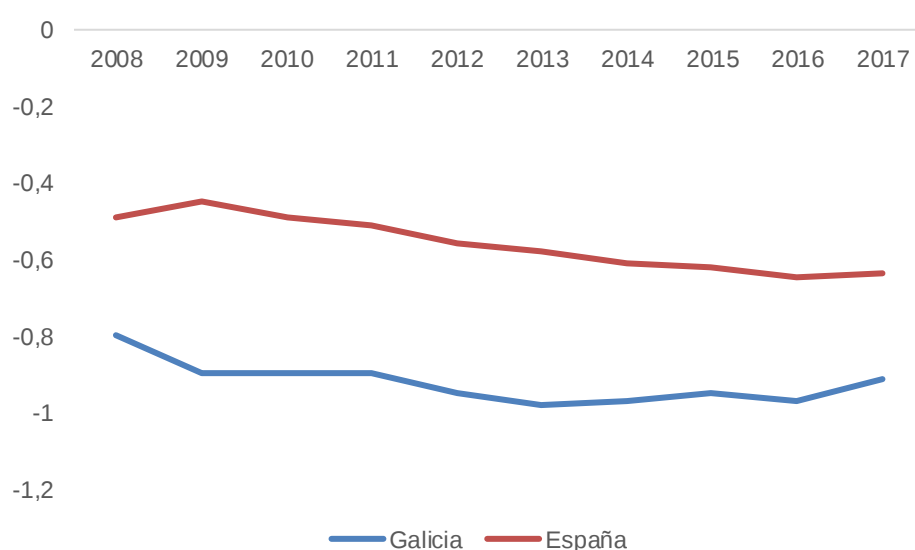
España non chega a media da EU en ningún dos anos. En concreto, o investimento durante toda a década (1,28%) é 7 décimas inferior á media da EU. A situación relativa de Galicia mellora entre 2016 e 2017, presentando unha mellora de 0,15 puntos só igualada á experimentada polo Reino Unido e Italia. O gasto actual sitúa a comunidade

galega no marco de países como Lituania e Turquía. Con todo, a porcentaxe de gasto en I+D en 2017 é do 45,14% da media europea. España, onde ademais se reduce a porcentaxe entre 2016 e 2017, queda no 58,25% da media do gasto da EU. Isto supón equiparalo a países como Estonia ou Luxemburgo.

A pesar destes datos, obsérvase que a diverxencia da comunidade galega de cara aos obxectivos da EU é menor que á do conxunto do Estado, sobre todo a partir da recente mellora do 2017.

Gráfico 2.39

**Evolución do gasto en I+D sobre PIB. Galicia/España.
2008-2017**

Fonte: INE, Estadística sobre actividades de I+D.

2.6. Innovación tecnolóxica nas empresas

A Enquisa de innovación tecnolóxica nas empresas, do INE, permite coñecer a estratexia tecnolóxica das empresas e os factores que inflúen na súa capacidade para innovar e ademais proporciona o marco base para estudos posteriores, como pode ser a utilización da tecnoloxía punta nos procesos de fabricación ou a análise dos fluxos de pagos e ingresos tecnolóxicos. Nesta enquisa avalíase a actividade das empresas que realizan algunha actividade innovadora (I+D, adquisición de tecnoloxía inmaterial software, gastos en deseño etc.)

O cadro 2.42 recolle os principais indicadores de I+D nas empresas manufactureiras de tecnoloxía alta e media alta e de servizos de alta tecnoloxía.

Cadro 2.42

Principais indicadores de I+D en empresas, por tipo de empresa⁽¹⁾ e comunidades autónomas. 2017

	Manufactureiras de alta e media-alta tecnoloxía			De servizos de alta tecnoloxía		
	Nº empresas	Gastos I+D (miles euros)	Persoal en EXC	Nº empresas	Gastos I+D (miles euros)	Persoal en EXC
Andalucía	168	159.123	2.031	268	135.420	2.366
Aragón	123	98.514	1.270	74	30.962	512
Asturias	30	10.309	141	80	36.000	647
Baleares	8	2.562	43	38	10.923	228
Canarias	6	1.351	29	51	23.186	383
Cantabria	27	13.852	204	37	8.832	143
Castela e León	60	132.773	1.296	128	223.103	1.450
Castela-A Mancha	51	71.106	522	54	16.266	270
Cataluña	692	871.728	9.397	561	463.771	6.656
C. Valenciana	261	129.373	1.863	291	137.893	2.473
Estremadura	11	1.863	43	33	5.524	163
Galicia	108	72.683	923	185	97.369	2.034
Madrid	264	708.891	5.800	622	723.741	9.173
Murcia	70	22.043	405	81	28.485	576
Navarra	100	87.573	946	74	42.391	470
País Vasco	342	283.063	3.171	328	471.849	6.120
A Ríoxa	14	2.994	55	35	9.551	232
España	2.173	2.669.800	28.139	2.625	2.465.265	33.897

(1) Manufactureiras de alta tecnoloxía: industria farmacéutica, maquinaria de oficina e material informático, compoñentes electrónicos, aparatos de radio, TV e comunicación, instrumentos médicos, de precisión, óptica e relojería e construción aeronáutica e espacial.

Manufactureiras de media-alta tecnoloxía: industria química agás farmacia; maquinaria e equipo; maquinaria e aparatos eléctricos; industria do automóbil; outro material de transporte.

De servizos de alta tecnoloxía: correos e telecomunicacións; actividades informáticas; investigación e desenvolvemento.

Fonte: INE, Base: indicadores de ciencia e tecnoloxía.

En 2017 a comunidade galega concentra 108 empresas manufactureiras de alta-media tecnoloxía, dez máis que en 2016 (un incremento do 10%). Supoñen preto dun 5% do total do Estado, e achegan o 2,72% dos gastos en I+D e o 3,28% do gasto en persoal en actividades de innovación no total do conxunto do Estado. Os servizos de alta tecnoloxía presentan un mellor comportamento, aglutinando 185 empresas (7,04% do total) cun gasto superior ao das empresas manufactureiras (6,64% do total do Estado). As empresas de servizos dan emprego a 2.034 persoas en 2017, un 6% do total en España. Cataluña, Madrid e o País Vasco son as comunidades que lideran todas as categorías, sobre todo no relacionado co sector industrial. Entre as tres comunidades suman o 60% das empresas manufactureiras, que empregan a algo máis do 65% do persoal e supoñen un 70% do gasto total. No sector servizos, os datos son lixeiramente menores, pero con idéntica tendencia á concentración: 58% das empresas, 64,70% do emprego e 67,30% do gasto total en I+D. Estas porcentaxes son lixeiramente inferiores ás reflectidas en informes anteriores, pero as diferencias non chegan a un punto porcentual.

Na comparativa coa situación en 2016, España rexistra unha perda de 20 empresas manufactureiras e 70 de servizos, un 1,84% do total de empresas no sector. Esta redución é particularmente salientable en Cataluña, responsable de máis do 53%

deste diminución (26 empresas manufactureiras e 22 de servizos). Polo contrario, Andalucía presenta a maior expansión no que se refire as manufactureiras (16), aínda que presenta un saldo neto global negativo pola perda de 18 empresas de servizos.

Neste contexto, Galicia fornece o seu tecido empresarial, aumentando o número de empresas manufactureiras (10) e de servizos (1). Así, a comunidade galega é a segunda comunidade que máis mellora no número global de empresas innovadoras, sendo tan só superada por Navarra.

O gasto expándese en termos globais, destacando os incrementos do gasto en Madrid e Cataluña en manufactureiras e de Cataluña no sector servizos. Finalmente, tamén medra o número de persoas empregadas no sector, tanto nas empresas manufactureiras coma nas de servizos. Galicia é responsable de algo máis do 9% desta mellora relativa.